

ΠΑΝΑΘΗ- ΝΑΙΑ ΩΩΩ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. ΑΛΥΑΤΟΥ

Ἡ Ἄσπρος.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗ

Ἡ Ἀγάπη — Εἰς τὸν Δῶρον Μιχαηλίδην — Μουσικὴ Μπετόβεν — ποιήματα.

Ι. Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

Τὰ Κειμήλια τῶν Μουσείων μας — Τὰ «Πραξιτέλεια ἀνάγλυφα τῶν Μουσῶν» (συνέχεια).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Στὸ Μοναστήρι — διήγημα — τέλος.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Φιλολογικὴ Ζωή.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΑΚΡΗ

Καλλιτεχνικὴ Ζωή — Ἑκθεσις Ἀθηνῶν.

ΧΑΡΗ ΗΜΕΡΙΝΟΥ

Δόγοι καὶ ἀντίλογοι.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΤΕΧΝΗ — ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Α. Διομήδους Κυριακοῦ, ὁ νέος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Θεόκλητος — Φιλολογία — Θεάτρον — Πινακίδες. — **Εἰκόνες**: Φάρο-
σαλα ὑπὸ Γ. Ροῦλου, ἐκτὸς τοῦ κεμένου. — Τὰ Κειμήλια τῶν Μουσείων μας, 9 εἰκόνες. — Στὸ Μοναστήρι 3 εἰκόνες ὑπὸ Θαλείας Φλωρᾶ — Ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Θεόκλητος.

ΕΤΟΣ Γ' ΤΕΥΧΟΣ 51

ΤΙΜΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος δρ. 25
 „ δι' έξ μην. „ 13

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος γρ. 25
 „ δι' έξ μην. „ 13

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΩΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ
 ΑΘΗΝΑΙ, 18, ΟΔΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
 ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Αί έγγραφαι λογίζονται δοσόμε-
 ναι από 15 'Οκτωβρίου ή 15 'Α-
 πριλίου.
 Τα χειρόγραφα δεν επιστρέ-
 φονται.
 Εν τεύχος αποστέλλεται δωρεάν
 ως δείγμα.
 Αγγέλλεται πών νέον βιβλίον του
 όποιου αποστέλλονται εις τό γρα-
 φείον δύο αντίτυπα.

Έκαστον έτος των «Παναθηναίων» αποτελούν δύο όγκώδεις και πλουσίως εικονογραφημένοι τόμοι
 ΤΙΜΩΜΕΝΟΙ: Πολυτελώς χρυσόδετοι φρ. χρ. 30 }
 'Απλώς „ „ „ 28 } ελεύθεροι ταχ. τελών
 Χαρτόδετοι „ „ „ 25 }
 Έν τῷ έσωτερικῷ αὐ τιμαὶ αὐται εἰσδραχμας.

— Πάσα αίτησις πρός έγγραφὴν συνοδεύεται άπαραιτήτως υπό τοῦ άντιτίμου εις τραπεζή
 ἢ ταχ. επιταγὴν.
 πρός τὸν κ.

ΚΙΜΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΝ

Διευθυντὴν τῶν «Παναθηναίων» ὁδὸς Φιλελλήνων 18, Ἀθήνας.

ἢ πρός τὴν

ΤΡΑΠΕΖΑΝ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ — ΑΘΗΝΑΣ

Ὁ έγγράφων ὁ συνδρομητὰς καὶ συναποστέλλον τὸ τίμημα τῆς έγγραφῆς των
 λαμβάνει τὰ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ ἐπὶ εν έτος δωρεάν.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ τῶν «Παναθηναίων» εἰς ὅλην τὴν Ρωσίαν ὁ κ. Ἀναστάσιος Μάλτος,
 Οδησὸς Alexandrowski Prospect N° 3.

ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ
 & ΓΡΑΜΜΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΕΠΥΡ. ΑΜΠΑΤΖΟΠΟΛΟΥ
 Ἀθήναι, ὁδὸς Κολοκοτρώνη, 7.

Έργασία καλλιτεχνική. — Ὑλικά
 α' τάξεως. — Τιμαὶ συγκαταβατικά.

ΜΕΓΑΛΗ ΑΠΟΘΗΚΗ

ΚΑΠΝΩΝ & ΣΙΓΑΡΕΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Δ. ΣΑΡΜΟΥΣΑΚΗ
 ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΟΥ ΤΗΣ Β. ΑΥΛΗΣ
 Πλατεία Ὁμονοίας.

ΟΙ κ. κ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

ΤΩΝ "ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ,"

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ

ν' αποστείλουν τὴν συνδρομὴν των τοῦ
 ἀπὸ 15 Ὀκτωβρίου ἀρξαμένου Γ'. έτους διὰ
 ταχυδρομικῆς ἢ τραπεζικῆς επιταγῆς.

Bibliothèque Wilberg

LEIH BIBLIOTHEK

CIRCULATING LIBRARY

CABINET DE LECTURE

ΔΑΝΕΙΣΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΟΔ. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΡ. 8

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

Κ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

ΑΘΗΝΑΙ

ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

Γ. Ι. ΓΟΥΛΙΕΑΜΟΥ & ΣΑΣ

Ὁδὸς Γ'. Σεπτεμβρίου 22

ΟΛΑ ΤΑ ΓΑΛΑΚΤΕΡΑ ΕΙΔΗ

ΓΑΛΑ ΑΓΝΟΤΑΤΟΝ

ΠΡΟΣ 80 ΛΕΠΤΑ Η ΟΚΑ

ΜΙΑ ΔΟΚΙΜΗ ΑΡΚΕΙ

ΔΙΑ ΝΑ ΣΑΣ ΠΕΙΣΗ

Κ. ΣΤΑΜΑΤΑΚΗ

ΑΝΘΟΠΩΛΕΙΟΝ

Λεωφόρος Πανεπιστημίου 4.

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ

ΥΠΟΚΑΜΙΣΩΝ

Ἀνδρῶν καὶ Κυριῶν

ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

Ὁδὸς Σταδίου 41.

Δ. ΣΟΥΛΤΑΤΟΣ

ΤΑΠΕΤΣΑΡΙΑ

Ἀθήναι ὁδὸς Σταδίου 28

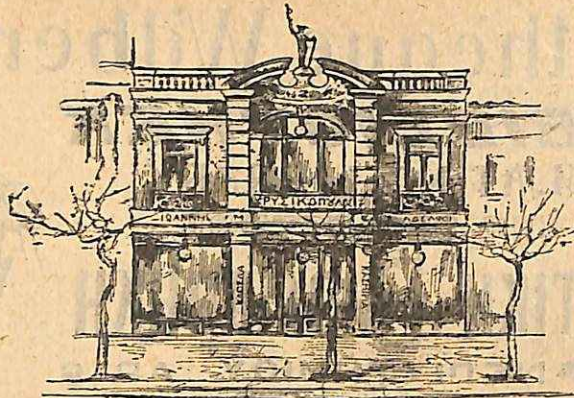
ΕΠΙΠΛΩΣΕΙΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ

ΤΦΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΚΕΛΕΤΟΙ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΡΥΘΜΩΝ

ΤΑΠΗΤΕΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

ΟΤΙ ΝΕΟΝ
ΚΑΙ ΩΡΑΙΟΝ
ΔΙ' ΑΝΔΡΑΣ
ΕΚΕΙ

ΤΟ ΩΡΑΙΟΤΕΡΟΝ
ΤΟ ΠΛΟΥΣΙΩΤΕΡΟΝ
ΚΑΙ
ΕΥΘΗΝΟΤΕΡΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΑΠΩΝ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ
ΧΑΡΙΛΑΟΥ & ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΟΙΟΤΗΣ ΑΡΙΣΤΗ - ΗΓΓΥΗΜΕΝΗ, ΑΝΘΕΥΤΟΣ

Αποθήκαι: Έν Αθήναις } Όδός Κολοκοτρώνης
Έν Πειραιεί: Διαστ. δδ. Βουδουλίας - Αγ. Σπυρίδωνος. } Εξοπίδου, 24.

ΚΑΡΟΛΟΣ ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ

Διασταύρωσις δδων Νίκης και Έρμου.

Φωτογραφίαι παντός είδους
Μεγεθύνσεις χρωματίζονται με παστέλ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΟΛΩΝ & Σ
ΟΙΝΟΙ, ΗΛΥΠΟΤΑ, ΚΟΝΙΑΚ, ΒΕΡΜΟΥΘ κτλ.

Ανώτατα βραβεία και διπλώματα τιμής εις τας δια-
φόρους Έκθέσεις οι μόνοι δε εις την τελευταίαν Έκθε-
σιν του 1900 των Παρισίων λαβόντες δύο Μεγάλα
Βραβεία (Grand prix).

ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΣΚΑΡΔΙΑΚΟΣ

ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΠΟΙΟΣ

10 - Όδός Προαστίου - 10

Τό άκρον άωτον έν τή Έλληνική και
Ξένη ύποδηματοποιία.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΝ

ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ. Έκδοσις έπιταγών επί του Έξωτερικού.
— Αγοραπωλησίαι συναλλαγματικών, έπιταγών, χρυσού,
ξένων τραπεζικών γραμματίων και τίτλων.

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ συναλλαγματικών, τίτλων και τοκομεριδίων
ένταυθα και έν τή Έξωτερική.

ΔΑΝΕΙΑ. Προκαταβολαί επί τίτλων. Λογαριασμοί τρε-
χόμενοι.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ:

3 1/2 ετησίως, απόδοσις εις πρώτην αναζήτησιν,
4 " " μετά ένα μήνα.
4 1/2 " " " τρεῖς μήνας.
5 " " " έξι μήνας.
5 1/2 " " " έν έτος και πλέον.

ΤΜΗΜΑ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΩΣ

Πώλησις πάσης λαγειοφόρου όμολογίας εις μηνιαίας δό-
σεις, με την τύχην υπέρ του αγοραστή από της καταβολής
της πρώτης δόσεως.

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ

Αγοραπωλησίαι τίτλων ένταυθα και έν τή Έξωτερική
επί άπλη μεσίτεία.

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ΠΑΝΟΡΦΟΡΙΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ. Προμήθεια παντός είδους
έμπορευμάτων, μηχανών κλπ. υπό συμφέροντας όρους, με-
τρητοῖς και επί προθεσμία.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΟΙΚΩΝ.

ΑΠΟΘΗΚΑΙ. Έμπορεύματα έν παρακαταθήχη.
Δειγματολόγιον.

ΔΕΡΜΑΤΑ Βυρσοδεψείου Μοσχάτου.

ΑΠΟΘΗΚΗ ΧΑΡΤΟΥ

17. Όδός Νοτιόματοποιών και Πραξιτέλους 16.
Έναυτ. Υπογείου Ναυτίων. Γόνια.

Κ. Γ. ΠΕΡΡΑΚΗ

Ειδικώς άπαντα τά είδη χαρτου περιτύλκεις διά έμπορικά καταστήματα εις τό-
λους και φύλλα διά παντοπωλεία στρατός έγγόφια όλων των είδων διά καπνοπώλας
όλα τά είδη καπνού έγγόφια και έμπορεύματα διά Κορία άπαντα τά είδη χαρτοφύ-
— Άπαντα εις τιμής έξαιρετικής.

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΜΕΝΑ

Γ. Ι. ΡΑΖΗ

Αθήναι — όδός Σταδίου — Αρσάκειον
Αγορά, Πόλης, Ανταλλαγή.

TIMBRES - POSTE USÉS

G. I. RASIS

Athènes, Rue Stadium, Arsakion

ΖΩΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΠΟΙΟΣ ΤΗΣ Α. Μ. ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
ΤΙΜΗΘΕΙΣ ΔΙ' ΟΚΤΩ ΒΡΑΒΕΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ, ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 60

ΔΑΝΕΙΣΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΘΗΝΩΝ

Ίδρυθείσα τῷ 1894.

ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ ΤΗΣ Α. Β. Υ. ΤΗΣ ΠΡΙΓΚΙΠΗΣΣΗΣ ΣΟΦΙΑΣ

18. — Όδός Φιλελλήνων — 18.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ — ΠΑΡΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ — ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΤΑΙ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΝΤΙ ΔΡ. 4.

20 ΒΡΑΒΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ

ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
ΕΙΣ ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΦΗΜΗΣ

ΜΕΓΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

Ποικίλων μεταξωτών ύφασμάτων έλληνικής βιομηχανίας,
κατασκευής και συστήματος.

ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΡΑΣΤΑΜΑΤΗ

Βραβευθέντων διά του Α'. Χρυσού Βραβείου έν τή Παγκοσμίῃ έκθέσει των Παρισίων
1900, τιμητικού διπλώματος (άνωτέρου του χρυσού) της έκθέσεως του Σιάγου και της έκθέ-
σεως Βουκουρεστίου και δι' 20 άλλων βραβείων και διπλωμάτων διαφόρων έκθέσεων ως κα
10 Βασιλικών τίτλων.

ΑΘΗΝΑΙ, ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ ΑΡ. 9

ΑΜΟΙΒΗ 50.000

Ένεκα της καταπληκτικής τελειότητος των μεταξωτών ύφασμάτων μας υπερβαινόντων τά
Ευρωπαϊκά και ως προς την στερεότητα και τελειότητα εργασίας πολλοί κακόβουλοι διαδίδουν
μετ' επιτάσεως, ότι έν τῷ καταστήματί μας πωλούνται Ευρωπαϊκά τά όποια ως γνωστόν δεν
είνε καθαρά μετάξα και επομένως φθείρονται αποτόμως.

Ο δυνάμενος ν' ανακαλύψη έστω και μίαν κλωστήν χόρτου έντός των μεταξωτών ύφασμά-
των μας καθώς και Ευρωπαϊκά μεταξωτά έντός του καταστήματός μας θα λάβη ως άμοιβήν
50.000 δραχμών.

ΑΛΛΑΣΣΟΝΤΑΙ ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΟΜΒΡΕΛΛΩΝ ΔΙ' ΕΓΧΩΡΙΩΝ ΜΕΤΑΞΩΤΩΝ ΗΓΓΥΗΜΕΝΗΣ ΣΤΕΡΕΟΤΗΤΟΣ

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ

ΤΑΠΕΤΣΑΡΙΑΣ & ΘΑΛΑΜΟΣΤΟΛΙΣΕΩΣ

ΡΟΔΟΛΦΟΥ ΒΑΒΕΚ

Όδός Σόλωνος 11 Αθήναι

ΕΠΙΠΛΩΣΕΙΣ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΡΥΘΜΩΝ

ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΠΑΝΤΟΣ ΕΙΔΟΥΣ ΚΕΝ-

ΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΕΤΑΣΜΑΤΩΝ

ΣΧΕΛΙΑ, ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΚΑΤΑ ΒΟΥΛΗΣΙΝ

Καλαϊσθούσια — Κοιμήτορες — Στερεότης

ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ ΓΑΓΓΑΝΟΥ

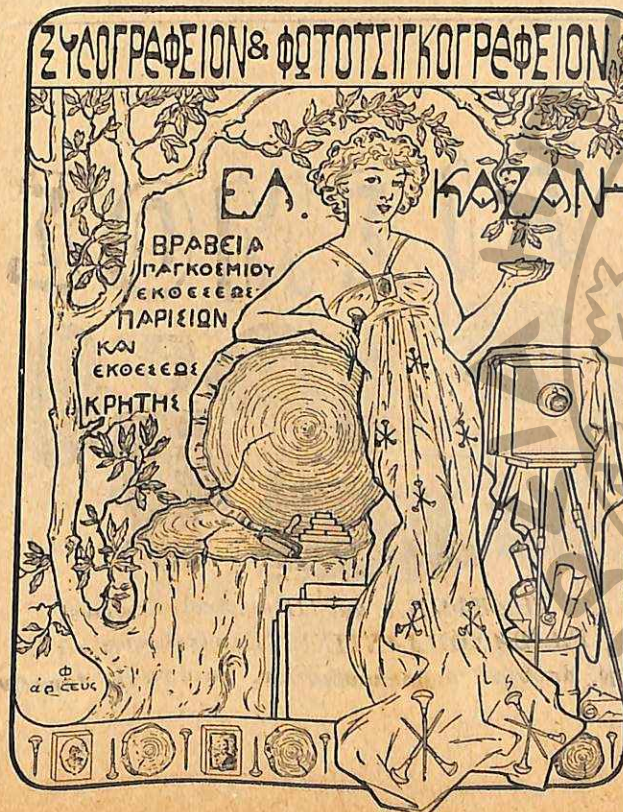
ΑΠΟΘΗΚΗ ΧΑΡΤΟΥ

Πλατεία Αγίων Θεοδώρων

Αθήναι.

Όλα τά είδη χαρτου τυπογραφικού
προτοκόλλων, γραφής κλπ.

Τιμαί έκτός συναγωνισμού.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΛΕΞΙΚΑ

ΑΠΑΝΤΑ ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΟΥ ΧΑΡΤΟΥ ΤΥΠΩΜΕΝΑ

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΓΛΩΣΣΗΣ ὑπὸ Α. Α. Σακελλαρίου Τόμος 3.	σελ. 4400	δρ. 48
ΛΑΤΙΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Δ. Τσακαλώτου	» 780	» 10
ΕΛΛΗΝΟΛΑΤΙΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Δ. Τσακαλώτου	» 872	» 12
ΟΜΗΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Δ. Ι. Ὀλυμπίου	» 360	» 9
ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κομποπούλου	» 1087	» 10
ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κομποπούλου	» 1100	» 10
ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Γ. Περγάνου	» 1087	» 11
ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Γ. Περγάνου	» 1000	» 11
ΓΕΡΜΑΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Α. Ν. Γιάνναρη	» 1146	» 11
ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ρ. Ρουσοπούλου	» 1080	» 12

Εὐρίσκονται ἐν τοῖς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ
Π. Δ. Σακελλαρίου, ὁδὸς Λυκούργου 8.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ

ΕΠΙΠΛΟΠΟΙΟΣ

Ὁδὸς Νομισματοκοπείου 7.

ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΓΝΩΣΤΟΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤΕΡΕΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΟΜΨΟΤΗΤΑ

Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΕΜΠΟΡΟΡΡΑΠΤΗΣ

56 — Ὁδὸς Σταδίου — 56

ΑΓΓΛΙΚΑ ΥΦΑΣΜΑΤΑ Α. ΓΚΑΝΙΕΡ & ΣΑΣ

Εἰδικὸς κόπτης δι' ἐνδυμασίας Κυριῶν.

N. CONSTANTINIDES

MARCHAND-TAILLEUR

56 — Rue de Stade — 56

ETOFFES ANGLAISES A. GAGNIÈRE & Co

Costumes-tailleur pour Dames.

ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΗΛΕΚΤΡΟΤΕΧΝΙΚΟΝ

Γ. ΚΑΖΑΓΛΗ

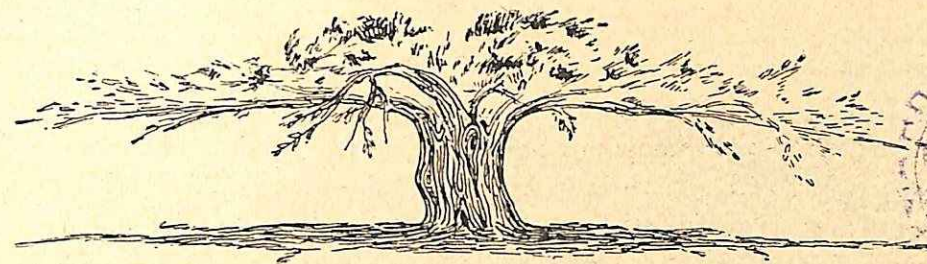
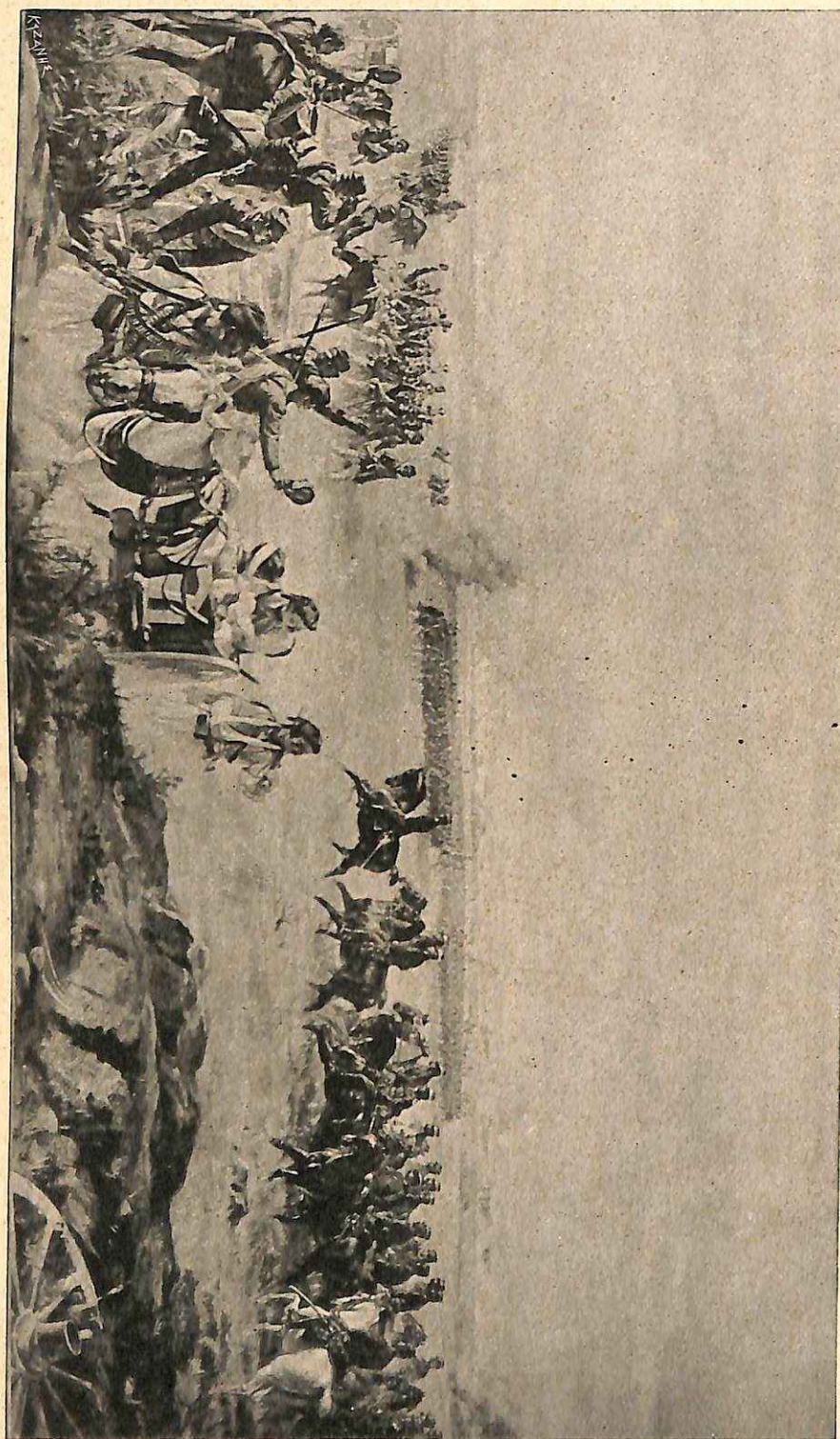
παρὰ τῇ πλατείᾳ Λαυρίου

Κατασκευὴ κινητῶν Λαμπτήρων ἀσετιλίνης, ἀποθήκη ἀνθρακασβεστίου, κατασκευὴ λαμπῶν
ἀερίοφωτος καὶ εἰδῶν πολυτελείας.

ΤΗΛΕΦΩΝΑ καὶ Ἡλεκτρικοὶ Κώδωνες

ΓΑΛΒΑΝΟΠΛΑΣΤΙΚΗ Ἐπινικελώσεις κ.τ.λ.

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Γ'
15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1902

Η ΑΣΠΡΟΣ

ΚΑΤΩ εἰς τὰς ἀπομονωμένας καὶ μελαγχολικὰς ἀκτὰς τῆς Μαύρης θαλάσσης, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῶν καὶ τῶν ὑπερηφάνων ὄροσειρῶν τοῦ Αἴμου, μετὰ τῆς ταραχώδους θαλάσσης καὶ τῶν σκληρῶν καὶ αὐστηρῶν βουνῶν, ἐπάνω εἰς δύο χαριτωμένους λόφους εἶναι κτισμένον ἓνα κάτασπρο χωριό, ποῦ ἀπὸ χρόνια τώρα ἔμεινε λησμονημένον καὶ ἀφανές. Μαζὶ μὲ τὴν γέννησίν του ἡ φύσις τοῦ ἐχάρισε καὶ τὴν μυστικὴν δύναμιν νὰ κοῦβεται καὶ νὰ ἐξαφανίζεται ἀνάμεσα στοὺς δύο λόφους ὅταν ὁ κίνδυνος ἀπειλητικὸς παρουσιάζετο· εἴτε ἀπὸ τὴν θάλασσαν εἰς τὰς ὥρας τῆς ὀργῆς της, εἴτε ἀπὸ τὰ σπλάχνα τοῦ σκληροῦ καὶ πολεμοχαροῦς θεώρατου βουνοῦ. Καὶ ἔτσι πολλὰς φορές, οἱ ἄσπροι χωριανοὶ ὅταν ἀντίκρουσαν τὴν θάλασσαν κατὰμαυρὴ ἀπὸ τὰ ἀναρρίθμητα πλοῖα μὲ τὰ ἀνθρώπινα φορτία τῶν ποῦ ἔφερναν τὸν ὀλεθρον καὶ τὴν καταστροφὴν, ἢ τὸ βουνὸ τὸ εἶδαν πλημμυρισμένον καὶ σκεπασμένον ἕως εἰς τὴν κορυφὴν του ἀπὸ ἀμετρήτους στρατιάς πολεμιστῶν καὶ στίφη ἄτακτα βαρβάρων ἐπιδρομέων γοργὰ καὶ φονικὰ νὰ προβαίνουν, φιλήσυχοι αὐτοὶ καὶ εἰρηνικοὶ φοροῦσαν τὸν μυστικὸν σκούφον, δῶρον πολὺτιμον τῆς φύσεως, καὶ μονομιᾶς ἐξαφανίζοντο ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Περνοῦσε ἡ μαύρη συννεφιά, ὁ ἥλιος ἐφώτιζε γλυκὰ τὴν μαγευμένην καὶ περιζήτητον χώραν καὶ οἱ ἄσπροι χωρικοὶ παρουσιάζοντο πάλιν εἰς τὴν ἐπιφάνειάν της, ἐχύνοντο εἰς τοὺς ἀγρούς των καὶ ἀνελάμβανον εὐθυμοὶ καὶ ζωηροὶ τὴν ἡρεμον καὶ φιλόπονον ἐργασίαν των.

Τὰ ἀλλεπάλληλα αὐτὰ φοβερίσματα ἐροῖζωσαν βαθειὰ εἰς τὴν ψυχὴν των τὴν ὁμόνοιαν, καὶ ἡ ἀγάπη σφικτὰ ἠνώσεν ὅλους τοὺς χωρικοὺς μετὰξύ των. Τὸ εἶχαν πάρεϊ πλέον ἀπόφασιν ὅτι εἰς τὴν πολυκύμαντον καὶ περαστικὴν ἐκείνην χώραν θὰ μένουν πάντοτε μόνοι καὶ ἐξήτησαν μίαν φίλην καὶ ἡγάπησαν τὴν θάλασσαν. Ὅταν ἡ στενοχώρια τοὺς ἐπείζε, ἐκάθηντο ἀντίκρου τῆς, ἐθαύμαζαν τὴν ἔκτασίν της καὶ ἤρχιζαν γλυκεῖα συνομιλία μαζί της. Τὴν ἔβλεπαν ἀπὸ κοντά, τὴν

ἔβλεπαν ἀπὸ ὑψηλά, τὴν ἔβλεπαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, καὶ αὕτη ὑπομονητικὴ καὶ πρόθυμος τοὺς ἐδίδασκε τὴν ζωὴν καὶ τοὺς ἐδείκνυε τὰ κάλλη της. Τοὺς ἐκαθρέφτιζεν εἰς τὸν ἀπέραντον καθρέπτην της καὶ τοὺς ἐδειχνε εἰκόνες πολλὰς καὶ περίεργες καὶ ἡμέρωνε τὰ ἥθη καὶ τὰς συνηθείας των μὲ τὴν μουσικὴν της. Καὶ οἱ χωρικοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἔγιναν φιλάρεσκοι, ἠγάπησαν τὰ ἀμέτρητα καὶ ἀνέκφραστα χρώματά της καὶ ζητοῦσαν νὰ τὰ ἐφαρμόσουν ἐπάνω των. Ἀπὸ τὰ ἄλλα χωριά τὰ ἀπομακρυσμένα, οἱ ἄλλοι χωριανοὶ μὲ τὴν σκληρὰν καὶ βασανισμένην των ὄψιν ἀπὸ τὴν ἐπίπονον ἐργασίαν τῆς γῆς, δὲν ἠμποροῦσαν νὰ τοὺς χωνεύσουν καὶ τοὺς ἔλεγαν διεφθαρμένους. Ἄλλ' αὐτοὶ δὲν ἐζήτησαν νὰ κάμουν γνωριμίαν μὲ τὴν θάλασσαν καὶ δὲν τὴν ἠτένισαν ποτὲ κατὰ πρόσωπον. Καὶ τὸ χωριὸ αὐτὸ μὲ τὰ κάτασπρα σπιτάκια του καὶ τοὺς φιλαρέσκους χωρικούς, εἶχε καὶ τὸ κατὰλευκον ὄνομα: **Ἄσπρος.**

Χρόνια τώρα, οἱ Ἄσπριῶται ἀνάμεσα στοὺς δύο λόφους τοῦ χωριοῦ των ἡσυχοί, φιλόνομοι καὶ ἐργατικοὶ κατώρθωσαν νὰ μείνουν ὅλως διόλου λησιμονημένοι καὶ νὰ ζήσουν ἡσυχοὶ τὴν ζωὴν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς ὁποίας τοὺς ἐνέπνευσεν ἡ μεγάλη καὶ ἐκτεταμένη των σύντροφος ἡ θάλασσα. Αὕτη τοὺς ἔσωσε εἰς χρόνους σκλαβιάς καὶ διωγμῶν, καὶ αὕτη πάλιν τοὺς παρηγόρησεν ἐπὶ ἀρχετὸν χρόνον εἰς τὴν μεγάλην ἀπογοήτευσιν ποῦ ἔπαθαν ὅταν ἐνόμισαν ὅτι ἐτελείωσε πλέον ἡ σκλαβιά καὶ ἤρθησαν οἱ διωγμοί. Τοὺς ἄνοιξε τότε μὲ διάχυσιν πλατεῖα τὰ κάλλη της καὶ μὲ αὐτὰ κατώρθωσε νὰ τοὺς κρατήσῃ κοντὰ της... Τοὺς ἔψαλε τὰ ὠραιότερα τραγούδια ποῦ ἐγνώριζε, καὶ τοὺς διεσκέδασε στὴ μοναξιά ποῦ τοὺς εἶχαν καταδικάσει οἱ γείτονές των. Καὶ εἰς τὰς ὥρας τῆς δυστυχίας καὶ τοῦ φόβου, τοὺς ἔδειξε μὲ τὰ μανιωμένα της κύματα τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἰσχύν της καὶ ἐφανερώθη ἐμπροστί των προστάτρια καὶ ὑπερασπίστρια. Καὶ οἱ Ἄσπριῶται καρτερικοὶ καὶ γεμίτοι ἀπὸ θάρρος συνεσφίχθησαν σφιχτότερα ἀνάμεσα στοὺς δύο λόφους τοῦ χωριοῦ των καὶ ἀπομακρυσμένοι καὶ ἀσυγγένευτοι μὲ τοὺς ὀλόγυρά των, ἀπεφάσισαν νὰ ζήσουν κατάμονοι. Διετήρησαν ἄσπιλον τὴν λευκὴν καὶ ἡρεμον θρησκείαν τῶν πατέρων των καὶ ὠμίλησαν πάντοτε χαριτωμένα τὴν γλῶσσαν των τὴν ἑλληνικὴν. Καὶ ἐπέρασαν ἔτσι ἀδορύβως τοὺς δύσκολους χρόνους τῆς σκλαβιάς, εἰς ἐποχὴν ποῦ κάθε ἄλλη φωνὴ εἶχε βουβαθῇ εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη. Εἶχαν ἔλθῃ οἱ Τοῦρκοι ἄγριοι καὶ κακοὶ καὶ ἐπέβαλον τὴν σιωπὴν ἐκείνην, ἐπισειόντες ἀπὸ ὑψηλὰ φοβερὸν τὸν θάνατον. Ἦκουσαν τότε πάλιν κρυφὰ τὰς συμβουλὰς τῆς πιστῆς προστάτιδός των, συνεσφίχθησαν ἀκόμη περισσότερον, ἔγιναν μικροί, ἄορατοι σχεδόν, καὶ ἀπέφυγαν πᾶσαν ἀφορμὴν πρὸς ἐξερεθισμόν. Τὸ ἀγρίμι ἐπλησίασε, ὡσφράνθη ὀλόγυρά του, ἠσθάνθη τὴν σιωπὴν, τὴν ἐξέλαβεν ὡς νέκραν καὶ διάβηκε μακρὰ μὲ δύσθυμον ὄψιν.

Ἦλθε καιρὸς καὶ ἡ χώρα ἐκαθαρίσθη ἀπὸ τὰ ἀγρίμια. Καὶ νέοι δεσπόται, οἱ Βούλγαροι, ἐνεφανίσθησαν ἀπότομοι. Παρετήρησαν μὲ ὑποπτον βλέμμα τὸ περίεργον χωριό, καὶ πρὸ τῆς ἐπιμονῆς τῶν χωρικῶν εἰς ξένα ἰδεώδη, ἐξεπλήχθησαν καὶ τὸ ἐμίσησαν. Ἄλλ' ἀντιπαρῆλθον καὶ αὐτοὶ διὰ νὰ καταβάλουν ἄλλοῦ τὴν ἐνέργειάν των. Περιεφρόνησαν τὸ μικρὸν ἐκεῖνο ἀνθρωπομάζωμα ὡς ἀσήμαντον καὶ ἄφησαν τοὺς

Ἄσπριώτας δι' ὀλίγον καιρὸν ἡσύχους. Καὶ οἱ δυστυχεῖς χωρικοὶ ἠνέχθησαν ὅλα τὰ βάρη καὶ τὰς ἀγγαρείας, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἠμπορέσουν νὰ ἐξακολουθήσουν τὴν ἡσυχον καὶ ἁρμονικὴν ἐκείνην ζωὴν μὲ τὴν φύσιν, τὴν ὁποίαν ἀπὸ χρόνια παλῆα εἶχαν δημιουργήσῃ. Καὶ συνεσφίχθησαν μὲ στοργὴν ἄλλην μίαν φορὰν μετὰ τῶν, αὐτὴν τὴν φορὰν ὅμως διὰ νὰ καταμετρήσουν ὅλας τὰς δυνάμεις των, διὰ νὰ ἐπαρκέσουν εἰς τὸν κίνδυνον. Ἡ θάλασσα ἤκουσε τὰς σιωπηλὰς σκέψεις των καὶ μυστικὰ μετέδωσε ἀπὸ τὴν μίαν ἕως τὴν ἄλλην της ἄκραν τὰς ἀποφάσεις τῆς συγκεντρώσεως ἐκείνης τῆς ἀγάπης, καὶ εἰδοποίησε μακρὰ τὸν κίνδυνον ποῦ ἀπειλοῦσε τοὺς προστατευομένους της. Καὶ εἰς τὴν φωνὴν αὐτὴν τῆς ἐπικλήσεως ὅλοι οἱ ἀδελφοὶ πρόθυμοι συνεισέφερον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ χωριοῦ. Οἱ πλούσιοι ἔστειλαν χρήματα πρὸς ἀνέγερσιν σχολείου καὶ ἐκκλησίας, τεχνῖται καὶ ζωγράφοι, ξενιτευμένα παῖδιά τῆς Ἄσπρου, ἔστειλαν ὅλοι νὰ τὴν στολίσουν τὴν μικροῦλα ἐκκλησίαν καὶ ταπεινοὶ διδάσκαλοι καὶ ἱερεῖς ἔσπευσαν νὰ συγκρατήσουν τὸ χωριὸ ποῦ ἐκλονίζετο καὶ ἠπειλεῖτο νὰ πέσῃ καὶ νὰ καταστραφῇ ἀπὸ τὴν ἀνήκουστον ἀστοργίαν καὶ ἐγκατάλειπιν.

Ἄλλ' ἔξαφνα θύελλα φοβερὴ μὲ ἀνεμοστρόβιλον δυνατὸν ἠγέρθη ἀπὸ τὴν ξηρὰν καὶ ὀρητικὴν ἀπειλεῖ τὸ κάτασπρο χωριό. Τὸ μῦθος ἐξεχείλισε καὶ ἀπειλεῖ. Ἡ προστάτρια θάλασσα μάταια εἰδοποιεῖ καὶ στέλλει μακρὰ σπαρακτικὰς κραυγὰς διὰ τὸν κίνδυνον ποῦ φοβερίζει τὸ ἀγαπημένο της χωριό. Ἡ βοὴ καὶ ὁ θόρυβος πνίγουν τὰς φωνὰς της. Καὶ οἱ χωρικοὶ, μόνον κατάμονοι, ἀπελπισμένοι τρέμουν καὶ σταυροκοποῦνται ἐμπρὸς εἰς τὸ φοβερὸν καὶ ἀνέλπιστον κακόν. Καὶ ὁ ἀνεμοστρόβιλος προχωρεῖ καὶ παρασύρει πᾶν τὸ προστυγχάνον, καὶ προσεγγίζει εἰς τὸ χωριό. Εἰς τὸ φάσμα τῆς καταστροφῆς οἱ χωρικοὶ τότε γίνονται ἥρωες. Αἰσθάνονται μέσα των ἕνα νέον σφρῖγος, ἄγνωστον ἕως ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰς αὐτοὺς, καὶ λαμβάνουν ἀποφάσεις ἰσχυράς. Θραύουν μὲ τὰ ἴδια των χέρια τοὺς δεσμοὺς τῆς στοργῆς ποῦ τοὺς ἔνωσε μὲ τὸ ἄσπρο γῶμα τοῦ χωριοῦ των, καὶ μὲ ἐστραμμένον τὸ βλέμμα πέραν τῆς θαλάσσης πρὸς ἄλλα μέρη, ζητοῦν νὰ εὗρουν ἄλλους τόπους πλέον φιλοστόργους, ἱκανοὺς νὰ περιλάβουν τὴν μεγάλην των ψυχὴν, καὶ πλέον ἰσχυροὺς διὰ νὰ τοὺς προστατεύσουν καὶ νὰ διατηρήσουν τὸν ἀνθρωπισμόν των. Καὶ τὸ βλέμμα των ἐρευνητικὸν ξεδιαλύει καὶ εὗρίσκει μόνον τοῦ διὰ μέσου ξηρὰς καὶ θαλάσσης τόπον γλυκὺν καὶ προσφιλῆ, τὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὡς ἀπὸ πηγὴν φωτὸς καὶ παρηγορίας ἀπὸ αἰῶνας μακροὺς τώρα, οἱ ἄσπροι χωριανοὶ ἐδανείζοντο ἀκτῖνας θαλπερὰς καὶ ἐθέρμαιναν τὴν ἀπομονωμένην των ζωὴν.

Α. ΑΛΥΑΤΗΣ

ΑΓΑΠΗ

“Ας μὴ γνρίζ’ ὁ λογισμὸς στὰ χρόνια ἐκεῖνα πίσω,
Κάλλιο μὰ τέτοια ἐνθίμῃσι γιὰ πάντα νὰ χαθῇ,
Ποιὸς ξέρει, τώρα θάτανε γραφτὸ νὰ σἀγαπήσω,
Καὶ τόσο ποῦ καμμιὰ ποτὲ δὲν ἔχει ἀγαπηθῇ.

Κι’ ἂν ἔφυγεν ἡ νιότη σου, ποῦ θλίβεσαι γιὰ δαύτη,
Ὡς γιὰ πουλὶ ποῦ πέταξε μᾶλλα μαζὶ πουλιά,
Περσότερο ἀπὸ μιὰ ἀνοιξὴ τὸν ἔρωτά μου ἀνάφτει
Τοῦ χεινοπόρου τᾶγγιγμα στὰ ὥραῖα σου μαλλιά.

Κι’ ἀκόμα φτάνω ν’ ἀγαπῶ σ’ ἐσὲ μιὰν ἄλλη εἰκόνα,
—Τ’ ὀρκίζομαι στὰ μάτια σου ποῦ τόσο λαχταρῶ—
Τὸν ἥμερο κι’ ἀνέφελο καὶ τὸ γλυκὺ χειμῶνα,
Ποῦ στὸ χλωμό σου πρόσωπο μιὰ μέρα θὰ θωρῶ.

Καὶ μάθε το, τίς μελιχρὲς λαμπράδες τοῦ Δεκέβρη
Καὶ τίς φεγγαροσκέπαστες τοῦ Γενναριοῦ ὁμορφιές,
Μήτε στίς τρέλλες τ’ Ἀπριλιοῦ κανένας θὰ τίς εὔρη,
Μήτε καὶ στίς μονότονες τοῦ Μάη καλοκαιριές...

ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΩΡΟΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΝ

Χαριτωμένο πρόσωπο, ποιὸ χᾶδι ἀγγελικὸ
Τὸ στοματάκι σου ἄγγιξε, στὰ μάγουλά σου ἀπλώθη;
Δὲν εἶνε, ὄχι, χαμόγελο, φῶς εἶνε μυστικόν,
Ποῦ ἀνάλαφρα στήν ὄψη σου τ’ ἀντίφεγγόν του κλώθει.

Στὰ μάργελα ματάκια σου — ὦ κόσμοι πλανεροί! —
Μιᾶς ἀνοιξῆς ὀλοεύωδης βλέπω τὰ πλούσια κάλλι,
Καὶ βλέπω ἀνάρεια νὰ κινοῦν ἀνέμοι δροσεροί,
Ὅχι μαλλᾶκια, ἀνθόκλωνα, σι’ ὥραῖο σου κεφάλι.

Κι’ ἀκόμα κάποιο κίνημα στὰ χέρια σου θωρῶ,
Στοχαστικὸ ἓνα κίνημα κι’ ὄχι ἄσκοπο καὶ πλάνο,
Σὰ νὰ μοῦ δείχνῃς τ’ οὐρανοῦ τὸ θόλο τὸ λαμπρὸ,
Γιὰ νὰ μιντέψω ὅτ’ ἔζησες κάποτε σιᾶστρα ἀπάνω.

Κι’ ἀλήθεια, μόλις τὰ χρυσᾶ λογάκια σου γροικῶ,
—Κελάδημα ποῦ τὸ σκορποῦν τὰ χεῖλη σου, οἱ προδότες—
Θαρρῶ καὶ τὸ ροδόσταμα ρουφῶ τὸ μαγικόν
Τῆς γλώσσας τῆς αἰθέριας ποῦ θὰ μιλοῦσες τότες...

ΜΟΥΣΙΚΗ ΜΠΕΤΟΒΕΝ

Εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Μπαλεστριέρη,
τὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὰ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ»

Μόνο ἡ φωνὴ τοῦ δοξαριοῦ καὶ τῶν κοκκάλων λείπει,
Γιὰ νὰ σ’ ἀκούσω ἀληθινά, ὦ μουσικὴ τοῦ ὀνείρου,
Μὰ κι’ ἔτσι, πόσα δὲ μοῦ λέει τὸ κρῦφιο καρδιοχτύπι
Τῶν ἄλλων, ποῦ ἀφιγκράζονται σιωπηλοὶ τριγύρου.

Τίποτ’ ἀπ’ τὴ συγκίνησι τὴν ἡσυχᾶ πνιγμένη
Μέσ’ τὰ βαρεῖα σκεπάσματα καὶ τῶν τεσσάρων τοίχων,
Τίποτε, ξένο κι’ ἀπὸ μέ, ἢ ἀμάντευτο δὲ μένει,
Ποῦ στὸ κατῶφλι στέκομαι προσκνηγτὴς τῶν ἡχων.

Κι’ ἐνῶ δὲν ξέρω ποῖα γροικοῦν αἰθέρια συμφωνία,
Τοῦ Ναπολέοντα τάχατες ἢ τῶν καλῶν Ποιμένων;
Ὡς τόσο φτάνει καὶ σὲ μὲ μιὰ μουσικὴ ἁρμονία,
Δασῶν ἀνεμοφίλητων, κυμάτων ἀφροισμένων.

Καὶ τότε βλέπω — ὦ πλάνημα! — τὴν ἴδια μάσκα Ἐκείνου,
Ποῦ μένει πάντα ἀκίνητη, βουβὴ σὶ τὸν τοῖχο ἐπάνου,
Νὰ κρούῃ αὐτὴ μὲ δάχτυλα, λευκὰ σὰν ἀνθία κρόνου,
Τὰ πλήχτρα τὰ ἐλεφάντινα τοῦ μαγεμένου ὁργάνου...

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΤΑ ΚΕΙΜΗΛΙΑ ΤΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΜΑΣ

ΤΑ "ΠΡΑΞΙΤΕΛΕΙΑ,, ΑΝΑΓΛΥΦΑ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ

ΑΡΧΑΙΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΝ ΒΗΜΑ*

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

α) Νέος τρόπος μελέτης τῶν ἀναγλύφων.

ΤΗΝ νέαν διεύθυνσιν, ἣν πρὸς ὀρθοτέραν κατανόησιν τῶν ἐκ Μαντινείας ἀναγλύφων τούτων δέον νὰ τραπῶμεν, ὑποδεικνύει μοι, Κυρίαί καὶ Κύριοι, γεγονός τι σχετικὸν πρὸς τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἀναγλύφων, γεγονὸς οὗ τὴν σπουδαιότητα παρείδον παραδόξως πάντες οἱ ἀρχαιολόγοι πλὴν τοῦ κ. Βιε.

Ὁ Πανσανίας δηλαδὴ εἰσηλθὼν, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν Μαντίνειαν διὰ τῆς πύλης τῆς ὁδοῦ Νεστάνης — Ἄργους¹. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀμέσως καὶ ὡς πρῶτον μνημεῖον ὅπερ συνήντησεν ἀναφέρει τὸν διπλοῦν ναόν, ἐν ᾧ ἔκειτο τὸ τὰ Πραξιτέλεια ἀγάλματα φέρον βάθρον, ἡ δὲ βυζαντινὴ ἐκκλησία, ἐν ἣ εὐρέθησαν τὰ ἀνάγλυφα, κεῖται πολὺ νοτιοδυτικώτερον, μάλιστα δὲ ἐκεῖ 116 μόνον μέτρα μακρὰν τοῦ τείχους, δὲν εἶναι δυνατόν ἡ βυζαντινὴ ἐκκλησία νὰ ἐκτίσθῃ ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου διπλοῦ ναοῦ, ὡς ἐκ πρώτης ὄψεως ἠθελέ τις παραδεχθῇ. Πλὴν τούτου δὲ εἶνε γνωστὸν καὶ τὸ ἐξῆς σπουδαιότατον περιστατικόν. Ἡ κεφαλὴ τῆς «Μούσης», ἣτις κρατεῖ ἐν τῇ χειρὶ τὸ κλειστὸν χειρόγραφον (Πλάξ Γ'. ἀρ. 8), δὲν εὐρέθη ἐν τῇ αὐτῇ βυζαντινῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ, τρεῖς ἡδὲ ἑβδομάδας πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν πλακῶν, ἐν τινι στοᾷ «παρὰ τὸ θέατρον», ὅπερ πάλιν εὐρίσκεται εἰς μεγάλην ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησίας καὶ δὴ παρὰ τὸ κέντρον τῆς πόλεως. «Λοιπὸν — ὡς λογικώτατα παρατηρεῖ ὁ κ. Βιε (σελ. 3254) — δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σκεφθῇ τις ὅτι ἡ κεφαλὴ τῆς Μούσης ἦλθεν ἐκ τῆς Βυζαντινῆς

ἐκκλησίας εἰς τὴν θέσιν ταύτην, ἀλλ' ὅτι δυνατὸν εἶναι μόνον ὅτι αἱ πλάκες τοῦ ἀναγλύφου ἐκομίσθησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκ τῆς παρὰ τὸ θέατρον θέσεως ταύτης, διότι τὸ μικρὸν τεμάχιον αὐτῶν, ἡ κεφαλὴ, πρὸς οὐδένα σκοπὸν ἐχρησίμευε νὰ μετακομισθῇ, ἐνῶ ἐξ ἐναντίου αἱ πλάκες τοῦ ἀναγλύφου ἦσαν χρήσιμοι διὰ τὸ δάπεδον τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησίας, τὸ δὲ ἄχρηστον τεμάχιον τῆς κεφαλῆς ἀφείδη νὰ κεῖται ἐκεῖ ὅθεν ἐλήφθησαν αἱ πλάκες τῶν ἀναγλύφων.»

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν συμπεραίνομεν ὅτι ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως καὶ δὴ ἐν τῷ θεάτρῳ, ἡ πλησιέστατα αὐτοῦ, δέον μᾶλλον νὰ ζητήσωμεν τὸ μνημεῖον, ὅπερ ἐκόσμουσαν τὰ ἀνάγλυφα ἡμῶν, οὐχὶ δὲ ἐν τῷ ναῷ, ἐν ᾧ ὁ Πανσανίας εἶδε τὸ βάθρον τοῦ Πραξιτέλους, ὅστις ναὸς ἔκειτο εἰς μεγάλην ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ θεάτρου καὶ δὴ παρὰ τὴν πύλην, δι' ἣς εἰσηλθὼν εἰς τὴν Μαντίνειαν ὁ Πανσανίας.

Ἐρωτᾶται λοιπὸν νῦν: Ὑπῆρξέ ποτε ἡ ἡδύνατο νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Μαντινείας, ἡ παρ' αὐτῷ, μνημεῖον ὅπερ προσφυῶς νὰ ἐκόσμουσαν ἀνάγλυφα παριστῶντα Μούσας καὶ τὴν μουσικὴν ἔριδα τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τὸν Μαρσύαν;

Τὸ παράδειγμα τοῦ ἐν Arles τῆς Γαλλίας γνωστοῦ ἀρχαίου θεάτρου, οὗ τὸ βῆμα τοῦ προσκηνίου κοσμοῦσιν ἀνάγλυφα φέροντα ὁμοίαν παράστασιν, ἦτοι τὸν Μαρσύαν, τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὸν Σκύθην², καθιστᾷ ἐκ τῶν προτέρων πιθανὴν τὴν σκέψιν ταύτην.

Ἄς ἴδωμεν δὲ νῦν τί λέγουσιν ἀρχαῖοι συγγραφεῖς περὶ τῆς Μαντινείας καὶ τοῦ θεάτρου αὐτῆς, ἢ μᾶλλον πρὸ τούτου, ἃς ἴδωμεν

τί ἀκριβῶς παριστῶσι τὰ ἀνάγλυφα τῆς Μαντινείας, διότι, ὅσον καὶ ἂν σὰς φανῇ τοῦτο παρὰδόξον, τῶν ἀναγλύφων τούτων αἱ «Μούσαι» δὲν ἔχουσιν ἀκόμη ἐπαρκῶς κατανοηθῇ καὶ ἐρμηνευθῇ.

β) Ἐρμηνεία τῶν παραστάσεων τῶν ἀναγλύφων.

Ἀληθῶς μέχρι τοῦδε οἱ σοφοὶ ἀφιέρωσαν σύμπασαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν μόνον εἰς τὸ ζήτημα ἂν τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα εἶνε ἢ μὴ ἔργα τοῦ Πραξιτέλους; ἐν δὲ τῇ ζήσει τῆς συζητήσεως καὶ ἔριδος παρημέλησαν ἐντελῶς νὰ ἀσχοληθῶσι περὶ τὴν ὀνομασίαν τῶν Μουσῶν καὶ τὴν ἐξήγησιν τῆς στάσεως αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας. Εἶναι μάλιστα περιέργον ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ παραδεχόμενοι αὐτὰς ὡς ἔργα τοῦ Πραξιτέλους σχεδὸν μετὰ περιφρονήσεως ὑπεστήριξαν περὶ αὐτῶν ὅτι εἶναι ἀπλὴ παράταξις διαφόρων τύπων γνωστῶν ἐξ ἀγαλμάτων, παρὰτάξις ἄνευ ἐννοίας, ἄνευ ζωῆς τινος, ὡς ἂν ἦτο δυνατόν ποτε ὁ Πραξιτέλης νὰ ποιῇ αὐτὸς, ἢ νὰ δεχθῇ νὰ κοσμηθῇ ἔργον αὐτοῦ ὑπὸ τινος τῶν μαθητῶν του διὰ τοιαύτης σειρᾶς ἀντιγράφων γνωστῶν καὶ ἄνευ ἐννοίας τινὸς ἢ συνοχῆς παρατεταγμένων τύπων!

Ὅτι ἀμέσως ἀντιλαμβάνεται ὁ θεατὴς εἶναι ὅτι ἐκάστη τῶν τριῶν πλακῶν ἀποτελεῖ σκηνὴν πλήρη καθ' ἑαυτὴν καὶ τεχνικῶς ἀνεξάρτητον ἐντελῶς τῶν παραστάσεων τῶν λοιπῶν πλακῶν, δυναμένην δὲ νὰ ἐννοηθῇ καὶ ἐρμηνευθῇ ὡς πλήρως τι εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε, εἰν κατὰ τύχην ἀνεκαλύπτετο μία μόνη ἐκ τῶν τριῶν, κάλλιστα ἡδύνατό τις νὰ νομίσῃ ὅτι αὕτη μόνον ὑπῆρξεν ἐξ ἀρχῆς, πλήρη καθ' ἑαυτὴν παράστασιν ἀποτελοῦσα. Ἡδύνατό τις μάλιστα νὰ παρατάξῃ καὶ τὰς τρεῖς πλάκας εἰς ἀρετὴν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν, ὡς εἰκόνας ἐν ἰδίῳ ἐκάστην πλαισίῳ, χωρὶς οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον νὰ παραβλαφθῇ ἡ τεχνικὴ αὐτῶν ἀξία. Θὰ ἀπετέλουν οὕτω, μάλιστα δὲ αἱ πλάκες Β καὶ Γ, εἰκόνας παρίσους — pendants ὡς λέγουσιν οἱ Γάλλοι, — ἐκάστης εἰκονιζούσης παρίσον σκηνήν, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ ἀπὸ τὰς τῶν ἄλλων ἐξαρτωμένην.

Ὅτι λοιπὸν κοινὸν ἔχουσιν αἱ τρεῖς πλάκες πρὸς ἀλλήλας, τοῦτο εἶναι ὅτι κατ' ἐννοίαν παριστῶσιν ὁμοίαν σκηνήν.

Ἰδωμεν νῦν αὐτὰς τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην. Ἐπὶ τῆς πρώτης πλακῆς (Α) ὁ Μαρσύας αὐλεῖ πάσῃ δυνάμει, ἢ δ' ἐν τῷ μέσῳ ἱσταμένη μορφῇ. ὁ Σκύθης, κλίνει τὸ οὖς, ἡσυχῶς καὶ μετὰ προσοχῆς ἀκροώμενος τοῦ μέλους, ἐνῶ

ὁ Ἀπόλλων ἀναμένει, ἡρέμα καὶ ἐν σιγῇ καθήμενος, νὰ παύσῃ ὁ σάτυρος τὸ αὐλήμα, ἵνα καὶ αὐτὸς ἀνεγεροῖς κρούσῃ τὴν λύραν ἀνταγωνιζόμενος.

Ἐπὶ τῆς δευτέρας πλακῆς (Β) ἡ μία τῶν Μουσῶν (ἀρ. 6) ἀνακρούει τὴν ξενόμορφον καὶ σχεδὸν πρωτοφανῇ κιθάραν αὐτῆς, καθήμενη ἐπὶ βράχου, ἵνα κατ' ἀνάγκην στηρίξῃ ἀνέτως τὸ ὄργανον ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς. Ἡ δὲ ἐν τῷ μέσῳ ἱσταμένη γυνὴ (ἀριθμ. 5) τείνει, ὡς ὁ Σκύθης τῆς προτέρας πλακῆς, τὸ οὖς πρὸς τὸ κιθάρισμα, ἡρέμα καὶ μετὰ προσοχῆς ἀκροώμενη, ὡς δικαστὴς τις, ἐνῶ πάλιν ἡ τρίτη γυνὴ (ἀρ. 4) ἵσταται ἡσυχῶς ἀναμένουσα, ὡς ὁ Ἀπόλλων τῆς προηγουμένης πλακῆς, νὰ παύσῃ ἡ ἀντίπαλος κιθαρίζουσα, ἵνα καὶ αὕτη ἐπιδείξῃ τὴν περὶ τὴν ἀδελτικὴν τέχνην ἱκανότητα αὐτῆς. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀρκεῖται μετὰ προσοχῆς ἐπιθεωροῦσα τοὺς αὐλοὺς αὐτῆς, οὔτινες μετὰ μίαν στιγμὴν θὰ τῇ χρησιμεύωσι πρὸς τὸν ἀγῶνα.

Ἐπὶ δὲ τῆς τρίτης πλακῆς (Γ) βλέπομεν πάλιν τρίτην ἐντελῶς ὁμοίαν σκηνήν. Ἡ πρὸς ἀριστερὰ «Μούσα» (ἀρ. 7) ᾄδει ὕμνον, ἀπὸ ἀνεπτυγμένου χειρογράφου ἀναγινώσκουσα, ἐνῶ ἡ ἐν τῷ μέσῳ ἱσταμένη (ἀρ. 8) ἀκροῦται ὡς κριτὴς τις μετὰ προσοχῆς (ὡς ἡ μεσαία Μούσα τῆς δευτέρας πλακῆς), τείνουσα τὸ οὖς πρὸς τὴν ᾄδουσαν καὶ πρὸς αὐτὴν ἀποβλέπουσα, ἵνα καὶ διὰ τοῦ βλέμματός, ὡς εἶναι φυσικόν, παρακολουθῇ τὴν ἔκφρασιν τῆς ᾄδούσης. Ἡ δὲ τρίτη «Μούσα» (ἀρ. 9), βλέπουσα ὅτι ἡ ἀντίπαλος ἐδρίσκειται ἤδη περὶ τὸ τέλος τοῦ ὕμνου, ἐγείρει τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ λαμβάνει τὴν ὡς ἀπὸ πασσάλου εἰς τὸν τοῖχον κρεμασμένην ἀρχαίαν λύραν ἵνα, εὐθὺς ὡς παύσῃ ἡ ᾄδουσα, ἐπιδείξῃ τὴν περὶ τὴν κιθαριστικὴν ἱκανότητα αὐτῆς, ὁπότε φυσικὰ θὰ στράψῃ καὶ πρὸς αὐτὴν ἡ ἐν τῷ μέσῳ ὡς δικαστὴς ἱσταμένη, ἡ νῦν ἅπασαν τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἔχουσα ἐστραμμένην πρὸς τὴν ᾄδουσαν.

Εἶναι, φρονῶ, τόσον σαφεῖς αἱ παραστάσεις αὗται, ὥστε τῇ ἀληθείᾳ ἀπορῶ πῶς μέχρι τοῦδε δὲν ἡρμηνεύθησαν αὗται ὡς εἶπομεν, ἀλλ' ἐθεωρήθησαν ὑπὸ σοφωτάτων ἀνδρῶν ὡς ἀντίγραφα ἀγαλμάτων ἔνθεν κἀκεῖθεν εἰλημένα, ἄνευ ἐσωτερικοῦ τινος πρὸς ἄλληλα δεσμοῦ ἢ ἐννοίας.

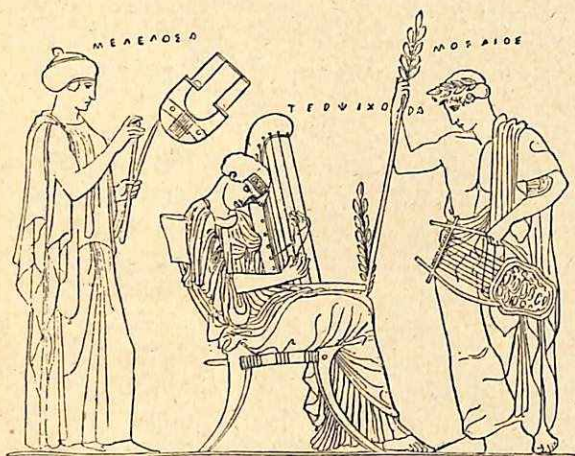
Ἴνα δὲ ἐννοήσῃτε ὅποσον παρεγνωρίσθησαν αἱ μορφαὶ αὗται τῶν Μουσῶν, ἀρκεῖ νὰ σὰς υπομνήσω μόνον ὅτι ἡ μόνη Μούσα, περὶ ἣς οἱ Πραξιτέλικοι παρεδέχθησαν ὅτι ἔχει ζωὴν

* Ἰδε σελ. 364 τόμος Δ'.

1 Bulletin de corr. hell. XIV. pl. I. Αὕτη δηλοῦται διὰ τοῦ γράμματος F ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ κ. Fougeres δημοσιευθέντι τυπογραφικῷ σχεδίῳ τῆς ἀρχαίας Μαντινείας.

2 Stark, Stadtleben, Kunst etc. in Frankreich, 592. — Atlas de la statistique de Bouches du Rhône, Pl. 14.2 — Overbeck, Kuntsmithologie, Apollon S. 48.

τινα ἐν ἑαυτῇ, δηλαδή ἢ τὴν λύραν ἀπὸ τοῦ τοίχου λαμβάνουσα (ἀρ. 9), τοσοῦτο παρεγγωρίσθη κατὰ τὴν στάσιν, ὥστε τινὲς μὲν εἰπον ὅτι «*πλήττει ἀσκόπως τὸν ἀέρα διὰ τῆς λύρας*» (!), ὡς ἐξ ἄλλου τινὸς μνημείου πιστῶς ἀντιγραφείσα, ἄλλοι δέ, ὡν πρῶτος ὁ κ. M. Mayer, ὅτι μεταβιβάσει τὴν λύραν αὐτῆς εἰς τὴν ἐν τῷ μέσῳ ἱσταμένην Μοῦσαν. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι ὁ δίδων τι πρὸς ἕτερον πλησιέστατα ἱσταμένον οὐδέποτε ὑποῖ τόσον πολὺ τὴν χεῖρα, ὁ δὲ παριστάμενος καὶ μέλλων νὰ δεχθῇ τὸ προσφερόμενον δεικνύει, διὰ σημείου τινὸς τοῦλάχιστον τῆς στάσεώς του, ὅτι ἀντελήφθη καὶ μέλλει νὰ δεχθῇ τὸ προσφερόμενον, ἐνῶ ἐνταῦθα ἢ ἐν τῷ μέσῳ ἱσταμένη γυνὴ (ἀρ. 8) οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον παρίσταται ἀντιληφθεῖσα τοῦ προσφερομένου, ἀλλὰ στρέφει τὰ νῶτα τὸ

Εἰκὼν 7.

(Ἀγγειογραφία. Μοῦσαι καὶ Μουσαῖος)

σον ἀδιαφόρως πρὸς τὴν δίδουσαν, ὥστε αὕτη, ἵνα γείνη ἐπὶ τέλους καταληπτὸς ὁ σκοπὸς τῆς προσφορᾶς, θὰ χρειασθῇ, τῇ ἀληθείᾳ, νὰ πλήξῃ διὰ τῆς λύρας τὴν κεφαλὴν τῆς ἀκαταδέκτου αὐτῆς κυρίας. Ἀλλ' οὕτως ἢ παρὰστασις θὰ προσελάμβανε κωμικὸν πῶς χαρακτηῖρα, ἐνῶ οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἀνεῦρεν οὐδ' ἐλάχιστον ἴχνος ἀστείότητος ἐν τοῖς ἀναγλύφοις τούτοις....

Ὅτι δ' ἔχω δίκαιον οὕτως ἐξηγήσας τὴν στάσιν τῆς Μούσης ταύτης, δεικνύει σαφῶς οὐχὶ μόνον αὐτὸ τὸ μνημεῖον ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πλεῖστα ἄλλα μνημεῖα «*Μούσας*» εἰκονίζοντα, ἐν οἷς βλέπομεν λύρας οὕτως ἀπὸ τοῦ τοίχου κρεμαμένας — ἐν τούτων ἐπιδεικνύομεν ὑμῖν ἐνταῦθα (Εἰκὼν 7)¹ —, πρὸς δὲ πολλὰ χωρία τῶν

¹ Ἀρφορεὺς ἐν τῷ Βοετανικῷ Μουσείῳ εἰκονίζων τὸν Μουσαῖον, τὴν Τερψιχόρην καὶ τὴν Μελπομένην (Μελετώσαν;) δημοσιευθεῖς ἐν τοῖς Monumenti

ἀρχαίων, ὧν ἐν τῷ τοῦ Σχολιαστοῦ τοῦ Πινδάρου (Ὀλυμπ. I, 26). «*Επὶ πασσάλων ἔκειντο αἱ κιθάραι διὰ τὸ ἐτοίμους εἶναι εἰς τὸ ἀναλαβεῖν, ἢ ὅτι ὡς ἀνάθημα ἐν τινὶ τόπῳ τοῦ οἴκου ἀνάκεινται*»¹.

Ὅπως λοιπὸν αἱ παραστάσεις τῆς πλακὸς Α εἰκονίζουσι τὴν μεταξὺ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Μαρσύου μουσικὴν ἔριδα, ἥτοι τὴν μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Ἀσιατικῆς μουσικῆς ἀμίλλαν, οὕτω καὶ τὰ πρόσωπα τῶν πλακῶν Β καὶ Γ τῶν Μουσῶν παριστῶσιν οὐχὶ «*παράταξιν*» τύπων Μουσῶν ἀνευ ἐννοίας τινός, ἀλλὰ δύο ἀμίλλας μεταξὺ δύο ζευγῶν Μουσῶν, τέσσαρα διὰφορα εἶδη μουσικῆς συμβολίζουσῶν, ἥτοι πρῶτον μὲν (πλάξ Γ) τὴν *φῶδην*, ἣν χαρακτηρίζει τὸ χειρόγραφον τοῦ ὕμνου (ἀρ. 7), καὶ τὴν ἀρχαίαν *κιθαριστικήν*, ἣν χαρακτηρίζει ὁ προφανέστατος ἀρχαῖος τύπος τῆς κιθάρας (ἀρ. 9)· δεύτερον δὲ (πλάξ Β) τὴν *ἀδελτικήν*, ἣν χαρακτηρίζει ὁ διπλοῦς ἀδλὸς (ἀρ. 4), καὶ τὴν *ξενότροπον κιθαριστικήν*, ἣν, ὡς θέλομεν δεῖξαι κατόπιν, δηλοῖ ἢ παρὰδοξος καὶ σπανίου σχήματος χειριδωτὴ κιθάρᾳ (ἀρ. 6).

Τὸ ἐντατὸν ὄργανον τοῦτο ἐξήτησεν ἐν ἰδίᾳ μελέτῃ νὰ ὀνομάσῃ ὁ κ. Th. Reinach, ὅστις κατώρθωσε νὰ ἀνεύρῃ καὶ ἕτερον παρὰδειγμα αὐτοῦ, ἥτοι ὠραίαν Ταναγραίαν κόρην τοῦ Μουσείου τοῦ Λούβρου, ἥς καὶ ἐδημοσίευσεν τὴν εἰκόνα. Φρονῶ δ' ὅμως ὅτι ἀπέτυχε, *πανδοῦραν* καλέσας τὸ ὄργανον. Ἀληθῶς οὐδὲν περὶ τοῦ σχήματος τῆς πανδοῦρας παρέδωκαν ἡμῖν οἱ ἀρχαῖοι. Γνωρίζομεν μόνον ὅτι ἦτο ξενικῆς προελεύσεως ὄργανον, ἐντατὸν, τρίχορδον ἢ μονόχορδον. Ἐπειδὴ δὲ γνωρίζομεν² ὅτι οἱ Πυθαγόρικοι, *κανόνα* τὴν πανδοῦραν καλοῦντες, μετεχειρίζοντο αὐτὴν πρὸς θεωρητικὰς διδασκαλίας περὶ τῶν διαφορῶν τόνων, δὲν δυνάμεθα εὐλόγως νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ταυτίζεται πρὸς τὸ ὄργανον τῆς Μούσης τῆς Μαντινείας, ἥτις προφανῶς ἐνταῦθα δὲν διδάσκει θεωρίαν τόνων, ἀλλὰ *κιθαρίζει* τὴν «*ἀληθῶς μουσικὴν*».

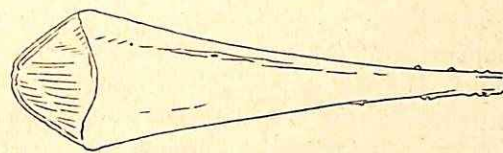
Κατ' ἐμέ, τὸ ὄργανον τοῦτο εἶναι μᾶλλον ἐκεῖνο, ὅπερ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλεῖται *φοῖνιξ*, τῆς Ρώμης V. pl. 37 = Reinach, Répertoire des vases peintes, tom. I, 142 = Welcker, Ant. Denkm. 3. Taf. 31 = Roscher Myth. Lex. p. 3238. — Ὅμοίως ἀνηρτημέναις εἰς τοίχους σχολῶν λύρας ἰδὲ ἐπὶ ἀγγείῳ τοῦ Βερολινίου Μουσείου δημοσιευθέντος ἐν τοῖς Monumenti IX pl. LIV. Annali 1871 pl. F = Reinach, ἔ. ἀ. σελ. 196, 326 καὶ πλεῖσθ ὅσα ἄλλα.

¹ Πβλ. E. M. Esman, De organis Graecorum musicis. Vismariae. p. 52. 1.

² La guitare dans l'art grec: Rev. des Etudes Grecques VIII, (1895) p. 371.

³ Νικομάχου, ἐγχειρίδιον κ. 4. (243 Jan).

λυροφοῖνιξ ἢ σπάδιξ. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους, τὸ ὄργανον τοῦτο ἦτο «*ἐντατὸν*», «*εἶδος κιθάρας*», εὐρέθῃ δὲ ὑπὸ τῶν Σύρων τῆς Ἀσίας καὶ κατεσκευάζετο ἐκ κλάδου, ἥτοι σπάθης φοῖνικος, ἐξ οὗ καὶ τὰ ὀνόματα σπάδιξ, φοῖνιξ καὶ λυροφοῖνιξ. Ἵνα δὲ πεισθῇτε ὅτι ἔχω δίκαιον, σᾶς παρακαλῶ νὰ παραβάλητε πρὸς τὴν κιθάραν τοῦ ἀναγλύφου τῆς Μαντινείας καὶ πρὸς τὴν τῆς Ταναγραίας τοῦ κ. Reinach τὸ κάτω τεμάχιον φυσικοῦ κλάδου φοῖνικος, ὅπερ παρουσιάζω (Εἰκὼν 8.)

Εἰκὼν 8.

(Τεμάχιον κλάδου φοῖνικος).

Ὁ λυροφοῖνιξ ἀνῆκει εἰς τὴν τάξιν τῶν χειριδωτῶν ἐντατῶν ὀργάνων. Ὡς δ' ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ κ. Th. Reinach, ἅπαντα τὰ χειριδωτὰ ἐντατὰ ὄργανα δὲν ἦσαν Ἑλληνικῆς προελεύσεως, ἀλλὰ πάντα ῥητῶς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων χαρακτηρίζονται ὡς ἐφευρέσεις ξένων λαῶν, Φοινίκων, Αἰγυπτίων, Ἀσσυρίων, Σύρων καὶ Ἀράβων. Ἡ ἐπασχολοῦσα ἄρα ἡμᾶς ξενόμορφος κιθάρᾳ τοῦ ἀναγλύφου τῆς Μαντινείας (πλάξ Β. ἀρ. 6), ἢ εἰς πλήρη ἀντίθεσιν εὐρισκομένη πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν κιθάραν, ἦν ἀπὸ τοῦ τοίχου λαμβάνει ἢ Μοῦσα (9) τῆς ἐτέρας πλακὸς Γ, καὶ πρὸς τὴν κλασσικὴν ἑλληνικὴν κιθάραν, ἦν φέρει ὁ Ἀπόλλων τῆς πλακὸς Α, πάντως θὰ ἐξελέγη ἐνταῦθα ἵνα χαρακτηρίσῃ τὴν ξένης προελεύσεως κιθαριστικήν. Ὅτι δὲ τὸ πρᾶγμα οὕτως εἶχεν ἐν Μαντινείᾳ, θέλομεν ἀντιληφθῇ κατόπιν.

Ὅτι δ' ἐπὶ τοῦ παρόντος σαφῶς δύναται τις ἐκ τῶν ἀνωτέρω νὰ συμπεράνῃ, εἶνε ὅτι αἱ τέσσαρες αὗται Μοῦσαι δὲν ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ τυπικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐννέα Μουσῶν, ὧν πασίγνωστα τὰ εἰς τὴν ἀστρονομίαν, κωμῳδίαν, τραγῳδίαν, ἱστορίαν, κλπ., ἀναφερόμενα σύμβολα, ὧν οὐδὲν εὐρίσκομεν ἐνταῦθα· ἀλλ' εἶναι καὶ τέσσαρες προσωποποιήσεις τεσσάρων διαφορῶν γενῶν ὀργανικῆς καὶ φωνητικῆς μουσικῆς, ἥτοι Μοῦσαι *μουσικῆς μόνον*, καὶ οὐδὲν πλέον. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐν τῷ μέσῳ τῶν τεσσάρων τούτων Μουσῶν ἱσταμένας γυναῖκας (ἀρ. 5 καὶ 8), ἃς πάντες «*Μούσας*» ἐπίσης καλοῦσιν, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ διαφωνήσω.

Ἐν πρώτοις οὐδὲν ὄργανον ἢ σύμβολον χαρακτηρίζει αὐτὰς ὁπωςδήποτε ὡς *Μούσας*. Αὐτὸ δὲ τὸ γεγονός ὅτι σαφῶς παρίστανται ὡς *κραι* μεταξὺ τῶν λοιπῶν τεσσάρων ὑποδεικνύει ἡμῖν ὅτι θὰ εἶναι οὐχὶ ἰσότημοι καὶ ἀδελφαὶ Μοῦσαι, ἀλλὰ θεότητές τινες ἀνωτέρας πῶς τάξεως ἢ, τοῦλάχιστον, διαφόρου φύσεως, ἐξ ἁπαντος ὁμῶς οἰκείως ἔχουσαι πρὸς τὴν μουσικὴν.

Ἀληθῶς δ' οὕτως ἔχει, φρονῶ, τὸ πρᾶγμα. Τὴν οὐδὲν ὄργανον κρατοῦσαν καὶ ἐξ ὀλοκλήρου περιτετυλιγμένην ἐν τῷ ἐνδύματι, βαθέως δὲ σκεπτομένην (πλάξ Β. ἀρ. 5), θεωρῶ ὡς *Μνημοσύνην* τὴν ἐκ τοῦ Διὸς μητέρα τῶν Μουσῶν, ἥτις καὶ ὡς ἐκ τοῦ χαρακτηῖρος αὐτῆς καὶ ὡς μήτηρ τῶν Μουσῶν προσφύεσται ἡδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς διαιτητῆς μεταξὺ τῶν Μουσῶν. Ὡς ἀπόδειξιν δὲ τούτου ἀρκούμαι φέρων τὸ μόνον μέχρι τοῦδε διασωθὲν ἄγαλμα αὐτῆς (Εἰκὼν 9), ἥς τὸ ὄνομα πιστοποιεῖ ἢ ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφὴ ΜΝΕΜΟΣΥΝΗ¹, ἄγαλμα ὅπερ καὶ μέχρι τῶν ἐλαχίστων εἶναι πανόμοιον

Εἰκὼν 9.

(Ἀγαλμα Μνημοσύνης).

πρὸς τὴν θεὰν τοῦ ἀναγλύφου τῆς Μαντινείας. Σπουδαῖον ἐπίσης εἶναι ὅτι, τὴν ἐν αὐτῇ τῇ Ἀρκαδίᾳ λατρείαν καὶ τὴν πλησίον τῶν Μουσῶν ἀπεικόνισιν τῆς Μνημοσύνης μαρτυρεῖ καὶ ὁ Πausanias². Τέλος παρατηρῶ ὅτι τὸ μόνον ὅπερ χαρακτηρίζει πῶς τὴν θεὰν τοῦ ἀναγλύ-

¹ Visconti, Museo Pio Clem. I tav. 27 — Müller-Visseker, Denkm. d. a. Kunst 2, 59, 749 — Roscher Mythol. Lexicon Mnemosyne p. 3079.

² VIII, 47, 4. (Τεγέα): Πεποιήται δὲ καὶ Μουσῶν καὶ Μνημοσύνης ἄγαλματα.

φρου τῆς Μαντινείας, δηλαδή ἡ εἰς πλείστον πλουσίους πλοκάμους ἐσχηματισμένη κόμη αὐτῆς, πληρέστατα συμφωνεῖ πρὸς τὰ μόνα γνωστά ἀρχαῖα τῆς Μνημοσύνης ἐπίθετα, *βαθυπλόκαμος, καλλίκομος καὶ λιπαράμπυξ*.

Τὴν δὲ ἑτέραν θεὰν (πλᾶξ Γ, ἀρ. 8), τὴν μετὰ προσοχῆς ἀκροωμένην τοῦ ὕμνου ὃν ᾄδει ἢ ἀπαγγέλλει ἢ πρὸ αὐτῆς Μοῦσα, θεωρῶ ὡς τὴν Ὑμνίαν, ἀρχαίαν Ἀρκαδικὴν θεὰν ταυτισθεῖσαν ἔνωρίς πρὸς τὴν Ἀρτέμιδα, Ὑμνίαν τὴν καθ' ἑαυτὴν Ἀρκαδίαν «ἐκ παλαιότητος», ὡς λέγει ὁ Πausanias, λατρευομένην, ὡς θεὰν τοῦ ἔσματος.

Τὸ κύριον αὐτῆς ἱερὸν ἔκειτο, κατὰ τὸν αὐτὸν Pausanias, ἐν ὄροις μὲν τῶν Ὀρχομενίων, ἀλλὰ πρὸς τῇ Μαντινικῇ μετεῖχον δὲ τῆς κτήσεως αὐτοῦ οἱ Μαντινεῖς ἐξ ἡμισείας πρὸς τοὺς Ὀρχομενίους, ἐορτὴν ἐπέτειον ἄγοντες.

Ὡς Ἀρτεμις Ὑμνία χαρακτηρίζεται ἡ θεὰ τοῦ ἀναγλύφου τῆς Μαντινείας πρῶτον μὲν ὑπὸ τῆς ἰδιαζούσης προσοχῆς, μεθ' ἧς ἀκροᾶται τὴν τὸν ὕμνον ἀπαγγέλλουσαν Μοῦσαν, πρὸς ἣν εἶνε καὶ ἐστραμμένη, δεύτερον δὲ ὑπὸ τοῦ χειρογράφου — ὕμνων προφανῶς — ὅπερ κρατεῖ κλειστὸν ἐν τῇ χειρὶ. Ὅπως δὲ ἐν τῇ γείτονι Λακωνικῇ τῶν μουσικῶν ἀγῶνων τῶν παίδων προῖστατο, ὡς ἐκ πολλῶν ἐπιγραφῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ τῶν ὁμοίων ἀγῶνων, οὕτω καὶ τῆς ἀμίλλης τῶν Μουσῶν τῆς ἐκ Μαντινείας πλακὸς Γ, προῖσταται ἡ σχεδὸν ταυτόσημος ἀρκαδικὴ Ἀρτεμις ἢ Ὑμνία.

Διὰ τῆς ἐρμηνείας ταύτης τῶν παραστάσεων τοῦ μνημείου, ἦν κολακεύουμαι πιστεύων, Κυφάινονται, φρονῶ, ἀμέσως τὰ ἑξῆς:

1ον. Ὅτι αἱ παραστάσεις τῶν ἀναγλύφων τούτων, οἵουδήποτε ἔργα καὶ ἂν εἶναι, ἔχουσι φθῆσαν δὲ τυχαίως ἐνθεν κάκειθεν, ὡς θέλουσιν οἱ Πραξιτελικοί.

2ον. Ὅτι εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐν μιᾷ γραμμῇ καὶ κατὰ μέτωπον παράταξις τῶν τριῶν διασωθεισῶν πλακῶν, ὡς ἤθελον οἱ κ. κ. Waldstein, Gardner, Overbeck καὶ ἄλλοι. Ἀληθῶς, ὡς γνωρίζετε, οἱ ἀρχαῖοι καλλιτέχναι πᾶν ὅ,τι ἐποιοῦν τὸ ἐθεώρουν ὡς τι ἔμψυχον. Φαν-

1 VIII, 5, 11.

2 Pausanias VIII, 5, 11 καὶ 13. 1. Ποβλ. E. Braun *Antenne Hymnia*, Rom. 1842 καὶ Preller-Robert, *Griechische Mythol.* S. 305.

3 Preller-Robert ἔ. ἀ. σελ. 308, 3.

τάσθητε λοιπὸν τί θὰ συνέβαινεν ἂν αἴφνης οἱ τρεῖς οὗτοι ἐντελῶς ἀλλήλων ἀσχετοὶ μουσικοὶ ὅμιλοι ἐνεψυχούντο πρὸς στιγμὴν ἐνώπιόν μας μίαν σκηνὴν ἀποτελοῦντες. Οἱ αὐτοὶ τοῦ Μαρσίου, ἡ ξενότροπος κιθάρα τῆς μιᾶς Μούσης (ἀριθ. 6) καὶ τὸ ἄσμα τῆς ἑτέρας (ἀριθ. 7) θὰ ἠκούοντο συγχρόνως, ἄνευ οὐδεμιᾶς σχέσεως συναυλίας πρὸς ἀλλήλα, ἀφ' οὗ ἐκάστη ἰδιαίτερος ἐν ἰδίῳ ἀσχετῷ τῶν λοιπῶν κύκλων παῖζει. Τότε δὲ φροβούμεθα ὅτι διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλας ἀσυμφωνίας τῶν τριῶν μουσικῶν οἱ θεοὶ οὗτοι τῆς μουσικῆς θὰ ἔτρεπον εἰς φυγὴν καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς τῆς ἔριδος τοῦ Μαρσίου καὶ Ἀπόλλωνος διαιτητὰς, οἵτινες βεβαίως δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ κρίνωσι περὶ τῆς μουσικῆς τοῦ Μαρσίου, ἂν συγχρόνως εἰς τὰ ὅτα αὐτῶν ἀντίχει ἡ μουσικὴ τῶν δύο λοιπῶν κύκλων. Τοῦτο βεβαίως δὲν ἐσκόπει οὐδεὶς ἑλλήν καλλιτέχνης, πολλῶ δὲ μᾶλλον ὁ Πραξιτέλης. Ἄλλως δὲ ποία πηγὴ ἢ ποία ἀρχαῖα μνημεῖα μαρτυροῦσι μουσικὴν ἔριδα Ἀπόλλωνος καὶ Μαρσίου, καθ' ἣν καὶ ἄλλοι τινὲς νὰ κιθαρίζουσιν ἢ ᾄδωσι συγχρόνως;

3ον. Ἡ συμφῶνως πρὸς τὰς τεχνικὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Dörpfeld διάθεσις τῶν πλακῶν εἰς τρεῖς διαφόρους πλευρὰς τοῦ βάθρου παραμερίζει ἐντελῶς τὸ ῥηθὲν ἄτοπον τῆς συγχύσεως τῶν μουσικῶν ὡς τοπικῶς, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ χρονικῶς, χωρίζουσα τὰς παραστάσεις τῶν πλακῶν εἰς τρεῖς διαφόρους σκηνάς. Ἐχει ἐπομένως ἡ διάθεσις αὕτη τῶν πλακῶν καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην ὁρθῶς.

4ον. Ἡ ἐλλείπουσα πλᾶξ δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι περιεῖχε τέταρτον μουσικὸν ἀγῶνα, διότι τότε θὰ ἔχωμεν δύο ἀγῶνας ἐπὶ τῆς αὐτῆς πλευρᾶς, ὅπερ, ὡς εἵπομεν, ἄτοπον. Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν διασωθεισῶν πολυαριθμῶν παραστάσεων τῆς ἔριδος τοῦ Μαρσίου πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα κρίνοντας, δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἐπὶ τοῦ ἐλλείποντος μέρους τοῦ μνημείου εἰκονίζοντο οἱ διαιτηταὶ καὶ ἀκροαταὶ τοῦ ἀγῶνος. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποθέσωμεν, ὡς οἱ πρὸ ἡμῶν, ὅτι ἐλλείπουσι τρεῖς Μοῦσαι, ἀφ' οὗ αἱ ὑπάρχουσαι ἑξ γυναικεῖαι μορφαὶ δὲν εἶναι πᾶσαι οὔτε Μοῦσαι, οὔτε ἐκ τοῦ τυπικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν νέᾳ Μουσῶν, ὧν γνωστὰ τὰ σύμβολα, ἀλλ' ἐξ ἐκείνων, περὶ τῆς τάξεως τῶν ὁποίων ὁ εἰδικὸς περὶ τῶν Μουσῶν ἀσχοληθεὶς κ. Bie (ἐνθ' ἀν. σελ. 3245) ὁρθῶς εἶπεν ὅτι «ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἶναι ὅλως τυχαῖος. Ἀκριβῶς δὲ τὸν ἀριθμὸν ἐννέα οὐδέποτε ἀπαντᾷ τις παρ' αὐταῖς».

5ον. Τὸ μνημεῖον ὅπερ ἐκόσμουσαν αἱ τρεῖς διαφόρους μουσικὰς ἀμίλλας παριστῶσαι πλάκες αὐταὶ πάντως θὰ εἶχε σχέσιν τινὰ πρὸς τοιοῦτους τινὰς μουσικοὺς ἀγῶνας.

γ) Αἱ πηγαὶ καθ' ἃς δέον νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὸ μνημεῖον.

Τούτων τεθέντων, ἃς ἴδωμεν νῦν τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων ἐκείνας, ἃς θεωρῶ σχετιζόμενας πρὸς τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα μᾶλλον τοῦ περιφήμου χωρίου τοῦ Πανσανίου, ἐφ' οὗ ἐβασίσθησαν οἱ Πραξιτελικοί.

Ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Πολύβιος, ὁ Αἰλιανός, ὁ Μάξιμος Τύριος καί, ὡς λέγει ὁ Πολύβιος (VI, 43,1), «σχεδὸν δὴ πάντες οἱ συγγραφεῖς», ἐξυμνοῦσι τὴν «ἐπ' ἀρετῇ φήμην» τῆς πολιτείας τῶν Μαντινέων.

Ἡ φήμη αὐτῆς ἦτο τοσαύτη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὥστε βλέπομεν τὰς κακῶς διοικουμένας καὶ χειμαζομένας πολιτείας, π. χ. τὸν Σικιλοῦντα

Εἰκὼν 10.

(Ἀγγειογραφία. Λύληται ἐπὶ θυμεικῆς τραπέζης).

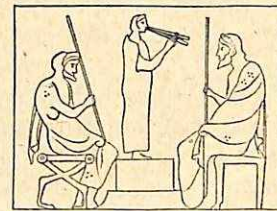
καὶ τὴν Κυρήνην, νὰ καταφεύγωσι πρὸς τοὺς Μαντινεῖς ζητοῦντες νομοθέτας, καταρτιστῆρας καὶ διαιτητὰς, ὡς τὸν περίφημον Δημόνακτα, τὸν τὴν πολιτείαν τῶν Κυρηναίων θαυμασίως ἀναδιοργανώσαντα.

Διάσημοι πρὸς τοῦτοις ἦσαν πάντες οἱ Ἀρκαῖες, ἰδίως δὲ οἱ Μαντινεῖς, διὰ τὴν πρὸς τὸ θεῖον εὐσέβειαν, τὴν φιλοξενίαν καὶ φιλανθρωπίαν καὶ τέλος τὴν δικαιοσύνην, ἐξ οὗ καὶ παροιμιωδῶς οἱ Μαντινεῖς ἐλέγοντο «*δίκης φάλακες*».

Εἰς τί δ' ὠφείλετο ἡ ἔξοχος αὕτη πολιτικὴ τελειότης χώρας, ἐν ἣ ἕνεκα τοῦ ὄρεινου καὶ τραχυτάτου ἐδάφους ἀνέμενε τις μᾶλλον ληστρονικὴς πολιτείας, οἵα αἱ τῶν Αἰτωλῶν καὶ Ἀκαρνάνων τῆς ἀρχαιότητος ἢ ἡ τῶν Ἀλβανῶν τῆς σήμερον, διδάσκει σαφῶς καὶ διεξοδικῶς ὁ Πολύβιος: Τὸ θαῦμα τοῦτο ἐπετέλεσεν ἡ μουσικὴ ἐκπαίδευσις, ἣν ἐπέβαλον τῷ λαῷ τῆς Ἀρκαδίας οἱ ἀρχαῖοι αὐτοῦ νομοθέται.

Γράφων δηλαδή ὁ Πολύβιος (IV, 20) περὶ

τῆς τῶν Κυναιθέων Ἀρκαδῶν ἀγριότητος καὶ θέλων νὰ ἐξηγήσῃ τὸ πῶς οὗτοι, καίπερ «ὄντες ὁμολογουμένως Ἀρκαῖες, τοσοῦτο κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς διήνεγκαν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὁμότητι καὶ παρανομίᾳ», ἀποδίδει τοῦτο εἰς τὸ ὅτι «τὰ καλῶς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων νομοθετῶν ἐπινενομημένα καὶ φυσικῶς συντεθεωρημένα περὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀρκαδίαν, ταῦτα δὴ πρῶτοι καὶ μόνοι τῶν Ἀρκαδῶν ἐγκατέλιπον οἱ Κυναιθεῖς». «Μουσικὴν γὰρ — προσθέτει ὁ Πολύβιος — τὴν γε ἀληθῶς μουσικὴν, πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ὄφελος ἀσχετῶν, Ἀρκαῖαι δὲ καὶ ἀναγκαῖον. Οὐ γὰρ... ἐκτὴν νομιστέον... τοὺς πρῶτους Ἀρκαδῶν εἰς τὴν ὅλην πολιτείαν τὴν μουσικὴν παραλαβεῖν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε μὴ μόνον παισὶν οὖσιν, ἀλλὰ καὶ νεανίσκοις γενομένοις ἕως τριάκοντ' ἐτῶν, κατ' ἀνάγκην συντροφοῦν ποιεῖν αὐτὴν, τὰλλα τοῖς βίοις ὄντας αὐστηροτάτους». Κατόπιν δὲ ἐκθέτων ὁ Πολύβιος τὸ πρόγραμμα τῆς μουσικῆς ἐκπαίδευσως τῶν Ἀρκαδῶν, — ὅπερ,

Εἰκὼν 11.

(Ἀγγειογραφία. Αὐλητὴς ἐπὶ θυμεικῆς τραπέζης).

ὡς θέλετε ἀμέσως κατόπιν ἴδῃ, λεπτομερῶς συμφωνεῖ πρὸς τὰς διαφόρους παραστάσεις τῶν ἀναγλύφων πλακῶν τῆς Μαντινείας, — διηγείται πῶς ἡμιλλῶντο κατ' ἐνῆαυτον «ἐν τοῖς θεάτροις, οἱ μὲν παῖδες τοὺς παιδικοὺς μουσικοὺς ἀγῶνας, οἱ δὲ νεανίσκοι, τοὺς τῶν ἀνδρῶν λεγόμενους». Δὲς ἐπαναλαμβάνει ὁ Πολύβιος ὅτι αἱ εἰς πάντας τοὺς μέχρους ἡλικίας τριάκοντα ἐτῶν ἐπιβεβλημένα μουσικὰ αὐταὶ ἐπιδείξεις καὶ ἀμίλλαι ἐτελοῦντο «ἐν τοῖς θεάτροις».

Ἐπειδὴ λοιπὸν γνωρίζομεν ὅτι ὁ τόπος ἐνθα ἐν τοῖς θεάτροις ἴσταντο οἱ πρὸς ἀλλήλους ἀγωνιζόμενοι κατὰ τοὺς μουσικοὺς ἀγῶνας, τοὺς καὶ θυμεικοὺς καλουμένους, ἦτο ἡ θυμέλη τῆς δραχμῆς τοῦ θεάτρου, ἐφ' ἧς ἀνέρχοντο, ἡ θυμέλη ἢ κατὰ Πολυδεύκην καὶ ἄλλους «βῆμα οὔσα», ἐπέρχεται φυσικώτατα ἡ σκέψις, μήπως τὰ ἀνάγλυφα ἡμῶν τὰ τρεῖς διαφόρους μουσικὰς ἀμίλλας παριστῶντα καὶ ἐν τῇ περιόχῃ τοῦ θεάτρου τῆς Μαντινείας εὐρεθέντα, μήπως, λέγω, ἐκόσμουσαν τὴν θυμέλην αὐτοῦ, ὅπως

περίπου παρόμοια τὸ μέγεθος ἀνάγλυφα κοσμοῦσι νῦν ἔτι τὸ ὑπὸ Φαίδρου ποιηθέν, ἐν ὁψίμοις χρόνοις, «βῆμα θεάτρου» τοῦ ἐν Ἀθήναις Διονυσιακοῦ θεάτρου.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ ἐκ τοῦ θεάτρου προέλευσις τῶν ἀναγλύφων τῆς Μαντινείας συμφωνεῖ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, δύο τινὰ ἔχομεν νὰ ἐξετάσωμεν.

Εἰκὼν 12.

(Ἀγγειογραφία. Παιφθὸς ἐπὶ θυμέλης).

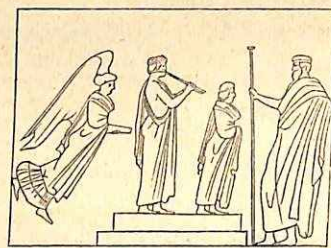
1ον. Ἄν εἶναι δυνατόν ἀρχιτεκτονικῶς αἱ πλάκες αὗται νὰ ἀποτελέσωσι σχῆμα θυμέλης, ἥτοι μουσικοῦ βήματος θεάτρου τινὸς ἢ ᾧδείου.

2ον. Ἄν συμφωνοῦσιν αἱ παραστάσεις τῶν πλακῶν πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ Πολυβίου ἀναφερομένης λεπτομερείας περὶ τοῦ εἶδους τῶν μουσικῶν ἀγώνων, τῶν τελουμένων ὑπὸ τῶν ἀγωνιζομένων ἐν Μαντινείᾳ.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ζήτημα ἀρκοῦμαι ἀναφέρων ὑμῖν ὅτι ὁ δοκιμώτατος περὶ τὰ τῶν ἀρχαίων θεάτρων κ. Dörpfeld, ὃν συνεβουλεύθην, εὐρίσκει ὅτι κάλλιστα αἱ πλάκες αὗται ἠδύναντο νὰ ἀποτελέσωσι τὸν διάκοσμον μουσικῆς θεατρικῆς θυμέλης. Ἀληθῶς δὲ τὸ ὕψος καὶ αἱ λοιπαὶ τεχνικαὶ λεπτομέρειαι αὐτῶν ἀρμόζουσι κάλλιστα πρὸς τοιοῦτον κατασκευάσμα, οὐδὲν δὲ τῶν κωλυμάτων, ἅτινα θὰ ἦναι τινὸς, ὅτε ἠθέλωμεν νὰ ἀποτελέσωμεν δι' αὐτῶν βάθρον ἀγάλματος, παρουσιάζεται προκειμένου περὶ θυμέλης, ἣν πρέπει νὰ φαντασθῇτε ἔχουσαν κατὰ μέτωπον μὲν τὴν πλάκα τοῦ Μαρσύου καὶ μίαν ἢ δύο ἄλλας ἰσομεγεθεῖς καὶ ἀπολεσθείσας, εἰς δὲ τὰ πλάγια τὰς δύο πλάκας Β καὶ Γ τῶν Μουσῶν, καὶ τέλος ὀπισθεν τριβάθμον κλίμακα πρὸς ἀνάβασιν τῶν μουσικῶν ἐπὶ τοῦ βήματος. (Ἰδὲ τὰς εἰκόνας τοῦ Γ' μέρους τῆς παρούσης μελέτης). Ἡ κλίμαξ αὕτη θὰ ἦτο περιττή, ἂν τὸ βῆμα τοῦτο ἦτο συννηνόμενον πρὸς τὸ προσκίνητον, ὡς π.χ. τὸ βῆμα τοῦ Φαίδρου ἐν τῷ Διονυσιακῷ θεάτρῳ, ὅπερ ὁμῶς ἀπίθανον ἐνταῦθα ἕνεκα τῶν δύο γων

νῶν, ἃς σχηματίζουσι τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα τῆς Μαντινείας. Τὴν θυμέλην ἡμῶν φαντάζομαι μᾶλλον ὡς τὴν αὐτοτελῆ ἐκείνην θυμέλην ἣν παριστᾷ ἀρχαία τοιχογραφία, ἡ ἀπεικονιζομένη ἐν τῷ τρίτῳ μέρει τῆς μελέτης ἡμῶν.

Περὶ τῶν μουσικῶν θυμελῶν γνωρίζομεν ὅτι εὐρίσκοντο ἐν τῇ ὁρχήστρᾳ τοῦ χοροῦ τῶν θεάτρων ἢ ᾧδείων καὶ ὅτι ἐπ' αὐτῶν ἀνερχόμενοι καὶ ἰστιάμενοι ἢ ὁρχούμενοι κατὰ τοὺς αὐλητικούς, τοὺς καὶ θυμελικούς καλουμένους, ἀγῶνας ἠγωνίζοντο οἱ αὐληταί, κιθαριδοί, κιθαρισταί καὶ λοιποὶ θυμελικοὶ λεγόμενοι μουσικοί. Καὶ κατ' ἀρχάς μὲν ἡ θυμέλη αὕτη ἦτο ξυλίνη τράπεζα, ἐξ οὗ καὶ *σανίδωμα* ἐκαλεῖτο. Ταύτης τὸ σχῆμα καὶ τὰς διαστάσεις κάλλιστα δεικνύει ἡ καὶ ἐν τῷ περὶ θεάτρου βιβλίῳ τοῦ κ. Dörpfeld, σελ. 346, δημοσιευθεῖσα ἀγγειογραφία (ἐνταῦθα εἰκὼν 10), ἐξ ἧς δύνασθε νὰ κρίνητε κατὰ προσέγγισιν καὶ περὶ τῶν κατὰ μήκος καὶ ὕψος διαστάσεων τῶν θυμελῶν. Κατόπιν δέ, ὡς πάντα τὰ μέρη τοῦ θεάτρου, ἐγένοντο καὶ λίθιναι αἱ θυμέλαι, παρεμφερεῖς πρὸς τὸ βῆμα μετὰ δύο ἢ τριῶν βαθμίδων, ὡς ἡ προκειμένη τοῦ θεάτρου τῆς Μαντινείας, μέχρις οὗ τέλος συνενωθείσα ἡ θυμέλη πρὸς τὸ προσκίνητον τοῦ θεάτρου ἀπετέλεσε πολυτελὲς καὶ ἀνάγλυφον κατὰ κόσμον βῆμα, οἷον τὸ «βῆμα θεάτρου» τοῦ Φαίδρου ἐν τῷ Διονυσιακῷ θεάτρῳ. Πολλὰ ἀρχαῖα ἀγγειογραφία εἰκονίζουσιν αὐτοτελεῖς μουσικὰς

Εἰκὼν 13.

(Ἀγγειογραφία. Αὐληταὶ ἐπὶ θυμέλης ὁρῶμενης ἐκ τοῦ πλαγίου).

θυμέλας μετὰ μιᾶς, δύο ἢ καὶ τριῶν βαθμίδων, ἀναλόγως τοῦ ὕψους αὐτῶν. Τούτων ἀναδημοσιεύομεν τινὰς ἐνταῦθα. (Εἰκὼν 10—15)². Οὐ

¹ Ἰδὲ προχείρως τὰς πηγὰς ἐν Albert Müller, Untersuchungen zu den Bühnenalterthümern, Leipzig 1898, p. 93-106. — Wieseler, Über d. Thymele, Göttingen, 1847. — Dörpfeld, Das Gr. Theater σελ. 278-280.

² Εἰκὼν 11. Ἀγγειογραφία—Panoška, Griechen und Griechinnen. Taf. I, 13. — Wieseler, Theatergebäude und Denkmäler des Bühnenwesens. Taf. IV. 6 καὶ τοῦ αὐτοῦ über die Thymele, s. 49 ff.

Εἰκὼν 12. Ἀγγειογραφία. Παιφθὸς ἐπὶ θυμέλης

δεμίᾳ δ' ὁμῶς κατηγορία παρουσιάζει τόσον συχνὰ μουσικὰς θυμέλας, ὅσον αἱ ἀγγειογραφίαι ἀκριβῶς ἐκείναι, αἱ παριστῶσαι αὐτὴν ταύτην τὴν μουσικὴν ἔριδα τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τὸν Μαρσύαν, ἐφ' ᾧν βλέπομεν μεγάλην θυμέλην, ἐνίοτε μετὰ τριῶν βαθμίδων, ἰδρυμένην ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἐφ' ἧς μέλλουσι νὰ ἀνέλθωσιν οἱ ἀνταγωνισταί¹, ἢ, συχνότερον, τὸν Ἀπόλλωνα ἤδη ἐπὶ τῆς θυμέλης κιθαρίζοντα καὶ ὁρχούμενον. (Overbeck, Atlas, Πίν. XXIV, 20, 24, 25). Τί λοιπὸν φυσικώτερον τοῦ νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὡς ἄριστον καὶ προσφύεστατον κόσμημα πολυτελοῦς μουσικῆς θυμέλης, οἷα ἡ τῆς Μαντινείας, ἐξελέγη αὕτη ἡ παράστασις τῆς περιφήμου μουσικῆς ἔριδος τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τὸν Μαρσύαν, ἣτις ἄλλως εἶναι καὶ ἡ *μόνη* μυθολογικὴ παράστασις ὡς πρὸς τὴν θυμέλην ἀμέσως συνδεομένη μυθολογικῶς.

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον ζήτημα παρατηροῦμεν ὅτι αἱ παραστάσεις τῶν πλακῶν τῆς Μαντινείας οὐχὶ μόνον γενικῶς ἀρμόζουσιν ὡς ἄριστα εἰς μουσικὸν βῆμα, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτῶν καταπληκτικῶς συμφωνοῦσι πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Πολυβίου παραδοθέντα ἡμῖν περὶ τοῦ εἶδους τῶν ἐν τοῖς Ἀρχαϊκοῖς θεάτροις μουσικῶν ἀγώνων.

«Πρῶτον μὲν — λέγει ὁ Πολύβιος ἔ. ἀ. — οἱ παῖδες ἐκ νηπίων ἄδειν ἐθίζονται κατὰ νόμους τοὺς ὕμνους καὶ παιᾶνας, οἷς ἕκαστοι κατὰ τὰ πάτρια τοὺς ἐπιχωρίους ἥρωας καὶ θεοὺς ὑμνοῦσιν». Ἰδοὺ δὲ ὅτι ἐπὶ τῆς μιᾶς πλακῶς τῶν Μουσῶν (Γ) ἔχομεν τὴν Μοῦσαν *τῶν ὕμνων*

ἀπαγγέλλον τὸν στίχον «Ὅδε ποτ' ἐν Τυρόντι» = British Mus. Cat. III. E. 270 — Monumenti, V. pl. X — Reinach, Répertoire des vases peints tom. I p. 138.

Εἰκὼν 13. Ἀγγειογραφία—C. Leemans, Het muzykamen; eene gr. beschild. vaas Utrecht 1847—Roulez, choix de vases peints du Musée d'Antiquités de Leyde. Gand 1854 pl. 18 p. 75 κ. ἔξ. ἐνθα διὰ μακρῶν σημειοῦνται πολλὰ ἄλλα ὅμοια ἀγγειογραφία — Reinach ἔ. ἀ. tom. II, p. 274.

Εἰκὼν 14. Ἀγγειογραφία.—Passeri, Pict. Etrusc. in vase. I. 7 — Hancarville, Antiquités Etrusc. Grecq. et Rom. du Cab. de M. Hamilton t. II, Pl. 37 — Inghirami, Vasi fittili IV, 362. — Panoška, Bild. ant. Lebens. Taf. IV no 9. — Wieseler, Theatergebäude etc. Taf. IV. 7.

Εἰκὼν 15. Κιθαροδὸς ἀνερχόμενος ἐπὶ θυμέλης. — Darremberg et Saglio, Dictionnaire des Antiquités s. v. citharædus, pag. 1216, fig. 1570.

Καὶ ἐν τῷ Ἐθνικῷ ἡμῶν Κεντρικῷ Μουσείῳ ὑπάρχουσι δύο παρόμοιαι κάλλιστα ἀγγειογραφίαι παριστῶσαι αὐλητάς, τὸν μὲν ἐπὶ διβάθμῳ (ἀριθ. 1469) τὸν δὲ ἐπὶ τριβάθμῳ θυμέλης (ἀριθ. 1183) = Collignon-Couve, Catal. des vases peints N° 1260 καὶ 1263 — Dumont, Céramiques de la Grèce propre I. pl. XVI σελ. 378.

¹ Overbeck, Atlas, Πίν. XXIV, 26. Τμήμα μικρὸν ταύτης εἶναι ἡ κατωτέρω εἰκὼν ἀριθμ. 16.

(ἀρ. 7), χαρακτηριζομένην ὑπὸ τοῦ ὕμνου δν ἄδει πρὸς τῆς ἐπιχωρίου θεᾶς Ἀρτέμιδος Ὑμνίας, καὶ τὴν Μοῦσαν τῶν *πατρίων παιᾶνων* (ἀρ. 9), χαρακτηριζομένην ὑπὸ τῆς πατρίου ἀρχαϊκῆς λύρας, πρὸς ἣν ἤδοντο οἱ παῖδες.

«Μετὰ δὲ ταῦτα — ἐξακολουθεῖ ὁ Πολύβιος — τοὺς Φιλοξένου καὶ Τιμοθέου νόμους μανθάνοντες πολλὴ φιλοτιμίᾳ χορεύουσι κατ' ἐνιαυτὸν τοῖς Διονυσιακοῖς ἀθληταῖς ἐν τοῖς θεάτροις, οἱ μὲν παῖδες τοὺς παιδικούς ἀγῶνας, οἱ δὲ νεανίσκοι τοὺς τῶν ἀνδρῶν λεγομένους».

Εὐτυχῶς γνωρίζομεν τὸ εἶδος τῆς μουσικῆς «τῶν νόμων» τοῦ Φιλοξένου καὶ Τιμοθέου.

Ἀμφότεροι οὗτοι ἀνήκουσιν εἰς τοὺς διαπρεπεστάτους ἐκείνους καὶ διασημοτάτους ἀνδρας τῶν χρόνων τῆς ἀκμῆς τῆς μουσικῆς, οἵτινες, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ περὶ Μουσικῆς (κεφ. 29), «οὐκ ἐνέμειναν τῇ προὔπαρ-

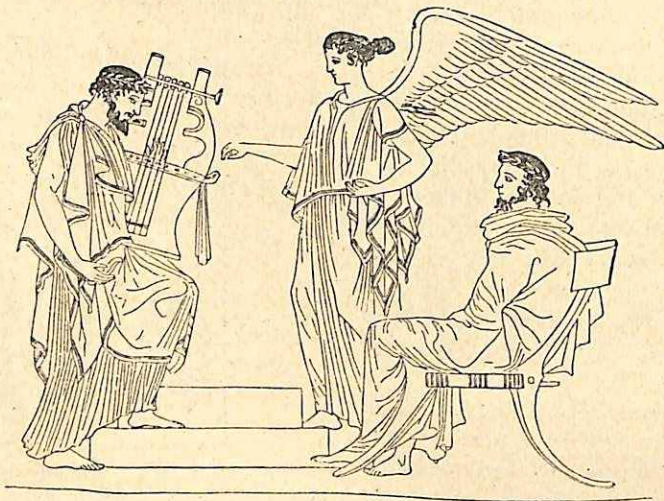
Εἰκὼν 14.

(Ἀγγειογραφία. Αὐληταὶ ἐπὶ θυμέλης κατ' ἐνώπιον).

χοῦση μουσικῇ», ἀλλὰ «πλείοσι τε φθόγγοις καὶ διερομένοις χορησάμενοι, εἰς μετάθεσιν τὴν προὔπαρχουσαν ἡγᾶγον μουσικὴν» μεταβαλόντες αὐτὴν «ἀπὸ ἀπλοσύτης εἰς ποικιλώτεραν».

Ἐπειδὴ δὲ οἱ αὐτοὶ ἐπεζήτησαν καὶ κατώρθωσαν νὰ μεταβάλωσι τὴν μουσικὴν ἀπὸ ὑψηροῦς ἐκείνης τῆς πρωταγωνιστοῦσης ποιήσεως εἰς ἐπιστήμην ἐντελῶς ἀνεξάρτητον καὶ αὐθόρμητον — εἰς «ἀληθῶς μουσικὴν», ὡς ἔλεγον, — ἐξεσπασε κατ' αὐτῶν ὁ βιαϊότατος ἐκείνος καὶ πασίγνωστος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς μουσικῆς πόλεμος τῶν ποιητῶν, οὗ πρόσωποποίησις εἶναι ὁ ἀκριβῶς τότε ὑπὸ τῆς Ἀθηναϊκῆς δραματικῆς ποιήσεως διαμορφωθείς μῦθος τῆς ἔριδος τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τὸν Μαρσύαν, ἥτοι τῆς ἀρχαίας ἑλληνοπρεποῦς φωνητικῆς μουσικῆς, καθ' ἣν τὰ μουσικὰ ὄργανα ὑπηρετοῦσι τῇ ποιήσει, κατὰ τῆς ἀσιατικῆς αὐλητικῆς, ἥτις διὰ τοῦ μουσικοῦ ὁργάνου κλείουσα τὸ στόμα τοῦ αὐλοῦντος ἐμποδίζει τὸ ἄσμα, ἀποβαίνουσα καθαρῶς μουσική.

Τὴν ἐμπάθειαν καὶ βιαιότητα τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου δεικνύει συμβολικῶς ὄχι μόνον ἡ ἀπάνθρωπος ποινὴ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ζώντος ἐκδαρέντος Μαρσίου, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τοῦ Τιμοθέου καὶ Φιλοξένου περισωθέντα τέμματα τῶν ποιήσεων τῶν ἀρχαίων κωμικῶν. Οὕτω π. χ. ὁ Φερεκράτης¹ ποιεῖ τὴν Μουσικὴν λέγουσαν πρὸς τὴν Δικαιοσύνην ὅτι Τιμόθεος, ὁ Μιλήσιος οὗτος Πυρρίδας, κατορύσσει, καὶ διακέκναι² αἰσχιστὰ αὐτήν», ὑπὲρ πάντα ἄλλον τῶν νεωτεριστῶν «ἄγων ἐκτραπέλους μυρμηκίας καὶ ἐξαρμονίους ὑπερβολαίους

Εἰκὼν 15.

(Ἀγγειογραφία. Κιθαροδὸς ἀνερχόμενος ἐπὶ θυμέλης).

ἔ' ἀνοσίους καὶ νιγλάρους, ὥσπερ τε τὰς ῥαφάνους ὄλην κάμπτων με κατεμέτωσε». Ἄν δὲ τώρα ἐνθυμηθῶμεν ὅτι νίγλαρος ἐκαλεῖτο ὁ αἰγυπτιακὸς αὐλός, νίγλαροι δὲ τὰ ἀπερίεργα, ξερὰ, ποικιλώτατα καὶ πλείστην ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα καινοτομίαν κρούσματα» πρὸς δὲ ἂν ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ὁ ξενόμορμος λυροφῶνιξ, ὃν κρατεῖ ἡ μία τῶν Μουσῶν τῶν πλακῶν τῆς Μαντινείας, ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὁργάνων τῆς ἐπεισάκτου εἰς τὴν Ἑλλάδα μουσικῆς, τέλος δὲ ὅτι ὁ διπλοῦς αὐλός ἐνθυμίζει ὅτι ὁ Τιμόθεος μετέβαλε τὴν αὐλητικὴν ἀπὸ ἀπλουστερίας εἰς ποικιλωτέραν μουσικὴν, δυνάμεθα εὐλόγως νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ δευτέρα αὕτη πλᾶξ τῆς Μαντινείας ἀναφέρεται εἰς τὸ δεύτερον καὶ τελευταῖον στάδιον τῆς μουσικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Μαν-

¹ Meineke, Fragmenta poet. com. τόμ. II σελ. 327.

τινεία. ἥς οἱ καρποὶ ἐπεδεικνύοντο ἐπὶ τῆς θυμέλης τοῦ θεάτρου αὐτῆς.

Πρὸς ταῦτα δ' ἄριστα συμφωνεῖ καὶ τὸ ὅτι, ὥς ὁ Πολύβιος καλεῖ «ἀληθῶς μουσικὴν» τὴν μουσικὴν τοῦ Τιμοθέου καὶ Φιλοξένου, οὕτω καὶ Ἀντιφάνης ὁ ὑπεραμυνόμενος τῆς μουσικῆς τοῦ Φιλοξένου ἀποκαλεῖ διὰ τῶν αὐτῶν ἀκριβῶς λέξεων «ἀληθῶς μουσικὴν» τὴν ξενότροπον καὶ νεωτεριστικὴν μουσικὴν τοῦ Φιλοξένου, ὃν θεωρεῖ «θεὸν ἐν ἀνθρώποις, χρώμενον μελῶν μεταβολαῖς καὶ χρώμασιν εὖ κεκραμένων».

Ἄν ταῦτα ὀρθῶς ἔχωσιν, ἂν δηλαδὴ ἀληθῶς ἡ ἑτέρα τῶν πλακῶν ἀναφέρεται εἰς τὴν μουσικὴν τοῦ Φιλοξένου καὶ Τιμοθέου, τότε, τοῦτο ἡδύνατο σπουδαίως νὰ μᾶς διαφωτίσῃ περὶ δύο τινῶν, ἥτοι α') περὶ τῆς χρονολογίας τοῦ μνημείου καὶ β') περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν δέον νὰ συμπληρωθῇ τὸ ἐλλεῖπον μέρος τῶν παραστάσεων τῆς θυμέλης.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον, σπουδαῖον εἶναι νὰ γνωρίζωμεν πότε τὸ πρῶτον εἰσῆλθῃ εἰς τὴν Μαντινείαν ἐπισήμως ὑπὸ τῆς πολιτείας ἡ μουσικὴ τοῦ Φιλοξένου καὶ Τιμοθέου, διότι τοῦτο ἀναγκαίως θὰ ἦτο τὸ ἀνώτατον χρονολογικὸν ὄριον τῆς κατασκευῆς τῶν ἀναγλύφων ἡμῶν.

Οἱ δύο οὗτοι διάσημοι μουσικοὶ ἦκμασαν, ὥς γνωστόν, περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ., ἀλλ' ἡ μουσικὴ αὐτῶν ἐπολεμήθη καὶ κατεδιώχθη ἀμειλίκτως καὶ ἐπισήμως ὄχι μόνον ἐν

Ἀττικῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν Πελοποννήσῳ ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τῆς ἀρχαίας θρησκευτικῆς μουσικῆς, οἵτινες, κρατοῦντες ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ ἐν τοῖς θεάτροις, ἐκάρυσσον τὴν νέαν μουσικὴν δθνεῖαν καὶ διαφθορέα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν χρηστῶν ἡθῶν. Οὕτως, ἐνῷ οἱ ἐν Ἀσίᾳ Ἑφέσιοι ἔδοσαν 1000 χρυσοὺς τῷ Τιμοθέῳ δι' ἐν μόνον ἄσμα αὐτοῦ, οἱ ἔφοροι τῶν Λακεδαιμονίων ἀπεδίωξαν αὐτὸν ἐκ τῆς Σπάρτης, κατηγοροῦντες ὅτι διὰ μὲν τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν τόνων κατέστρεφε τὰ ὦτα τῶν νέων, διὰ δὲ τοῦ θηλυπρεποῦς καὶ ἐξεζητημένου χαρακτήρος τῶν μελωδιῶν του κατέστρεφε τὸ ἀρχαῖον ἀπλοῦν καὶ κανονικὸν ἄσμα.

Τὸ αὐτὸ πάντως θὰ συνέβῃ καὶ ἐν Μαντινείᾳ, διότι ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ περὶ μουσικῆς (32), ὁμιλῶν περὶ τῆς νέας μουσικῆς, ῥητῶς λέγει ὅτι τὸ πάλαι ὥς οἱ Λακεδαιμόνιοι οὕτω καὶ οἱ Μαντινεῖς συνετῶς ἀπεδοκίμαζον ἐν τῇ μουσικῇ ἀνατροπὴν τὸ εἶκλ' ἡ μανθάνειν, ὥς οἱ πολλοὶ «ἔνα γὰρ τινα τρόπον» — λέγει — ἡ παντελῶς ὀλίγους ἐκλεξάμενοι, οὓς ὦντο πρὸς τὴν τῶν ἡθῶν ἐπανόρθωσιν ἀρμόττειν, αὐτῇ τῇ μουσικῇ ἐχρῶντο».

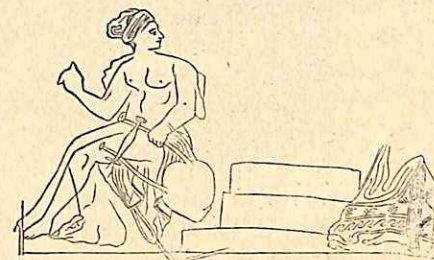
Γνωρίζομεν πρὸς τούτοις ὅτι καὶ Τυρταῖος τις, διάσημος μουσικὸς τῶν Μαντινέων (Πλούταρχος, περὶ μουσ. 22), ἀρχαιότερος τοῦ περὶ τὰ μέσα τοῦ τετάρτου αἰῶνος π. Χ. ἀκμάσαντος Ἀριστοξένου, ἀπέκρουε καὶ ἀπεδοκίμαζε τὴν νεωτεριστικὴν μουσικὴν.

Ὁ δὲ μέγιστος θεωρητικὸς τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς μουσικῆς, ὁ Ἀριστοξένος, ὅστις ἦλθεν εἰς Μαντινείαν περὶ τὸ 343 π. Χ. ἐκ τῆς τόσον μακρὰν κειμένης πατρίδος αὐτοῦ Τάραντος, ἵνα σπουδάσῃ ἐν τῇ περιφήμῳ τότε μουσικῇ σχολῇ τῆς Μαντινείας, καὶ ὅστις ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Μαντινείας φιλόσοφος καὶ δόκιμος μουσικός, ὥς λέγει ὁ Σουΐδας, ἔγραψε δὲ καὶ βιβλίον, ὅπερ ἐπέγραψε «Τὰ Μαντινέων ἔθνη», ἥτο ὁ παδὸς τῆς ἀπλῆς ἀρχαίας μουσικῆς «ἀγαπῶν τὰ ἀνδρικότερα τῶν κρουσμάτων»,¹ ἐκφράζων τὴν ὁργὴν αὐτοῦ κατὰ τῆς νεωτεριστικῆς ἀνε-

¹ Θεμιστ. Λόγ. 33.

ξαρτίτου μουσικῆς τῆς καταστρεφούσης καὶ λησμονούσης τὴν εὐγενὴ καὶ σεμνὴν ἀρχαίαν μουσικὴν.² Ταῦτα δὲ πάντα ὄφειλεν εἰς τὰς ἐν Μαντινείᾳ σπουδὰς του.

Ἄρα μέχρι τοῦλάχιστον τοῦ 342 π. Χ. ἐπολεμεῖτο σφοδρῶς ἡ μουσικὴ τοῦ Τιμοθέου καὶ Φιλοξένου ἐν Μαντινείᾳ, ἵνα δὲ κατισχύσῃ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ εἰσαχθῇ ἐπισήμως ὑπὸ τῆς πολιτείας, πιθανώτατον εἶναι ὅτι θὰ ἐχρειάσθισαν ἀκόμη δεκαετηρίδες τινὲς τοῦλάχιστον. Ἐπομένως τὸ ἀνώτατον ὄριον εἰς ὃ δυνάμεθα νὰ τάξωμεν, ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τοῦ περιοχόμενου, τὰ ἀνάγλυφα τῆς Μαντινείας εἶναι ὅτι ταῦτά εἰσι

Εἰκὼν 16.

(Ἀγγειογραφία. Θυμέλη ἐν μέσῳ παραστάσεως τῆς ἐριδος τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τὸν Μαρσίαν).

πολλῶ μεταγενέστερα τοῦ Πραξιτέλους, εἰς ὃν ἀποδίδονται ταῦτα κοινῶς μὲν ἀλλ' ἐσφαλμένως. Ἐπειδὴ δ' ἡ νέα μουσικὴ ἦκμαζεν ἤδη ἐν Μαντινείᾳ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Πολυβίου, ἡ χρονολογία τῶν ἀναγλύφων ἡμῶν πιθανώτατα περιορίζεται ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ τρίτου μέχρι τῶν μέσων τοῦ IV π. Χ. αἰῶνος. Ἀκριβετέραν δὲ χρονολογίαν αὐτῶν δὲν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς τεχνουργίας αὐτῶν, δι' οὓς λόγους εἵπομεν ἐν ἀρχῇ.

Ἐρχόμεθα τέλος εἰς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἀριστοτέλους τῆς πλακῆς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Μαρσίου κενοῦ. Εἰς τοῦτο δ' ἐλπίζω ὅτι θὰ εἰμεθα εὐτυχέστεροι τῶν ἄλλων, καταλήγοντες εἰς ὀρθότερα καὶ ὀριστικώτερα συμπεράσματα.

² Ἰδὲ Pauly - Wissowa, Real Encyclop. ε. 2. Aristoxenus.

ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ*

ΣΥΜΜΑΧΟΙ

Ἡ Εὐδοκία ἔτρεχε... ἔτρεχε... μένα σκοτεινὸ φῶρεμα, χλωμή, μετὴν θεοσκοτεινὴ ματιά της.

Μέραις καὶ νύχταις τώρα συλλογίζεται τῆς παραμητέρας της τῆς Ζωῆς τὰ λόγια. Τὰ μετὰ τὰ ξαναμετρεῖ καὶ κάτω ἀπ' τὴν ἀχόρταγην νεράϊδα, νοιώθει μὲ ἀπορία πῶς ἔχει καρδιά· καρδιά, καὶ καρδιά, γεννημένη γιὰ τὴν ἀγάπην.

Ἀγαπᾷ... ἂν ἡ ἀγάπη εἶναι κολυμβήθρα Σιλωάμ καὶ ἐξαγιαζή καὶ βαπτίζῃ... εἶναι πρόθυμος νὰ φέρῃ μῦρον ν' ἀλείψῃ τοῦ ἀγαπημένου της τὰ πόδια καὶ νὰ τὸν σπογγίσῃ μετὰ τὰ μεταξένια δλόμαυρα μαλλιά της. Καὶ νὰκούσῃ ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινά του χεῖλη, ἐκεῖνο ποῦ ἄκουσε ἡ παλῆ ἀμαρτωλὴ ἀπὸ τὰ θεϊκά... Σὲ συγχωρῶ, διότι ἀγάπησες πολὺ...

Τὰ μάτια της σκοτεινιάζουν πεῖθ πολὺ ἐνῶ τὴν φέρουν τὰ τέσσερα δλόμαυρα ἄλογα τοῦ ἀμαξιοῦ της γρήγορα σὰν ἀστραπὴ... τοῦ Μακεδόνα τὸ σπῆτι.

Καὶ ἀποφασιστικὸν φαίνεται στὸ συνοφρύωμά της· καὶ πολὺ φαρμακερὸ φέρνει σπασμούς στὰ χεῖλη της.

— Ὅχι... ὄχι... ὄχι δὲν εἶμαι ἀξία... νὰ τὸν σώσω τὸν λατρευμένο μου, νὰ τὸν σώσω καὶ νὰ ἐξαφανισθῶ... νὰ χαθῶ ἀπ' τῆς γῆς τὸ πρόσωπο· ἴσως ὁ Ἄδης ποῦ μετέφερε με καταπῆ καὶ πάλιν.

Ὁ Μακεδὼν τὴν ἐπερίμενε· δηλ. ἐπερίμενε ἕνα ἄγνωστον ποῦ τοῦ ἔγραψε πῶς θὰ ἦρχετο νὰ τοῦ μιλήσῃ γιὰ τὸ καλὸ τῆς πατρίδος... καὶ εἶχε τὸ θάρρος νὰ περιμένῃ. Ἦτο ἡ ἀπορία του μεγάλη, ὅταν εἶδε ἀντίκρυ του τὴν Εὐδοκίαν.

— Ἀπορεῖς; τοῦ εἶπε... τί ἦλθα νὰ κάμω ἐδῶ; Αἶ μάθε... ἦλθα νὰ σοῦ πῶ μιὰν ἀλήθεια...

— Ἀλήθεια; ἐπιθύρῃσεν ὁ Μακεδὼν με χαμόγελο.

— Ναί, ἀλήθεια...

— Τὸ πτωχὸ δωμάτιόν μου, Δέσποινα, δὲν

* Τέλος. Ἰδε σελ. 41.

ἔχει θρόνους γιὰ τὰ μετάξινά βαρύτιμα φορέματά σου. Ἐδῶ εἶναι ὅλα φτωχὰ καὶ τὸ δωμάτιον γυμνὸ σὰν τὴν ἀλήθεια.

Ἡ Εὐδοκία ἐροῖσθη στὸ ξηρὸ ἀνάκλιτρο καὶ σὰν νὰ παρακαλοῦσε, εἶπε...

— Πρέπει νὰ ὁμιλήσω. Ἀλλὰ... ποῦ νὰ εὗρουν τὰ χεῖλη μου, τοὺς θεῖκους τῆς ἀληθείας τόνους; συνήθισαν τοσῶ πολὺ νὰ ψεύδωνται καὶ νὰ ἐπιπορευῶν.

Σηκώθηκε πάλιν, ἔβγαλε μίαν πόρπην ἀπὸ τὸ περιστήθιόν της διὰ ν' ἀναπνεύσῃ εὐκολώτερα καὶ εἶπε...

— Ἀδιάφορον... Τί εἶμαι; μὴν ἐξετάζης. Πρέπει νὰ με πιστεύσῃς.

Ἡ Ζωὴ μ' ἔδωκε παραγγελιὰ μεγάλη νὰ σὲ κατακτήσω...

Ἐγώ, ἡ Κίρκη νὰ κάμω καὶ σένα κτῆνος. Τὸν εἶδες τὸν αὐτοκράτορα νὰ κυλιέται στὴ λάσπη...

Ὁ Βασίλειος ἄγριος τὴν ἐπλησίασε...

— Ἀ... στάσου μὴ βιάζεσαι... τώρα δὲν εἶναι καιρὸς νὰ μιλήσῃς· ξεύρω τί ἔχεις νὰ πῇς... τώρα ἄκουσέ με καὶ προπάντων πιστεύσε με. Προχθὲς ἔλεγε — ὅλα τὰ θυμοῦμαι τὰ λόγια σου ὅλα... ἐδῶ χαράχθηκαν στὴν καρδιά μου — πῶς θέλεις νὰ σώσῃς τὸ Βυζάντιον. Εἶσαι ἔτοιμος νὰ θυσιάσῃς.

Ἡ Εὐδοκία τὸν ἐπλησίασε πολὺ, ἡ φλογερὰ ἀναπνοή της ἔκαιε τὸν Βασίλειον...

— Ἡ ζωὴ σου... εἶναι ἀνωφελὲς θυσία. Πρέπει νὰ προσφέρῃς ἀκόμη μεγαλειτέραν θυσίαν...

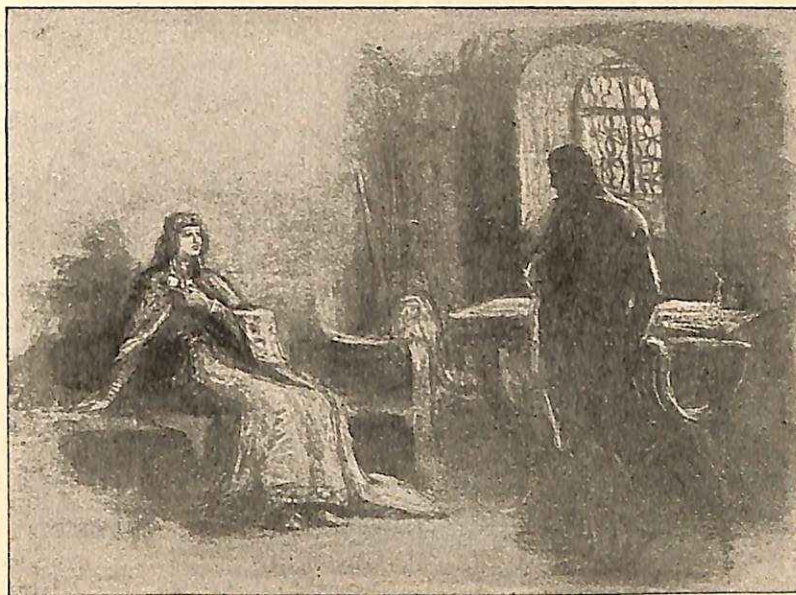
Ὁ Βασίλειος ἐγέλασε τώρα ἕνα ὁμηρικὸ γέλοιο.

— Ὁραία Δέσποινα, μήπως ὁ χειροτονήσας τὸν Γρύλον πατριάρχη, χειροτόνησε καὶ σένα κατάσκοπον;

— Δὲν πιστεύεις... ἐχάθηκες...

Ἐσύρθηκε στὰ γόνατά του... καὶ τὰ μάτια νὰ θεοσκοτεινά τὰ ἔπλυναν καυτερὰ δάκρυα...

— Πιστεύε με... Λυπήσου τὴ νεότητά σου... λυπήσου τὴν δυστυχισμένη σου πατρίδα, ποῦ δὲν ἔχει πολλὰς καρδίας νὰ τὴν ἀγα-

ποῦν καὶ νὰ τὴν πονοῦν, ὅπως ἐσὺ τὴν πονεῖς καὶ τὴν ἀγαπᾷς. Λυπήσου καὶ... ἂν ὄχι τίποτε ἄλλο.

— Τί εἶπες;

— Τίποτε. Μὴ με διακόπτης· ὁ καιρὸς ὁ πολὺτιμος περνᾷ. Μὲ ἐκλέγουν ὡς δῆμιόν σου καὶ ἐγὼ προσφέρομαι σύμμαχός σου.

— Μορφασμὸς ἀηδίας ἐξάρωσε τὰ χεῖλη καὶ τὸ μέτωπον τοῦ Βασιλείου.

Ἡ Εὐδοκία ὕψωσε τοὺς ὤμους της. Τῆς ἦτο ἀδιάφορος ἡ γνώμη τῶν ἄλλων, ὅπως ἄλλοτε, ὅταν ἔκαμνε τὸ κακόν, τῆς ἦτο ἀδιάφορος ἡ κοινὴ γνώμη.

— Σύμμαχοι. Ἐγὼ θὰ ἐκδικηθῶ ἐκείνους ποῦ με ἔκαμαν ὄργανόν των καὶ ἐνέκρωσαν μέσα μου, ὅτι καλὸν ὑπῆρχε. Σὺ θέλεις τὴν πατρίδα σου ὑγιαίνουσιν καὶ μεγάλην. Οἱ ἐχθροί μας εἶναι οἱ ἴδιοι· συμμαχοῦμεν;... Σιωπᾷς;

Λυγμὸς ἐξέσχισε τὰ στήθη τῆς ἐταίρας.

— Ἐχεις δίκην. Μία ἐπαίτις προχθὲς δὲν ἐδέχθη τὴν ἐλεημοσύνην ἀπὸ τὰ χεῖρά μου· καὶ ὅμως ἐπεινοῦσε, ναί, ἐπεινοῦσε σοῦ λέγω...

Ἐγέλασε ἕνα γέλοιο ποῦ ἐξέσχισε τὸ στήθος της περισσότερον ἀπὸ τὸν λυγμόν.

— Μὰ σύ, θαρρῶ, δὲν ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ ἀπορρίψῃς, ὅπως ἡ ἐπαίτις, τὴν συνδρομήν μου. Σιωπᾷς... Αἶ, ἐγὼ θὰ σοῦ φανερώσω τὸ σχέδιόν μου ὅλον. Ἀρχισα, πρέπει νὰ τελειώσω καὶ γρήγορα μάλιστα, διότι με περιμένει ὁ ἐστεμμένος τρελλός μου, νὰ κυλισθῶμεν μαζὺ στὸν βόρβορον...

Καὶ ὅμως ἐδῶ σ' αὐτὸ τὸ γυμνὸν δωμά-

τιον ἀναπνέει κανεὶς ἐλεύθερα... Ἀκουσε.

Ἄν δέχεσαι, ζήτησε τὴν θέσιν παρακοιμώμενου. Ὁ Λαμιανός, ὁ παρακοιμώμενος, ἀπόψε θὰ πέσῃ διότι τὸ θέλει ὁ Βάρδας. Κατόπιν... ἐδῶ μὴ με διακόπτης...

Ἡ ἐταίρα ἐκοκκίνισε... μέσα στὰ θεοσκοτεινά μάτια της καὶ ἔλαμπε μυστηριώδες σὰν φῶς κανδήλας... ἡ σὰν σπῖθα ἀγάπης ἀληθινῆς.

— Ἡ Ζωὴ ἔχει τάξιμο νὰ εἰσέλθῃ στὸ μοναστήρι. Ὁ αὐτοκράτωρ τὴν μισεῖ καὶ θέλει νὰ ἐορτάσῃ μετὰ τὸν παρὰ τὸν τρόπον τὴν ἀπαλλαγὴν του. Ἀποφασίζει νὰ με νυμφεύσῃ καὶ ν' ἀναγορεύσῃ τὸν σύζυγόν μου συμβασιλέα.

Μοῦ ἀφίνει ἐλευθέραν τὴν ἐκλογὴν. Δέχεσαι... δέχεσαι τὸ αἶσχος, τὸ ὄνειδος αὐτό... ἐμένα σύζυγόν σου;

Ὁ Βασίλειος ὠπισθοδρόμησε...

— Παίξεις κωμῳδίαν.

— Κωμῳδίαν παίζω καθημερινῶς· ἀλλὰ τραγωδίαν δὲν ἐπαίξα ἀκόμη καὶ θαρρῶ πῶς τώρα παίζω. Ἴσως νομίζεις πῶς φιλοδοξῶ νὰ γείνω σύζυγος τιμίου ἀνθρώπου... ἂν... ὄχι... ξέρω ποῖα εἶμαι καὶ τί κατήντησα. Ἄν δεχθῇς, θὰ ἦμαι σύζυγός σου μόνον ὅσον εἶναι ἡ Εὐδοκία ἡ Δεκαπολίτισσα σύζυγος τοῦ Μιχαήλ· θὰ ἦμεθα σύμμαχοι. Πλησιάζεις πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς... ἂν δέχεσαι... τότε μόνον ζήτησε τὴν θέσιν παρακοιμώμενου. Συχαίνεσαι τὰ ὅπλα τοῦ συμμάχου σου... Συλλογίσου τὴν σωτηρίαν τοῦ δυστυχισμένου Βυζαντίου...

Ἐσκέπασε τὸ πρόσωπόν της μετὰ τὸν πέπλον της καὶ ἔφυγε βιαστικῶς... χωρὶς ἐκεῖνος νὰ

τήνκρατήση καὶ χωρὶς ν' ἀποσπάσῃ τὸ βλέμμα του ἀπὸ τὴν θύραν, ἐνῶ τὰ χεῖλη του ἐψιθύριζαν :

— Ἡ γυναῖκα αὐτή. ἔλεγε τὴν ἀλήθεια! Σύμμαχός της ἐγώ; ἐγώ... καὶ ὁμως... Εἶναι ὁ μόνος δρόμος καὶ ἡ μητέρα μου ὠνειρεύθηκε πῶς θὰ βασιλεύσω.

ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ. — 897 Μ. Χ.

Ἡ Προποντίς γλυκοφιλεῖ τὸ χλοερὸ νησάκι τοῦ Προίγκηπος. Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ βελονωτὰ φυλλώματα τῶν πεύκων βλέπει κανεὶς τοὺς μεγάλους τοίχους μοναστηριοῦ.

Τὰ μοναστήρια δὲν χρησίμευαν μόνον γιὰ ἀναχωρητήρια ἀλλὰ καὶ γιὰ φυλακαὶς.

Μὰ τώρα σ' αὐτὸ τὸ δλόασπρο μοναστήρι, ἡ ἡγουμένη Κασσιανὴ ἔδωκε ἄλλο σκοπὸ καὶ ἄνοιξε ἄλλο δρόμο. Ἡ ἀρχόντισσες ποὺ μαραίνονταν ἀεργαίς στὴ σκιά του, προσεύχονται τώρα διαφορετικά.

— Ἀδελφαί μου, εἶπεν ἡ Κασσιανή, ἅμα τὴν ὠνόμασαν ἡγουμένην, ὕστερα ἀπὸ τόσους αἰῶνας ποὺ τὸ Βυζάντιον ἐφανέρωσε τὴν καταγωγὴν του καὶ ἐξελλήνισε τὸν κατακτητὴν του, βλέπω ἀκόμα τὸ φαρμάκι τῆς Ρωμαϊκῆς διαφθορᾶς.

Μιὰ νέα ἀδελφὴ ψιθύρισε συλλογισμένη :

— Μήπως αὐτὸ τὸ φαρμάκι δὲν μᾶς ἐβίασε νὰ φύγουμε ἀπ' τὸν κόσμον τὸν ἁμαρτωλὸ καὶ νὰ ζητήσουμε τὴν γαλήνη στὴν λατρεία τοῦ Θεοῦ; Ἐξω ἄς βράζῃ ἡ διαφθορά...

— Ἀ... ὅχι, ἀδελφὴ μου· αὐτὸ δὲν εἶναι χριστιανικόν. Δὲν θέλω ἐγώ, ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης νὰ λατρεύεται μόνον στὰ μοναστήρια, γιατί τὰ μοναστήρια εἶναι ἄκαρπα καὶ δὲν καλλιτερεύουν τὸν κόσμον. Νὰ ζοῦμε εὐχαριστημέναις στὴ γαλήνη, ἐνῶ ἔξω βράζει ἡ τρικυμία, εἶναι ἐγωῖσμός.

Ἐχὼ ἓνα σχέδιο νὰ σᾶς προτείνω νὰ καλλιτερεύσουμε τὴν κοινωνία. Ν' ἀναθρέψουμε ἐμεῖς, μὲ τὰ δικὰ μας χέρια τὴ νέα γενεά. Ὅσοι ἐρχονται ἐδῶ τὰ νέα κοράσια νὰ ἐκπαιδεύονται. Τί δόξα, ἀδελφαί μου, τί ἀληθινὴ λατρεία τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, νὰ καθαρίσουμε ἐμεῖς τὴν εἰκόνα του· ἂν ἀπ' τὰ χέρια μας ξεπεταχθῇ πᾶν σπῆλος καμμιὰ Ἀθηνᾶ χριστιανή; Ἐγὼ ἔχω περισσευμένο καιρό.

Αὐτὰ τὰ λόγια εἶπεν ἡ Κασσιανὴ καὶ τώρα ἡ γλυκεῖα φωνὴ της σταλάζει κάθε χριστιανικὴ ἀρετὴ, κάθε ἑλληνικὴ εὐμορφία στὰ σπλάχνα τῆς νεότητος.

Μὰ σήμερα, ἐνῶ ἡ σελήνη ἔδειχνε χλωμούς

σὰν σάβανο τοὺς τοίχους τοῦ μοναστηριοῦ καὶ στὸ μεσουράνημά της ἔπαιζε μὲ τῆς Προποντίδος τὰ νερά, πῶς ἡ Κασσιανὴ δὲν κοιμήθηκε ἀκόμα;

Μιὰ γυναῖκα χλωμὴ καὶ ἀδύνατη στηρίζεται στὸν ὀμὸ της. Ἐπάνω στὴν χλόη μοιάζουν φαντάσματα.

Ἡ Κασσιανὴ ἡ ἀκούραστη φαίνεται κουρασμένη· τὰ χεῖλη της τρέμουν, ἐνῶ τῆς ξένης τὰ μάτια γυρίζουν ἐκεῖ κατὰ τὸ Βυζάντιον, σὰν καὶ νὰ ζητοῦν, σὰν καὶ νὰ ὀνειρεύονται.

Ἐξαφνα ἡ Κασσιανὴ γονάτισε.

— Ἀδελφὴ μου, εἶπε, ἔζησες ἐπάνω στὸν λαμπρότερο τῆς οἰκουμένης θρόνον σὰν καλὴ χριστιανή. Πολλοὺς ἁμαρτωλοὺς συχώρεσες, ἄλλους φανερὰ σὰν βασίλισσα, ἄλλους μυστικὰ σὰν ἄνθρωπος. Συχώρεσε ἀκόμα δυὸ ἁμαρτωλὰ πλάσματα.

— Ἀδελφὴ μου, εἶπεν ἡ μοναχὴ μὲ ἀδύνατη φωνή, χωρὶς νὰ ξεκαρφώσῃ τὴ ματιὰ της ἀπ' τὸ Βυζάντιον, ὅλους τοὺς συγχωρῶ... ὅλους.

— Τὸ ἓνα ἁμαρτωλὸ πλάσμα εἶμαι ἐγώ ἡ δούλη σου. Ἡ ἁμαρτία φαρμάκεψε μόνον τὸν λογισμό μου. Σὲ ζήλεψα ὅταν σὲ εἶδα νὰ περνᾷς μὲ τὸ μῆλο στὰ χέρια, ἡ νύφη ἡ ἐκλεκτὴ τοῦ Θεοφίλου. Μέσα στὸ μοναστήρι ἦλθα νὰ κρύψω τὴ λύσσα μου. Ἐγὼ εἶμαι ἡ ἁμαρτωλὴ ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις περιπεσοῦσα.

Ἀργὰ μετάνιωσα καὶ ἀφιερώθηκα στὸ Θεό μου καὶ ἔκλαψα μαζὺ σου στὴ δυστυχία σου.

Ἡ μοναχὴ φίλησε τῆς Κασσιανῆς τὸ μέτωπο.

— Ἀγρύπνησες μερόνυχτα στὸ προσκεφάλι μου καὶ ἔσωσες τὴ ζωὴ μου καὶ μ' ἔδωκες λίγη γαλήνη.

— Μὲ συγχωρεῖς;

— Ἐγώ;

— Σὲ παρακαλῶ.

— Σὲ συγχωρῶ.

Ἡ Κασσιανὴ σηκώθηκε.

— Τώρα ὑπάρχει ἓνα ἄλλο πλάσμα ἐδῶ στὸ ἴδιο μοναστήρι. Ἐκαμε τὴν ἴδια ἁμαρτία... φιλοδοξία καὶ ζηλοτυπία. Μὰ ἡ ἁμαρτία δὲν φαρμάκεψε μόνον τὸν λογισμό της· ἐξωντάνεψε μέσα της καὶ κλόνησε τὴν αὐτοκρατορία.

— Ἀχ, μὴ μοῦ μιλήσῃς γι' αὐτὴν τὴν γυναῖκα.

— Ἀδελφὴ μου, τότε μὴ συγχωρῆς καὶ μένα. Αὐτὴ δὲν ἔπαισε περισσότερο.

— Ἄν μποροῦσε ἡ συγγνώμη μου νὰ διορθώσῃ τὴν καταστροφὴν ποῦ ἔφερε, ἂν μποροῦσε... Ὅσοι γίνῃ ὅπως θέλεις· τὴν συγχωρῶ.

Ὁ Θεὸς νὰ συγχωρήσῃ κ' ἐμένα· δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ μὲ προσκαλέσῃ· ἡ Θέκλα μου σ' ἀγαπᾷ σὰν μητέρα της. Εἶναι προωρισμένη ὅπως καὶ ἡ βασιλοπούλαις ἡ ἀδελφαίς της, νὰ ζήσῃ ὅλην της τὴν ζωὴν ἐδῶ μέσα. Πεθαίνω εὐχαριστημένη ποῦ εἶσαι σὺ ἡγουμένη. Τί καταστροφή!! Εὐπνα, Θεόφιλε, νὰ δῇς τὴν Θεοδώρα σου καὶ τὰ παιδιὰ σου. Εὐπνα. Μὰ ὅχι, κοιμήσου· ἔρχομαι ἐγὼ κατάκοπη καὶ καταπονεμένη, σιμά σου νὰ εὕρω γαλήνη καὶ ἀνάπαυσι.

— Ἀδελφὴ μου, ὁ καιρὸς εἶναι ὕψος. Ἄν θέλῃς ἔλα στὸ κελλί σου ν' ἀναπαυθῇς.

Ἡ Κασσιανὴ τὴν ἔσυρε καὶ ἐστήριξε τὸ κλονιζόμενον βῆμά της.

Ὅταν περνοῦσε ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ μοναστηριοῦ, ἤκουσε βήματα καὶ ἀναφιλητό.

Ὁδήγησε τὴν Θεοδώραν στὸ κελλί της, τῆς εὐχήθηκε καλὴν νύκτα καὶ ἐμβῆκε στὸν ναόν, ὅπου ἡ Ζωὴ γονατισμένη ἐπάνω στὰ μάρμαρα ἔκλαιε καὶ προσηύχετο, προσηύχετο καὶ ἔκλαιε.

— Προσεύχεσαι ἀγρυπνος, ἀδελφὴ μου; Σοῦ φέρω γλυκὸ βάλαμο στὸν πόνον σου. Ἡ Θεοδώρα σὲ συγχωρεῖ.

— Ἀ, εὐχαριστῶ τὸ ἥξευρα, τὸ περίμενα.

— Naί, ἀπὸ τὴν ἁγίαν Θεοδώραν δὲν πρόκειται κανεὶς τίποτε ἄλλο νὰ περιμένῃ παρὰ μόνον ἀγάπην καὶ συγχώρησιν.

Ἡ Ζωὴ στήριξε τὸ μέτωπόν της στὰ μάρμαρα, τὰ δάκρυά της ξηράθηκαν καὶ ἐψιθύρισε.

— Σ' εὐχαριστῶ, γλυκεῖά μου Παναγία, ποῦ δὲν θύμωσες γιὰ τὰ χρόνια τὰ περισσότερα ποῦ ἔζησα στὸν κόσμον, μόνον μὲ συγχωρεῖς.

Θὰ φορέσω περιδέραιον ἀπὸ ἀγκάδια, νὰ πονῇ ὁ λαιμός μου σὲ κάθε ἀναπνοῇ καὶ δὲν θὰ πιῶ νερὸ πέντε μέραις, ἐνῶ ξέρεις, ἐσὺ ξέρεις πῶς ὁ λάρυγγάς μου καίει κατάξερος.

Ἀ, θὰ τὸ τυραννήσω αὐτὸ τὸ κορμί· θὰ ξεπλύνω μὲ τὸ αἷμά μου τὰ χρόνια τῆς ἁμαρτίας καὶ θὰ κερδήσω τὸν Παράδεισον. Θὰ τὸν κερδήσω.

Ἡ Κασσιανὴ εἶπε τὴν προσευχὴ της καὶ ἔφυγε σιγὰ σιγὰ, ἀφοῦ γύρισε καὶ εἶδε μὲ πόνον τὴν ἁμαρτωλὴ ποῦ παρακαλοῦσε.

Μέσα στὸ γυμνὸ κελλί της, ποῦ τὸ ἐφώτιζεν ἀκοίμητο λυχναρί, ἡ Κασσιανὴ εἶδε κοντὰ στὸ ψαλτήρι της ἓνα γράμμα καὶ τὸ πήρε μὲ χέρι παγωμένο, σὰν νὰ ἐμάντενε καινούργιο κεραυνὸ στὴς γραμμὲς του.

Εὐδοκία ἡ Ἰγγερίνη τῇ Κασσιανῇ χαιρεῖ.

Εὐχαριστῶ διότι μοῦ ἀπήντησες. Εὐχαριστῶ, ποῦ δὲν ἀπέστρεψες τὸ τίμιον πρόσωπόν σου ἀπὸ τὸ τόσον αἶσχος ποῦ μὲ σαβανώνει.

Εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν καὶ τὴν προστάτιδα Παναγίαν ὅτι ἀξιώνει ἐμένα τὴν ἁμαρτωλὴν νὰ ἀναπαυθῶ εἰς τὴν εὐεργετικὴν σκιάν τοιαύτης πλατάνου.

Τὰ κοσμήματά μου ἐπώλησα καὶ τὰ χρήματα τὰ μοίρασα στοὺς πτωχοὺς.

Μὴν ἀνησυχῆς διὰ τὸ κράτος· ἐκεῖνο κρατύνεται στὰ χέρια τὰ στιβαρὰ τοῦ Βασιλείου.

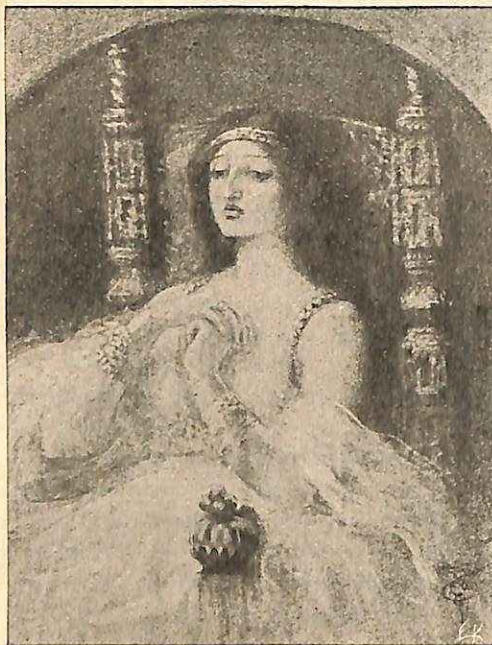
Μὰ ἦτο ἀνάγκη ἐκτὸς ἀπ' τὸν φόνο τοῦ Βάρδα, νὰ γίνῃ καὶ ἄλλος φόνος.

Ὁ Μιχαὴλ ἐφθάσε στὸ ξενιὸ τῆς τρέλλας. Τὸν στενοχωρεῖ ἡ εἰλικρίνεια τοῦ Βασιλείου.

Ἐνόμιζεν ὅτι ἡμπορεῖ καθημερινῶς νὰ τὸν μαστιγῶνῃ. ὅπως τὴν παραμονὴν τῆς στέψεως. Μὰ ἐκεῖνος ἐδέχθη τότε τὴν μαστίγωσιν καὶ τὴν ἐταίραν ὡς σύζυγον, γιὰ τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος, ὅπως ὁ Χριστὸς ἐφόρεσε στέφανον ἀκάνθινον καὶ ψευδῇ πορφύραν.

Τώρα ἡ ἴδια ἀγάπη τοῦ ἐπέβαλε νὰ καθαρίσῃ τὸν θρόνον ἀπὸ τὸ τέρας ποῦ τὸν κημνίζει.

Προχθὲς ὁ Μιχαὴλ μεθυμένος ἠθέλησε νὰ φορέσῃ τὰ ἐρυθρὰ τῆς παντοδυναμίας του πέδιλα εἰς τὸν πατρίκιον Βασιλικὸν. Ἄλλοτε ἐρέτιν, ὁ ὁποῖος κοσμιώτερος τοῦ κυρίου του, ἐδί-

Εὐδοκία Ἰγγερίνη.

σταζε νὰ τὰ φορέσῃ ἐμπρὸς εἰς τὸν Βασίλειον.

Ὁ Μιχαὴλ θύμωσε καὶ τοῦ εἶπε — ἔλα, φρόρεσέ τα, μήπως τάχα ὁ Βασίλειος εἶναι εὐγενέστερος ἀπὸ σένα; Μάλιστα σὲ θεωρῶ ἀνώτερόν του ἐγὼ καὶ θὰ σὲ ὑψώσω συμβασιλέα.

Ἐγὼ δὲν κρατήθηκα. Ὁ Βασίλειος ἴσως θὰ ἐνόμιζε πὼς ὠμιλοῦσεν ἡ σύμμαχος, ἐνῶ ἀπλούστατα ὠμιλοῦσεν ἡ ἐρωμένη.

— Κάθε πέτρα τοῦ Βυζαντίου, εἶπα, θὰ μιλῇ μετὰ τὸν Βασίλειον, ἂν οἱ ἄνθρωποι τυφλοὶ δὲν βλέπουν καὶ βουβοὶ δὲν μιλοῦν.

Ὁ Μιχαὴλ ἀρριρισμένος ὥρμησε νὰ μὲ πνίξῃ, ἐνῶ ὁ Βασίλειος ἐσταμάτησε τὸ παράφορο χέρι του. Μ' ἀπεμαίχρυνεν ἡσυχὰ καὶ ἡ πάλῃ ἐξηκολούθησε. Ὁ Μιχαὴλ ἔπεσε νεκρός.

Σήμερον τὸ Βυζάντιον ἔχει ἄλλον πατέρα.

Πατέρα ἀληθινόν, ὁ ὁποῖος θὰ καλλιτερεύσῃ τοὺς νόμους, θὰ γυμνάσῃ τοὺς στρατοὺς καὶ... ποῦ τὸ ἀδύνατο γυναικεῖο κεφάλι μου νὰ περιλάβῃ τὸ μεγάλο ἀναμορφωτικὸν ἔργον του!! Σήμερα ἦλθεν εἰς τὰ δωμάτιά μου. Ἡθέλησα νὰ τὸν προσκυνήσω, ἀλλὰ μ' ἐσταμάτησε.

Μ' ἔβλεπε μὲ τόσῃν ἀγάπῃν, ἡ καρδιά μου ἐκτυποῦσε δυνατὰ καὶ ἤθελα νὰ φιλήσω τὰ πόδια του..

— Ἡ ἀγαπητὴ σύμμαχός μας, δὲν ἐκφράζει καμμίαν εὐχήν; ἐπιθύρισε.

— Ὅλαι αἱ εὐχαὶ μου ἐξεπληρώθησαν, ἀπὸ τὴν στιγμήν ποῦ τὸ Βυζάντιον ἀπέκτησε τοιοῦτον πατέρα.

Ἐτρεμα ἐγὼ...ἐτραύλιζα...ἔγεινα ἄλλος ἄνθρωπος.

— Εὐχαριστῶ, **Αὐγούστα**, εἶπε δυνατὰ τὴν ὥρα καὶ τὰ χεῖλη του ἐφίλησαν τὸ μέτωπόν μου. ἐγὼ ἐκλονίσθηκα καὶ μ' ἐστήριξε τὸ στιβαρὸ χέρι, ποῦ στηρίζει τὸ κλονιζόμενον Βυζαντινὸν κράτος.

— ὦ, σ' εὐχαριστῶ. ἀλλὰ κ' ἐγὼ θὰ χαιρετίσω τὴν ἀνάβασίν σου εἰς τὸν θρόνον, ὅπως ἐγὼ ὄνειρεύομαι. Ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω ὅμως, ποτὲ, ὅτι μοῦ εἶπες πρὸ ὀλίγου.

Ἡ στιγμή ἐκείνη ἡ χρυσὴ ἐπέταξε, τὸν προσεκάλεσεν ἔξω. Τὸ Βυζάντιον δὲν ἐστασίασεν ὅπως ἄλλοτε. Ἡσθάνθη ἀληθινὴν ἀνακούφισιν μετὰ τὴν μεταβολήν.

Ἐγὼ, ἀδελφὴ Κασσιανή, χαιρετίζω τὴν ἀνάβασίν σου δίδουσα δείγμα τοῦ ἀπείρου ἔρωτός μου... **ἀπομακρύνομαι**... Ἐγὼ Αὐγούστα, δὲν εἶμαι ἀξία. Τὸ ἀναγνωρίζω μὲ συντριβὴν καὶ κλείομαι στὸ μοναστήρι σου. Ἀρκετὸν καιρὸν τώρα μὲ τὸ αἶσχος μου σαβανώνω τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου.

Εἶναι περασμένα μεσάνυχτα. Ἡ πόλις κοιμᾶται κ' ἐγὼ διακόπτω τὴν ἐπιστολήν διὰ νὰ προσευχηθῶ. Δὲν προσεύχομαι διὰ τὸν ἑαυτόν μου καὶ ἴσως ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης μὲ εἰσακούσῃ. **Εὐχομαι ν' ἀληθεύσουν ὅλα τὰ ὄνειρα τοῦ Βασιλείου μου**, νὰ πραγματοποιηθοῦν ὅλα τὰ σχέδιά του. Καὶ τὸ Βασίλειον νὰ γίνῃ βασιλικώτερον μὲ τὸν Βασίλειον.

Μὰ πὼς πονῶ! Ἄν ἦμιν ἀξία, ἡ εὐτυχία θὰ ἦτο δυνατὴ γιὰ μένα. Τὸ αἰσθάνομαι..μ' ἀγαπᾷ.. μ' ὠνόμασεν Αὐγούσταν μὲ τόσῃν τρυφερότητά.

Αὔριον περιμένε με· δὲν εἶμαι ἀξία, μὴ φοβῆσαι, ἀδελφὴ μου, δὲν σὲ λησμονῶ.

Θὰ σταλάξῃς γαλήνην στὰ στήθη μου;... Φοβοῦμαι μήπως «καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης ἀποστρέψῃ τὸ πρόσωπόν του».

Ἡ Κασσιανὴ ἐδίπλωσε τὸ γράμμα καὶ συλλογίσθηκε: πὼς ἀπὸ διαφορετικὰ μονοπάτια ἡ πεντάμορφος τοῦ Βυζαντίου ποῦ ἔτρεξαν νὰ πάρουν τὸ μῆλο ἀπ' τοῦ Θεοφίλου τὰ χεῖρια, κατήντησαν ὅλαις στὸ μοναστήρι. Συλλογίζεται τὴν Εὐδοκίαν τὴν Ἰγγερίνη καὶ τὸ φιλοσοφικὸ μυαλό της σχηματίζει τὴν ἰδέαν ὅτι στὰ μάτια τοῦ κόσμου φαίνεται τὸ μοναστήρι χωνευτήρι, ἀπατᾷ τὸ δόλομαυρο ῥάσο. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ἡ κάθε μοναχὴ κάτω ἀπ' τὸ ῥάσο φυλάττει τὸν τύπο της ἀναλλοίωτο καὶ μέσα στῆς στερεότυπαις προσευχαῖς καὶ μέσα στὴν ἀσκητικὴ ζωή.

Πλησιάζει τὸ παράθυρον· ἡ αὐγὴ ἐρρόδιζε καὶ ἡ Κασσιανὴ εὐχήθηκε στὴν Κωνσταντινού-

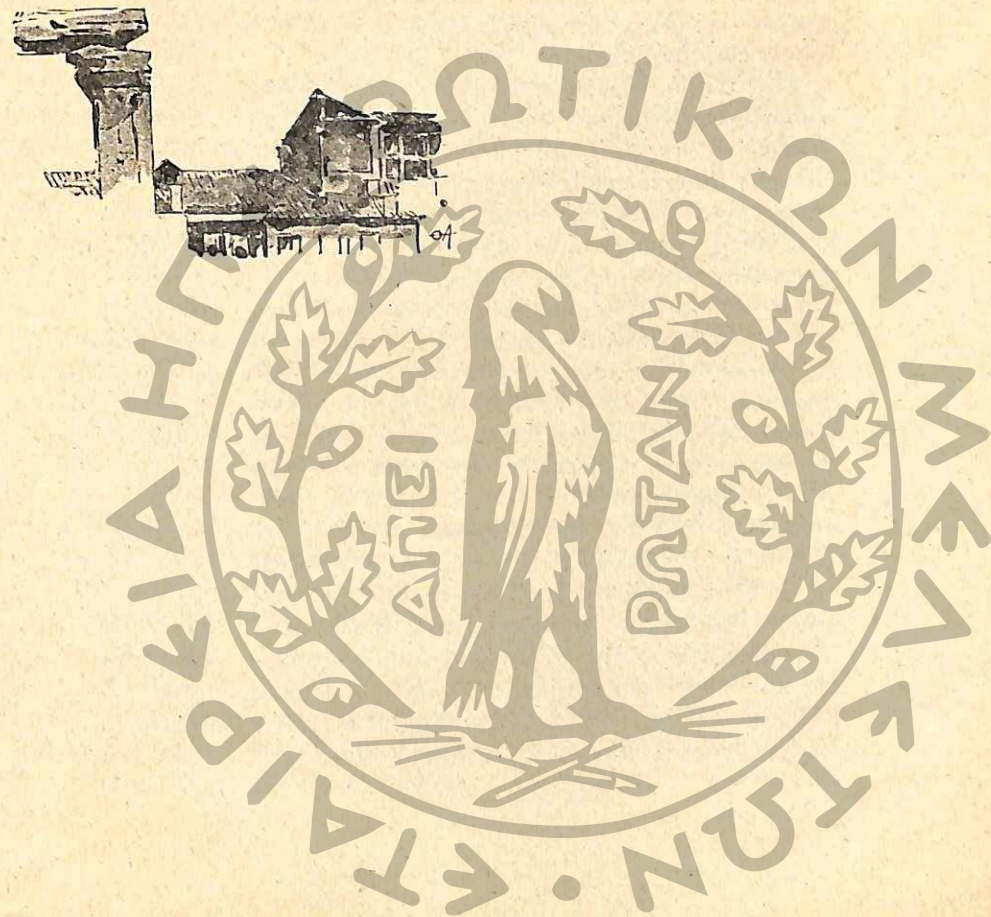
πολιν γλυκογράμμα νέας ζωῆς, ξημέρωμα τελείας ἐξημερώσεως.

Καὶ ἐνῶ τὰ χεῖλη της ἐπιθύριζαν τὴν πρωϊνὴν προσευχή της ἡ καρδιά της ἡ εὐγενικὴ αὐτὰ εὐχήθηκε μὲ παράπονο.

— Ὑπεραγία θεοτόκε, χάρισε γαλήνη στὴ συνείδησί· ἄς ἀντηχήσῃ πάλιν τὸ **Εἰρήνη ὑμῖν** νὰ εἰρηνεύσουμε μὲ τὸν ἑαυτόν μας πρῶτα...γιατὶ...κινδυνεύει ἡ πόλις σου δόλοκληρος νὰ κλεισθῇ **στὸ μοναστήρι**.

Ἀπὸ μακρὰ ἐπρόβαλε ἀσπρόχρονο πλοιάριο καὶ ἡ Κασσιανὴ διέκρινε τὴν Εὐδοκίαν καὶ τῆς ἐφάνηκε πὼς φοροῦσε ἀκτινωτὸν ἅγιαν, τόσῃ μεγάλῃ, τόσῃ ὑπεράνθρωπῃ εὗρισκε τὴν θυσία της.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Γραμματική της Ρωμαϊκής γλώσσας, ὑπὸ Μ. Φιλήντα. — Τὸ γλωσσικὸν ζήτημα κ' ἡ εκπαιδευτικὴ μας ἀναγέννησις, ὑπὸ Φώτῃ Δ. Φωτιάδῃ.

ΚΑΙ τῶν δύο τούτων βιβλίων, τὰ ὁποῖα ἐτυπώθησαν εἰς τὰς Ἀθήνας, οἱ συγγραφεῖς ζοῦν παρὰ τὸν «ὠραῖον Βόσπορον». Ὁ κ. Φωτιάδης εἶνε εἰς τῶν γνωστοτέρων ἱατρῶν τοῦ Πέραν. Ὁ κ. Φιλήντας, διδάσκαλος αὐτός, περιπλανᾶται ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον, ἀλλὰ τὸ κέντρον του εἶνε ἡ Κωνσταντινούπολις. Τὸ φαινόμενον ἀποβαίνει ἰδιαίτερος ἀξιοσημείωτον, καὶ διὰ μερικὸν μάλιστα εἰς ἄκρον ἀνησυχαστικόν. Μίαν φορὰν, ὅταν οἱ πολιτευόμενοι ἐπωνόμασαν τὰς Πάτρας «ἀκρόπολιν τοῦ κορδονίου», οἱ λόγιοι παρωδοῦντες ἐπωνόμασαν τὴν Κωνσταντινούπολιν «ἀκρόπολιν τῆς καθαρυνούσης». Καὶ ἰδοὺ, ὅτι ἀπὸ τὴν ἀκρόπολιν αὐτὴν μᾶς ἔρχονται σήμερον δύο βιβλία αἰρετικά καὶ εἰς αἰρετικούς ἀφιερωμένα, — τὸ πρῶτον εἰς τὸν Ἀργύρην Ἑφταλιώτην, τὸ δεύτερον εἰς τὸν Ψυχάρην!

Πολὺν πρὸ τούτων, καὶ ἐκτός τινων ἄλλων, νεωστὶ ἀναφανέντων δημοτικιστῶν, — εἶνε περιττὸν νὰ παρατάξω ὀνόματα, γνωστὰ μόνον εἰς τοὺς παρακολουθοῦντας τὸ ζήτημα, — ἡ Δίς Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου, γνησία βυζαντινὴ καὶ αὐτὴ, ἔγραφεν ἤδη διηγήματα εἰς τὴν ἀμαρτωλὴν καὶ μιγάδα ἐκείνην γλῶσσαν, ἡ ὁποία ἄλλοτε εἶχε προκαλέσῃ τοὺς κεραυνοὺς τοῦ κ. Βλάχου. Καὶ ἀκριβῶς, τὸ βιβλίον τοῦ κ. Φωτιάδῃ, εἰς τοὺς ὑπερμάχους τῆς ἐθνικῆς γλώσσας, τοὺς θεωροῦντας τὸ ζήτημα αὐτόχρημα ἐθνικόν, ἀποκαλύπτει ἔξαφνα τὴν διηγηματογράφον σχεδὸν ὡς ἐθνομάρτυρα. Διότι ἡ Δίς Παπαδοπούλου δὲν εἶνε μόνον συγγραφεὺς, ἀλλὰ καὶ διδασκάλισσα. Ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῶν γλωσσικῶν ἰδεῶν της, αἱ Ἐκπαιδευτικαὶ Ἐπιτροπαὶ τὴν ἀπέκλεισαν «ἀπὸ τὰ ἐπίσημα ἐκπαιδευτικὰ καθιδρύματα», ὅπως καὶ ὁ ἐπίσημος τύπος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὰς ἀρχαϊκὰς του στήλας. Σωστὸς διωγμός, βλέπετε. Οὕτω, μία ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων παιδαγωγῶν, ἡ ὁποία, καὶ λόγῳ μορφώσεως

καὶ λόγῳ ἡθους καὶ χαρακτῆρος, ἦτο ἐνδεδειγμένη νάνατρέφῃ, νὰ δημιουργῇ ἑλληνίδας, ἀπομένει ἀχρησιμοποίητος, χωρὶς ἐπίσημον θέσιν, καὶ μία ἐκ τῶν δοκιμωτέρων μας λογογράφων δυσκολεύεται νὰ δημοσιεύσῃ ἔργα εἰς τὴν πατρίδα της!

Εὐτυχῶς, ἡ Δίς Παπαδοπούλου τὰ στέλλει εἰς τὰς Ἀθήνας... Αἱ Ἀθηναίαι, ὡς πρὸς αὐτὸ τοῦλάχιστον, δὲν εἶνε Κωνσταντινούπολις. Τὸ ποσὸν τῆς ζωντανῆς γλώσσας, τὸ ὁποῖον εἰσάγουν σήμερον εἰς τὸν γραπτὸν λόγον ὅλοι σχεδὸν οἱ γράφοντες, ἐδῶ εἶνε ἀνεκτόν, καὶ διὰ μερικὰ εἶδη λόγου μάλιστα θεωρεῖται πλέον καὶ ἀπαραίτητον. Ἀρκεῖ νὰ παραβάλλῃ κανεὶς μίαν οἰανδήποτε ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα πρὸς μίαν οἰανδήποτε βυζαντινὴν, διὰ νὰ ἐκτιμήσῃ ὅλην τὴν διαφορὰν, ἢ νὰ κοῦσῃ ὁμιλοῦσαν μίαν ἀνεπτυγμένην ἀθηναίαν, ἀπόφοιτον τοῦ Ἀρσακείου, καὶ μίαν ἀνεπτυγμένην βυζαντινίδα, ἀπόφοιτον τοῦ Ζαπτείου. Ἄλλη γλῶσσα, ἄλλο πνεῦμα, ἄλλαι ἰδέαι, ἄλλη ζωὴ. Ὅχι, αἱ Ἀθηναίαι δὲν εἶνε Κωνσταντινούπολις. Καὶ ἂν ὑβρίζεται ἀκόμη ὁ κ. Ψυχάρης, καὶ ἂν σατυρίζονται οἱ μαλλιαροί, καὶ ἂν ἀναθεματίζεται οἰοσδήποτε ἠθελε διατυπώσῃ τὴν ἰδέαν τῆς γλωσσικῆς ἀποκαταστάσεως, ἀλλὰ τὸ ρεῦμα ἐδῶ ἐσχηματίσθη πλέον, κ' ἐξογκοῦται, καὶ παρασύρει ὅλον ἐν τὰς προλήψεις, καὶ καταρρίπτει τὰ παλαιὰ προτύγια, λεληθότως καὶ ἀσυνειδήτως. Διότι εἶνε τὸ ρεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ζωῆς, κατὰ τοῦ ὁποίου τίποτε πλέον δὲν εἶνε ἱκανὸν νάντισταθῇ. Μοιραίως λοιπὸν θὰ πέσῃ μίαν ἡμέραν καὶ ἡ «Ἀκρόπολις τῆς καθαρυνούσης». Φαίνεται ὅμως ὅτι ἀντέχει ἀκόμη, καὶ τόσον πολὺ, ὥστε εἰς αὐτὴν νὰ στηρίζουν τὰς ἐλπίδας των οἱ ἔξαρχοι τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος ἀπὸ τὴν διατήρησιν τῆς τεχνητῆς γλώσσας. Διὰ τοῦτο εἶπα, ὅτι τὸ φαινόμενον τῆς ἐκδόσεως αἰρετικῶν βιβλίων ὑπὸ Κωνσταντινουπολιτῶν, εἶνε ἀξιοσημείω-

τον δι' ἡμᾶς καὶ ἀνησυχαστικὸν δι' ἐκείνους.

* *

Εἶμαι ὁ ὀλιγότερον ἀρμόδιος νὰ κρίνω τὴν Γραμματικὴν τοῦ κ. Φιλήντα, τῆς ὁποίας εἰς τὸ ἀνὰ χεῖρας τεῦχος ἔχομεν τὸ Α' Μέρος, ἥτοι Φωνολογίαν καὶ Γραφήν. Γνωρίζω μόνον ὅτι ἐβραβεύθη εἰς τὸ Διαγώνισμα τοῦ κ. Ψυχάρη, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ διὰ νὰ με πείσῃ ὅτι δὲν στερεῖται ἐπιστημονικῆς ἀξίας. Ὁ κ. Ψυχάρης ἡμπορεῖ νὰ εἶνε «αἰρεσιάρχης», ἀλλ' εἶνε καὶ σοφὸς γλωσσολόγος, ὥστε δὲν εἰμπορεῖ νὰ ὁμιλήσῃ εὐφρόνως, καὶ πολὺ ὀλιγότερον νὰ βραβεύσῃ βιβλίον τῆς ἐπιστήμης του, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο ἀνάξιον αὐτῆς. Τὸ βλέπω ὅμως κ' ἐγώ, ὅπως οἰοσδήποτε ἀναγνώστης, ὅτι εἶνε ἔργον σοβαρόν, εὐσυνειδητόν καὶ μελετημένον, ἀπ' ἀρχῆς δὲ μέχρι τέλους συντεταγμένον εἰς τὴν δημοτικὴν αὐτὴν γλῶσσαν, τῆς ὁποίας δίδει τοὺς κανόνας. «Ὅποιος νοιώθει ἀπὸ γλῶσσα, — γράφει ὁ κ. Φιλήντας εἰς τὸν Πρόλογόν του, — θὰ δεῖ πῶς οἱ κανόνες της εἶνε ὁλωςδιόλου ρωμαϊκά συνταγμένοι, χωρὶς δηλαδὴ ξενισμούς, χωρὶς συνεργεῖα τῆς καθαρυνούσης, γιὰτὶ ἀφτοῦ σκοντάπτουν οἱ γραμματισμένοι μᾶς γράφοντας ρωμαϊκά μεταφράζουσιν τὴν καθαρυνούσαν». Ὁφείλω νὰ παρατηρήσω, ὁμιλῶν ἐντελῶς ὑπὸ φιλογραφικὴν ἢ λογοτεχνικὴν ἐποψιν, ὅτι τὸ κατόρθωμα εἶνε μεγάλον, ἀνάλογον πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπετέλεσεν ὁ κ. Πάλλης, γράψας εἰς τὴν δημοτικὴν μίαν Ἀστρονομίαν καὶ ὁ κ. Ἑφταλιώτης τὴν Ἱστορίαν του. Πρῶτην φορὰν γράφεται Γραμματικὴ τῆς ἐθνικῆς γλώσσας ἀπὸ Ἑλλήνα καὶ εἰς τὴν νεοελληνικὴν. Νομίζω ὅμως, ὅτι τὸν σκόπελον τῶν γραμματισμένων μας, οἱ ὁποῖοι γράφοντες ρωμαϊκά μεταφράζουσιν τὴν καθαρυνούσαν, δὲν κατώρθωσε νὰ τὸν ἀποφύγῃ ἐντελῶς ὁ κ. Φιλήντας, τοῦλάχιστον ὅσον τὸν ἀπέφυγαν ἤδη ἄλλοι πεζογράφοι, ἢ δὲ «συνεργεῖα» τῆς καθαρυνούσης διακρίνεται εὐκόλως εἰς πολλὰ μέρη τοῦ βιβλίου του. Δὲν εἰσεύρω ἂν εἶνε τοῦτο πολὺ κακόν, ἢ ἂν δὲν εἶνε ἀκόμη ἀναγκαῖον κακόν... Ἀλλ' ἔχω καὶ μίαν ἄλλην ἀντίρρησην, διὰ τὴν ὁποίαν εἶμαι κάπως βεβαιώτερος. Νομίζω δηλαδὴ, ὅτι ὁ κ. Φιλήντας, τὸσον εἰς τοὺς κανόνας τῆς Γραμματικῆς του ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν διὰ τῆς πεζογραφίας του, προτρέχει πολὺ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῆς γλώσσας, καὶ εἰσάγει ὡς καθιερωμένας πλέον εἰς τὴν ζωντανὴν λατὴν τύπους καὶ μορφὰς λέξεων, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐσχη-

ματίσθησαν ἀκόμη οὕτως, ἀλλ' ἴσως σχηματισθῶν εἰς τὸ μέλλον. Ἡ «φωνολογία» αὐτὴ καὶ ἡ «γραφή» εἶνε ἴσα-ἴσα ὅτι μᾶς κάμνει νὰ διαφωνοῦμεν πρὸς τοὺς «φανατικούς» λεγομένους δημοτικιστάς. Εἴμεθα περισσότερον ὑπὲρ τῆς ἱστορικῆς ὁρθογραφίας ἀφ' ὅσον εἶνε ὁ κ. Φιλήντας, νομίζομεν δὲ ὅτι αἱ λέξεις πρέπει νὰ μένουν κάπως περισσότερον ἀπείρακτοι καὶ γνώριμοι πρὸς τὸν κατὰ παράδοσιν γραπτὸν λόγον, ἀφηνιόμενου πάλιν ὅλου τοῦ δικαιώματος εἰς τοὺς ρωμαϊκοὺς λάφυρους νὰ τὰς προφέρουν ὅπως τὰς προφέρουν. Διὰ τοῦ ὁμαλισμοῦ τῆς κλίσεως π. χ. τὸ θηλυκὸν ἀσθηρὰ ἐγενεν ἀσθηρή. Ἀλλὰ νὰ γράφῃ κανεὶς ἀσθηρή, διότι τὸ φσ δὲν προφέρεται πλέον εὐκόλα, τοῦτο μοῦ φαίνεται ὑπερβολή. Ὑπερβολικὴ ἐπίσης μοῦ φαίνεται καὶ ἡ γραφὴ ἀφιλογιὰ ἢ ἀφιβάλλω (ἀμφιβολία, ἀμφιβάλλω) ἐν ᾧ λαϊκώτατα προφέρεται σήμερον ἀνφιβολία ἢ ἀφιβάλλω. Ἰσως μὲ τὸν καιρὸν ἡ λέξις — καὶ ἡ Γραμματικὴ — θὰ καταντήσῃ ὅπως τὴν διδάσκει ὁ κ. Φιλήντας, ἀλλὰ διατὶ νὰ προτρέξωμεν τόσον;

* *

Ὁ κ. Φωτιάδης ἐτύπωσεν εἰς ἓνα τετρακοσιοσέλιδον τόμον τὰ ἄρθρα, τὰ ὁποῖα εἶχε δημοσιεύσει εἰς τὸν «Ταχυδρόμον» τῆς Κωνσταντινουπόλεως περὶ τοῦ Γλωσσικοῦ ζητήματος. Τοῦ βιβλίου προτάσσεται μακρὸς καὶ ἴσως ὀλίγον ἀνιαρὸς πρόλογος, — γραμμένος αὐτὸς εἰς τὴν δημοτικὴν, — καθὼς καὶ μὴ ἀπάντησις εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Χατζηδάκη περὶ τῆς «Νεωτάτης Φάσεως τοῦ Γλωσσικοῦ Ζητήματος». («Παραθήρεια», 15 Ἰανουαρίου), τὴν ὁποίαν δὲν ἐδέχθησαν νὰ δημοσιεύσουν — σημειώνει ὁ συγγραφεὺς, — οὔτε τὰ «Παραθήρεια» οὔτε ἡ «Ἀκρόπολις». Δὲν γνωρίζομεν διατὶ δὲν τὴν ἐδημοσίευσεν ἡ «Ἀκρόπολις». Τὰ «Παραθήρεια» ὅμως εὗρον πολλὰ πειράγματα καὶ ὀλίγα οὐσιώδη εἰς αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν, ἐνόμισαν δὲ ὅτι ἡ δημοσίευσίς αὐτῆς εἰς τὸ ἴδιον περιοδικὸν θὰ ἦτο ἔλλειψις ἀβρότητας πρὸς ἓνα συνεργάτην. Ἀλλ' εἶμαι βεβαίως ὅτι μετὰ χαρὰς θὰ ἐδημοσίευσαν οἰονδήποτε ἐκ τῶν ἄλλων ἄρθρων τοῦ κ. Φωτιάδου, τῶν ἀποτελούντων αὐτὸν τὸν τόμον, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ὁρθοφροσύνη, ἡ λογικὴ, ἡ μετριοπάθεια, ἀμιλλῶνται πρὸς τὴν σοφίαν, τὴν παρατηρητικότητα, τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν χάριν. Ἡ μελέτη τοῦ κ. Φωτιάδῃ εἶνε τῶντι μὴ τῶν σπουδαιότερων ἐξ ὅσων ἐγράφησαν περὶ τοῦ Ζητήματος, ἔχει δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἰδιώζον, ὅτι τὸ ἐξετάζει ὑπὸ ἑποψιν ὁλως νέαν καὶ προ-

«τικὴν, ἥτοι ὑπὸ ἐκπαιδευτικὴν ἔποιν. Εἵ-
μεθα ἴσως τὸ μόνον Ἔθνος τοῦ κόσμου, ὅπου
ἡ μητρικὴ γλῶσσα δὲν διδάσκεται εἰς τὸ Σχο-
λεῖον. Τὸ παιδίον, ἐξερχόμενον ἀπὸ τὰς μητρι-
κὰς ἀγκάλας, διὰ νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν διδάσκα-
λον, δὲν ἔχει νὰ μάθῃ, ὅπως παντοῦ ἄλλου,
πῶς ν' ἀναγινώσκῃ καὶ πῶς νὰ γράφῃ αὐτὴν
τὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποῖαν ἤδη ὁμιλεῖ, ἀλλὰ πρέ-
πει προπαντὸς νὰ τὴν ἀλλάξῃ, νὰ μάθῃ ὅτι τὸ
ῥωμὶ λέγεται ἄρτος καὶ ἡ μάνα μήτηρ! Καὶ ἀρ-
χίζει εὐθὺς τὸ δυστυχιμένον μὲ τὴν γραμματικὴν
τῆς ἀρχαίας, μιᾶς γλώσσης δηλαδὴ νεκρᾶς, τὴν
ὁποῖαν οὐδέποτε θὰ ὁμιλήσῃ καὶ προπάντων
οὐδέποτε θὰ αἰσθανθῇ. Τί ἀποτελέσματα ἔ-
χει τὸ κακὸν τοῦτο, δυνάμει τίνων προλήψεων
ὑφίσταται καὶ πῶς εἴμπορεῖ νὰ διορθωθῇ, ἰ-
δού τί ἐξετάζει εἰς τὸ βιβλίον τοῦ ὁ κ. Φω-
τιάδης. Κατὰ τὴν γνώμην του, τὸ παιδίον πρέ-
πει κατ' ἀρχὰς νὰ διδάσκεται τὴν μητρικὴν,
τὴν ζωντανὴν γλῶσσαν, καὶ ἔπειτα, εἰς τὰ τε-
λευταῖα μόνον ἔτη τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως,
ἂν θέλῃ, ἂν τῷ εἴναι χρήσιμον, νὰ σπουδάζῃ
καὶ τὴν ἀρχαίαν, ὅπως σπουδάζει καὶ τὴν Λα-
τινικὴν. Μὲ τοιοῦτον πρόγραμμα, κατὰ τὸν
συγγραφέα, εἴμπορεῖ νὰ ἐπέλθῃ μία Ἐκπαι-
δευτικὴ Ἀναγέννησις, ἐκ τῆς ὁποίας δικαιοῦ-
μεθα νὰ ἐλπίζωμεν καὶ ἄλλας πολλὰς.

Δυστυχῶς, ὁ χώρος δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ εἰ-

σέλθωμεν εἰς λεπτομερείας, καὶ νὰ παριμῶ-
μεν τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ κ. Φωτιάδου καὶ
νὰ ἀναπτύξωμεν ὅλον τοῦ τὸ πρόγραμμα, καὶ νὰ
ἴδωμεν τὰ ἐπιδεκτικὰ ἀντιρρήσεως. Συνιστῶ-
μεν ὅμως θερμῶς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ὥραιου
του βιβλίου. Ἐξ αὐτοῦ θὰ πεισθῇ καὶ ὁ προ-
ληπτικώτερος πόσον εἶνε μέγα καὶ ἀπαραδειγ-
μάτιστον τὸ ἀδίκημα, τὸ ὁποῖον προσγίνεται εἰς
τὸν ἑλληνόπαιδα ἐκ τῆς κακίας τοῦ σημερινοῦ ἐκ-
παιδευτικοῦ μας συστήματος, καὶ θὰ ὁμολογήσῃ,
ὅτι ἂν δὲν εἴναι καλὸν τὸ πρόγραμμα τοῦ κ.
Φωτιάδου, ἐξάπαντος ὅμως χρειάζεται ἐν ἄλλο
πρόγραμμα, οἷονδὴποτε, ἀρκεῖ νὰ καταρρίπτῃ
τὸ κρατοῦν σύστημα καὶ νὰ φαιρῇ ἀπὸ τὰς
χεῖρας τῶν διδασκάλων τὴν δύναμιν νὰ κα-
κουροῦν ἀσυναισθήτως κατὰ τοῦ δυστυχοῦς
Ἔθνους.

Αὐτὸ εἶνε ὅλον τὸ ζήτημα. Θὰ λυθῇ ποτέ;
Θὰ λυθῇ ἄρα γε μὲ τὸν καιρὸν; Καὶ ὅταν θὰ
ὠριμάσῃ ἡ ἰδέα ἀρκετά, ὥστε νὰ τὴν υἱοθε-
τήσουν καὶ οἱ ἰσχύοντες καὶ νὰ εὐρεθῇ ὑπουρ-
γὸς τῆς Παιδείας ἱκανὸς νὰ τὴν ἐφαρμόσῃ, μί-
πως θὰ εἴναι πολὺ ἀργά;

«Τὸ γλωσσικὸν ζήτημα ἐν Ἑλλάδι ἐπείγει
πολὺν περισσότερον ἀπὸ τὸ στρατιωτικόν», ἔ-
λεγε κατ' αὐτὰς ὁ Κρουμπάχερ εἰς τὴν Ἀκα-
δημίαν τοῦ Μονάχου. Καὶ ἡμεῖς ἀκόμη συζη-
τοῦμεν, εὐχόμεθα καὶ ἐλπίζομεν. . .

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΕἰΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης αἱ ἐκθέσεις διαδέ-
χονται ἀλλήλας ἐφέτος, καὶ εἰς τὸν μὴ
γνωρίζοντα πῶς αὐταὶ διοργανοῦνται, θὰ ἐ-
πήροχοτο ἡ ἰδέα ὅτι πραγματικῶς ἡ καλλιτεχνι-
κή μας παραγωγή ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε ἡ μία
ἢ αἱ δύο ἐκθέσεις, αἱ ὅπωςδὴποτε γνωσταὶ ἐν
Ἀθήναις, νὰ μὴ εἶναι ἀρκεταὶ νὰ περιλάβουν
αὐτήν. Καὶ ἂν ὁ κύριος λόγος δὲν εἴναι αὐτός,
μᾶλα ταῦτα κανεῖς δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ,
ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια ἡ καλλιτε-
χνικὴ κίνησις ἐπῆρε νέαν ὅλως ὥθησιν καὶ ἀ-
ληθινὴν πρόοδος ἐσημείωσε τὴν ἐργασίαν τῶν
καλλιτεχνῶν μας καὶ ἰδίως τῶν ζωγράφων. Αἱ
τελευταῖαι ἐκθέσεις διακρίνονται διὰ τὴν συ-
στηματικώτεραν καὶ εὐπροσωποτέραν διοργά-
νωσίν των. Χάρις δὲ εἰς τὴν ἐκθεσιν τοῦ «Παρ-
νασσού» ἔγιναν γνωστοὶ καὶ ἦλθαν εἰς στενω-
τέραν ἐπικοινωνίαν ὅλοι οἱ Ἕλληνες ζωγρά-
φοι. Οὕτω αἱ Ἀθηναί-τεινον ἐντὸς ὀλίγου νὰ
καταστοῦν καλλιτεχνικὸν κέντρον ἄξιον κάποιας
ἰδιαίτερας προσοχῆς. ἂν μὴ ἡ παρατηρουμένη
αὕτη κίνησις μείνῃ μόνον φαινομενικὴ καὶ ἀπο-
τέλεσμα διαιρέσεως καὶ διχονοιῶν μεταξὺ τῶν
καλλιτεχνῶν. Διότι πραγματικῶς μὴ τὴν καλ-
λιτεχνικώτεραν ὅσιν τῶν ἐφετεινῶν ἐκθέσεων,
ὅχι ἡ ἀνάγκη ἀλλ' αἱ προσπάθειαι καὶ ἡ θέλησις
τῶν διοργανωτῶν ἀπῆλθον νὰ παρουσιάσουν αὐ-
τὰς περισσοτέρας τῆς μιᾶς. Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς
ἐκθέσεις ὁ κυρίως πυρὴν ὁλόγυρα εἰς τὸν
ὁποῖον περιστρέφεται ὅλη ἡ προσοχὴ καὶ ἡ
ἀξία, εἶναι τὸ ἔργον ἑνὸς δύο ἢ τὸ πολὺ τριῶν
καλλιτεχνῶν, ὅλα δὲ τὰ ἐπίλοιπα χρησιμεύουν
ὡς συμπληρώματα πρὸς κάλυψιν τῆς γυμνότη-
τος τῶν τοίχων. Τὰ καλὰ ἔργα, ἀποτέλεσμα εὐ-
συνειδήτου ἐπιμόνου καὶ εἰλικρινοῦς ἐργασίας,
καὶ εἰς τὰς τρεῖς διοργανωθείσας ἐφέτος ἐκθέ-
σεις εἶναι ἀκριβῶς τόσα ὅσα ἀρκοῦν διὰ νὰ ἀπο-
τελέσουν μίαν καὶ μόνην ἀληθῶς εὐπροσωπον
καὶ ἀξίαν πάσης προσοχῆς ἐκθεσιν. Ἐκθεσιν ὅ-
που ἡ ἐντύπωσις νὰ μὴ μεταπίτῃ διαρκῶς, καὶ
τὰ καλὰ ἔργα νὰ μὴ χάνουν ἀπὸ τὴν κακὴν καὶ
ἐνοχλητικὴν γειτονίαν. Μία τοιαύτη ἐκθεσις, ἡ

ὁποία θὰ ἐπιτευχθῇ μόνον ὅταν παταχθῇ ἡ κα-
κῶς ἐννοουμένη ἐπιείκεια καὶ παύσουν αἱ τυχόν
μικροφιλοτιμίαι τῶν καλλιτεχνῶν, θὰ δυνήθῃ νὰ
καταστῇ ἀληθὲς καλλιτεχνικὸν κέντρον, ὅπου νὰ
παρουσιάζεται μέρος τοῦ σφρίγγους καὶ τῆς ζωῆς
τοῦ ἔθνους. Ἡ ἀληθὴς δὲ ζωὴ ἑνὸς ἔθνους εἶναι
κυρίως ἡ πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ αὐτοῦ
πρόοδος καὶ προκοπή. Οὐδέποτε ἡ περιφρονη-
μένη ἱστορία τῶν βυζαντινῶν χρόνων θὰ ἐγί-
νετο σήμερον θέμα γενικῆς μελέτης καὶ προσο-
χῆς, ὅστερα μάλιστα ἀπὸ τόσας ὑβρεῖς καὶ ἀφο-
ρισμοὺς ἐναντίον της, ἐὰν ἡ μακρὰ ἐκείνη ἐποχὴ
δὲν περιεῖχε καὶ δὲν ἐνέκλειε μέσα της τόσην ἀ-
φθονὴν πνευματικὴν ζωὴν καὶ περισσὴν καλλι-
τεχνικὴν ἐκδήλωσιν ποικίλης τέχνης παρουσιαζο-
μένην ἐν ὅλῃ τῇ λάμπει καὶ τῇ γοητεῖα της εἰς τὸν
λαβυρινθώδη καὶ θαυμάσιον ἐκείνον βίον της.

Διὰ νὰ γείνῃ ὅμως βαθμηδὸν ἡ ἐκδήλωσις
αὕτη ὑπάρχει ἀνάγκη κάποιου κέντρου συγ-
κεντρώσεως ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὅς δι' αὐτῶν νὰ
διαχέεται βεβαία, καὶ ἀφθονος νὰ ρεῖ εἰς τὰς
φλέβας τοῦ ἔθνους καὶ νὰ ἐκδηλοῦται εἰς τὴν
καθημερινὴν αὐτοῦ ζωὴν.

Ἦθελα τὰ παρουσιαζόμενα ἔργα εἰς τὰς
διαφόρους ἐκθέσεις νὰ μὴ φέρουν κανὲν ὄνομα,
κανὲν ἐνδεικτικὸν σημεῖωμα εἰς τὴν εἰκόνα, ὅπως
ἡ ἀπομένουσα ἐντύπωσις ἐκ τούτων σχηματί-
ζεται ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπιβολῆς καὶ ἀπηλλαγμένη
πάσης συμπαθείας προσωπικῆς πρὸς τὸν καλ-
λιτέχνην. Διότι ἐπὶ τέλους ἡ ἱκανότης καὶ ἡ σχε-
τικὴ προκοπή καὶ πρόοδος τοῦ τεχνίτου ἀφορᾷ
εἰδικώτερον μόνον τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους
του. Πάντοτε θὰ ὑπάρχουν καλοὶ ζωγράφοι, καὶ
ἄλλοι πάλιν, μολονότι κάτοχοι τῆς τέχνης των,
θὰ εἶναι ζωγράφοι κακοί, διότι καὶ τὰ γούστα
εἶναι πολλὰ καὶ ποικίλα, καθένα δὲ ἀπὸ αὐτὰ ἀ-
νακηρύττει καὶ τοὺς μεγάλους τοῦ ζωγράφου.
Ἐκείνο ὅμως ποῦ ἀφορᾷ κυρίως τὴν τέ-
χνην καὶ ἐπομένως καθίσταται ἀνωτέρου ἐνδια-
φέροντος εἶναι οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι σπινθήρες, τὰ

μικρὰ ἐκεῖνα μόρια τῆς ἀπολύτου ὠραιότητος καὶ ἀληθείας, τὰ ὅποια ἀπαντᾷ κανεὶς σκορπισμένα εἰς διάφορα ἔργα. Καὶ ἀκριβῶς αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς μιᾶς συνκεντρώσεως ἐπὶ τὸ αὐτὸ πολλῶν ἔργων. Ἐκεῖ ἀνετώτερον καὶ μὲ περισσοτέραν βεβαιότητα ἡμπορεῖ νὰ ἀναζητήσῃ κανεὶς τὰ ψυχία αὐτὰ τῆς ὠραιότητος. Ἡ συγκομιδὴ δὲ αὐτῇ τῶν ψυχίων τῆς λάμψεως εἶναι καὶ τὸ μόνον ὄφελος καὶ ἡ προαγωγὴ τῆς τέχνης.

Εὐτυχῶς διὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι γραφικὴν οἱ ζωγράφοι καλλίτερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ἐργάτας τοῦ πνεύματος εὗρον τὸν δρόμον τῶν διέκριναν καλλίτερον τὸν ἑαυτὸν τῶν καὶ ἤδη ἀσφαλέστερα προχωροῦν πρὸς τὴν τέχνην.

Εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν Ἀθηνῶν τὴν διοργανωθεῖσαν εἰς τὴν αἵθουσαν τῶν ἑορτῶν τοῦ Δημαρχείου, παρουσιάζεται ἀκριβῶς ὁλοφάνερα ἡ προσπάθεια αὐτῇ τὴν ὁποίαν ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν περὶ μιᾶς ἀποτελεσματικῆς, χαρακτηριστικῆς καὶ συνάμα κομψῆς συγκεντρώσεως ἐπὶ τὸ αὐτὸ τῆς εἰλικρινοῦς καὶ εὐσυνειδήτου ἐργασίας μιᾶς μερίδος τῶν ζωγράφων μας.

Σχεδὸν ὅλοι οἱ μὴ λαβόντες μέρος εἰς τὴν ἐκθεσιν τοῦ Παρθενείου ἐκθέτουν εἰς αὐτήν. Ὁ Ροῦλός, ὁ Α. Δημητρίου, ὁ Χατζῆς, ὁ Λεμπέσης, ὁ Μποκατσιάμπης, ὁ Γιαλινᾶς, ὁ Οἰκονόμου, ὁ Γεραλῆς, ὁ Λαμπάκης, ὁ Γιαλούσης, ὁ Κοντόπουλος, ὁ Ἀριστεύς, ὁ Λάιος, ἡ Σκούφου, ὁ Βικᾶτος καὶ ἄλλοι. Ἀλλ' ἡ ψυχὴ τῆς ὅλης ἐκθέσεως εἶναι ὁ κ. Γ. Ροῦλός. Τὸ ἔργον του μεγαλοπρεπὲς ἐπιβάλλεται ἀμέσως, αὐτὸ μόνον κυριαρχεῖ ὅλης τῆς αἰθούσης καὶ δίδει μίαν φυσιογνωμίαν εἰς ὅλην τὴν ἐκθεσιν.

Ὁ κ. Ροῦλός ὁ κατ' ἐξοχὴν πλέον στρατιωτικὸς ζωγράφος τῆς Ἑλλάδος, παρουσιάζει πλεῖστα ἔργα, ἀλλὰ τὰ κυρίως ἐνδιαφέροντα εἶνε οἱ στρατιωτικοὶ τοῦ πίνακες, τὰ *Φάρσαλα* καὶ τὰ *Γεντζελία*. Διὰ νὰ κατανοήσῃ ὅμως κανεὶς καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ δεόντως τὰς εἰκόνας αὐτὰς πρέπει νὰ προσέξῃ καὶ νὰ παρατηρήσῃ ἐπισταμένως τὰ πολυπληθῆ σκίτσα, τὰ ὅποια ὁ ζωγράφος ἔχει σκορπισμένα καθ' ὅλην τὴν αἵθουσαν. Ἐκεῖ θὰ ἀντιληφθῇ ὅλην τὴν τέχνην τοῦ καλλιτέχνου εἰς τὸ σχεδιάσμα καὶ τὴν τελείαν ἀπομίμησιν καὶ ἀναπαράστασιν τῆς φύσεως.

Ἀκριβέστατος παρατηρητὴς ἀποδίδει συχνότατα τὴν ζωὴν καὶ τὴν κίνησιν τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθῶν πάντοτε νὰ συλλαμβάνῃ καὶ τὴν ψυχὴν τῶν. Δι' αὐτὸ καὶ εἰς τὸν μεγάλον πίνακα

τῶν *Φαρσάλων*, ὅπου ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος συνεννοῦται εἰς ἓν ὅλον, τοῦ λείπει ἡ ψυχὴ, ἡ στενὴ ἐκείνη ἔνωσις, ἡ ὁποία θὰ ἀποτελέσῃ τὴν σύνθεσιν. Καὶ ὅπως εἰς αὐτὰ, ἔτσι καὶ εἰς τὰ χρώματα λείπει ἡ ψυχὴ ἡ ὁποία μὲ μίαν λάμψιν, μὴ δυναμένην νὰ καθορισθῇ, σχεδὸν μυστηριώδη, καὶ μὲ μίαν γλυκύτητα ρευστῆς ἀπαλότητος θὰ τὰ ἐχαρακτήριζε καὶ θὰ τὰ καθίστα χρώματα ἑλληνικά. Ἀπὸ τὸ ὅλον ἔργον ἀπουσιάζει ἡ συγκίνησις καὶ ἡ βαθεῖα ἐντύπωσις ἡ ὁποία ὠφελεῖ νὰ ἀπομένῃ. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶνε ὅτι τὸν καλλιτέχνην δὲν τὸν ὑποβοηθεῖ καὶ τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ δὲν εἶνε κανένα θέμα ἀλλὰ μία σχεδὸν φωτογραφικὴ ἀπεικόνισις μιᾶς στιγμῆς. Διὰ νὰ ἀποδώσῃ τὴν συγκίνησιν καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν κυρίως σκοπὸν τῆς τέχνης, ἔπρεπε νὰ ἐγκολπωθῇ καὶ θέματα ἐμπερικλείοντα μέσα τῶν ζωὴν, ὥσως δὲ θὰ τὸ κατώρθωνεν αὐτὸ ἡ στιβαρὰ καὶ δυνατὴ χεὶρ τοῦ καλλιτέχνου, ἂν ἀνεζήτει τὰ θεματά του εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς μεγάλης μας Ἑπαναστάσεως. Ἐκεῖ ἡ βεβαία τέχνη του θὰ εὐρισκεν εὐρὲως περισθὴν τὴν ζωὴν καὶ σφριγῶσαν. Εἰς τὰ *Γεντζελία* ὁ καλλιτέχνης εὗρεν ἐν μέρει ἀκριβῶς ὅ,τι λείπει ἀπὸ τὴν προηγουμένην εἰκόνα. Τὰ χρώματά του ἐδῶ εἶνε φυσικώτερα, ἐγκλείουν εἰς μεγάλην δόσιν τὴν μαγικὴν ὠραιότητα ἐνὸς ἑλληνικοῦ ἡλιοβασιλέματος καὶ ἐν τῷ συνόλῳ ἡ εἰκὼν περιέχει πολλὴν ζωὴν, ἀλήθειαν καὶ ποίησιν. Τὰ *Γεντζελία* ἀποτελοῦν ἀληθινὴν καλλιτεχνικὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κ. Ροῦλου.

Μετὰ τὸν κ. Ροῦλὸν ἡ χαρακτηριστικώτερα μορφή εἰς τὴν ἐκθεσιν αὐτὴν εἶναι ὁ κ. Ἀλ. Δημητρίου. Ζωγράφος τῆς αἰσθήσεως καὶ τῶν βαθειῶν ἐντυπώσεων, συλλαμβάνει τὴν φύσιν εἰς τὰς στιγμὰς τῆς, ὅποτε ὑπὸ ἓνα φῶς ἀπρόοπτον ἢ κάποιαν ἄλλην περίστασιν εἶναι πράγματι ὠραία, ἢ αὐτὸς εὐρισκόμενος εἰς μίαν ἰδιαιτέραν ψυχικὴν διάθεσιν, κατορθώνει νὰ ἐξωτερικεύῃ τὴν λανθάνουσαν ὠραιότητα ἐν τῇ φύσει. Εἰς τὰς τοπιογραφίας του ἡ φύσις εἶναι ζωντανή, πάλλουσα, αὐτὸς δὲ εἶναι ὁ ποιητὴς ὁ ὁποῖος τὴν κάμνει νὰ ὁμιλῇ. Εἰς τὰς συνθέσεις του μεταχειρίζεται τὴν ὑπερβολικότητα, καὶ τι ποῦ φθάνει τὸ ἀφύσικον διὰ νὰ τονίσῃ μὲ δύναμιν τὸ κυρίως χαρακτηρίζον καὶ νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν ἐντέλειαν τὴν ἰδέαν τὴν ὁποίαν θέλει νὰ ἐκφράσῃ. Γνωρίζει τὸ μυστήριον τῆς τελείας ἁρμονίας τῶν ποικιλωτέρων καὶ τὴν εὐρεσιν τῶν γλυκυτέρων καὶ σπανιωτέρων χρωμάτων. Ἡ εἰκὼν του *Ἐν ὄρῳ θέρους* μὲ τὴν ἁρμονίαν τῶν ἐξεζητημένων χρωμάτων τῆς

παρουσιάζει ἀληθινὴν σύνθεσιν ἐν τῇ ἀπλοτητί τῆς μῦθον τὸ κοινὸν καὶ τετριμμένον τὸ παρατηρούμενον ἐκ πρώτης ὄψεως εἰς αὐτήν. Εἰς τὸ σῶμα ἐκεῖνο τὸ ἀναπνέομενον καὶ μῦλα ταῦτα εὐρισκόμενον ἐν πλήρει ὀργασμῷ, διακρίνεται ἡ ἐνέργεια, καὶ ἡ ἐκ ταύτης κόπωσις διαγράφεται εἰς τὸ πρόσωπον.

Ὁ κ. Λεμπέσης ἐκ τῶν διαφόρων κεφαλῶν τὰς ὁποίας ἐκθέτει δεικνύει χρωστήρα δυνατόν. Ἰδίως ἡ κεφαλὴ τοῦ *Καπουτσίνου* φανερώνει εὐχέρειαν μεγάλην εἰς τὸ σχεδιάσμα, χρωματισμὸν φυσικὸν καὶ γλυκὺν καὶ ἐν γένει ἐκδήλωσιν τέχνης μεγάλης. Δυστυχῶς τὰ παρουσιαζόμενα ἔργα εἶναι ἐργασία παλαιότερα τοῦ καλλιτέχνου καὶ δὲν ἐκτίθεται τίποτε νεώτερον διὰ νὰ ἴδωμεν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἰσχυροῦ του ταλάντου. Θὰ ἐπιθυμούσαμεν διακαῶς νὰ ἐβλέπαμεν νεώτερον ἔργον του.

Παρατηρῶν τις τὰ ἔργα τοῦ κ. Χατζῆ νομίζει ὅτι ὁ καλλιτέχνης ἀναπαριστᾷ τὴν φύσιν ἐκ μνήμης. Ἀποδίδει εἰς αὐτὴν χρώματα βεβαίως οὐχὶ κατ' εὐθείαν ἀπὸ αὐτὴν παρμένα μῦλα ταῦτα ἢ ἐντύπωσις δὲν εἶναι καθόλου δυσάρεστος. Πολλὰ τῶν θαλασσογραφιῶν τοῦ κ. Χατζῆ ἔχουν ἰδιαιτέραν ποίησιν καὶ πολλὴν χάριν. Τὰ ἔργα τῶν κ. κ. Μποκατσιάμπη καὶ Γιαλινᾶ ἔχουν κάποιαν ἀδελφικὴν ὁμοιότητα εἰς τὴν τεχντροπία καὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν θεμάτων. Ὁ δρόμος τῶν εἶναι πλέον προσδιορισμένος· ἔφθασαν εἰς ἓνα βαθμὸν ὀρισμένης τυπικῆς ὠραιότητος καὶ εἶναι προωρισμένα νὰ σταματῶσι πάντοτε εὐχαρίστως τὴν προσοχὴν καὶ τὸν θαυμασμὸν τοῦ κοιντοῦ.

Τελευταίως προσετέθη εἰς τὴν ἐκθεσιν ἓν ἔργον τῆς κ. Κλ. Ἀσπριώτου, ἡ προσωπογραφία τοῦ κ. Μιχαηλίδου ἐν συμπλέγματι μετὰ τοῦ μικροῦ υἱοῦ του, ἡ ὁποία διακρίνεται καὶ μεταξὺ ὅλων τῶν ἄλλων προσωπογραφιῶν. Ἡ διοργανώτρια τῆς ὠραίας καὶ κομψῆς ἐκθέσεως τῶν *Παναθηναίων*, ὅπως εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ἔργα τῆς καὶ εἰς τὴν εἰκόνα αὐτὴν δὲν

ζητεῖ μόνον νὰ παρουσιάσῃ ἐν ἀπλοῦν πορτραῖτο, ἀλλ' ἀληθῆ πίνακα μὲ τὴν ποίησιν τὴν ὁποίαν σκορπίζει εἰς αὐτόν. Κατορθώνει νὰ ἀποδίδῃ μίαν ψυχὴν, νὰ ἐξωτερικεύῃ τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον. Εἰς τὴν παρούσαν δὲ προσωπογραφίαν ἀποδίδει τελείως καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ὁμοιότητα. Ἰδιαιτέρως ἐπιτυχὲς εἶναι καὶ τὸ χρυσεῖον βάθος εἰς τὴν εἰκόνα αὐτήν, ὅπου ἐναρμονίζονται τελείως εἰς τὴν ἡρεμον ἀνάμειξιν τῶν διαφόρων ἀποχρώσεων τοῦ κυτρίνου τὰ δύο τελείας ἀντιθέσεως εἰκονιζόμενα πρόσωπα.

Μεταξὺ τῶν γλυπτικῶν ἔργων, τὰ χαρακτηριστικώτερα, μολονότι σκίτσα ἀπλᾶ, ἀνήκουν εἰς τὴν σμίλιν τοῦ φίλου καλλιτέχνου κ. Θ. Θωμοπούλου. Ὁ καλλιτέχνης πολὺ συχνὰ ἀρέσκειται νὰ παρουσιάσῃ σκίτσα, ὅπου ὅμως, καλλίτερα ἀπὸ πολλὰ τελειωμένα ἔργα, μᾶς λέγει πολὺ περισσότερα πράγματα. Ἐχει βαθεῖαν τὴν ἀντίληψιν τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων. Πάντοτε ζητεῖ μίαν ἰδέαν κ' ἓνα αἶσθημα νὰ ἐγκαταστήσῃ εἰς τὰ ἔργα του. Ἐχθρὸς τῆς τυπικῆς καὶ προσδιορισμένης ὠραιότητος, τὴν ἀποφεύγει καὶ ὁλονὲν ἀπομακρύνεται τῶν παλαιωτέρων του συναδέλφων. Ἀπὸ ἓνα βαθὺ συναισθημα ἢ μίαν δυνατὴν σκέψιν καὶ ἀπὸ τὴν ἀποτύπωσιν τῆς προσπάθει νὰ ἐξαγάγῃ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ὠραίου Μολονότι ὅμως ἀπομακρύνεται τῆς παλαιᾶς τέχνης, τὸν τρώγει καὶ αὐτὸν ἐν μέρει ὁ κλασικισμὸς καὶ ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀντίληψιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης. Δὲν ἡμπορεῖ ν' ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὰ προσφιλῆ εἰδῶλα—ἐδῶ πλέον οὐχὶ τὰ εἰδῶλα τῆς γλώσσης—εἰς τὰ σύμβολα καὶ τὰς ἀλληγορὰς παραστάσεις.

Απὸ τὸν κ. Θωμόπουλον περιμένομεν πλέον ἓνα τελειότερον ἔργον, ἓνα σχεδὸν μεγάλο ἔργον ἀντάξιον τοῦ ἰσχυροῦ του ταλάντου καὶ τῆς γονίμου καὶ δυνατῆς εἰς σκέψεις καὶ εἰς σύλληψιν ἰδεῶν φαντασίας του.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

ΟΜΙΛΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΕΓΑΛΟΥΣ

— Καί πῶς σοῦ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα;
— Κάποτε εἶχα τὴν ἐορτὴν μου. Ἦλθαν νὰ μὲ συγχαροῦν 200 ἄνθρωποι. Αἰφνιδίως ἐνῶ εὐρισκόμην μετὰ μιᾶς τούρτας καὶ ἐνὸς μπουκέτου, μεθύσμενος ἀπὸ τοὺς ὕμνους ποῦ ἤκουα διότι ἔτυχε νὰ ὀνομάζωμαι Δημήτριος, μοῦ ἐπῆλθεν ἡ δίψα τοῦ πλήθους. Τὴν ἐπομένην ἔγεινα πολιτευόμενος.

— Ἀμέσως;
— Δὲν ἐχρειάζετο ἀργοπορία. Παρεκάλεσα τοὺς φίλους μου νὰ ψιθυρίζουν ὅτι προορίζομαι διὰ τὸ πολιτικὸν στάδιον καὶ νὰ ἐκφράζουν δισταγμοὺς ὅτι θὰ δεχθῶ. Πρὶν ἀποκτήσω ὀρισμένης πολιτικᾶς ἀρχῆς, μοῦ ὑπέδειξαν ὅτι πρέπει νὰ ἀποκτήσω ἓνα κατέλλο καὶ πῶς ψηλότερον. Ἄλλος μὲ συνεβούλευσε νὰ ἀφήσω γένεια, καὶ ἄλλος νὰ διαβάσω τὸ Σύνταγμα. Καθὼς ἀπεδείχθη κατόπιν, αἱ συμβουλαι ἦσαν πολύτιμοι, ἐκτὸς τῆς τελευταίας ἡ ὁποία ἀκόμη δὲν μοῦ ἐχρειάσθη. Δὲν ἐπέρασε πολὺς καιρὸς ὅταν ἀνεκάλυψα ὅτι ὁ ἐξάδελφος τῶν πάππων μου εἶχε λάβει μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Παλαμηδίου. Ἀπαραίτητος ἦτο αὐτὸς ὁ ἱστορικὸς τίτλος. Οἱ ἄλλοι εὐρέθησαν εὐκόλα, λόγου χάριν ὅτι εἶμαι νέος, ὅτι βλέπω μετὰ δακρύων αὐτὴν τὴν κατάστασιν κτλ.

— Παρουσιάσθης μὲ νέας πολιτικὰς ιδέας εἰς τοὺς ἐκλογεῖς;

— Κατ' ἀρχὰς ναί. Κατόπιν ὅμως εἶδα ὅτι ἔπρεπε καὶ νὰ ἔχω πολιτικὰς ιδέας, διὰ τοῦτο ἐγκατέλειψα αὐτὸ τὸ σχέδιον ὡς ἀνεφάρμοστον. Ἄλλ' ἔπρεπε νὰ εἶμαι καὶ τι. Ὁ μακαρίτης ὁ θεῖός μου ὑπεστήριζεν ὅτι πρέπει νὰ πλησιάσω τὸν λαόν. Ὁ τίτλος «φίλος τοῦ λαοῦ» τὰ λέγει ὅλα καὶ δὲν ὑποβάλλεται εἰς πολλὰς ἐξηγήσεις. Ἐνας ἀντιμοίωτος ἀπόστρατος ἐπέμενε ὅτι πρέπει νὰ ὑποστηρίξω τὴν ἐπαναφορὰν τῆς φρονητικῆς φάλαγγος. Ὁ πατέρας μου ἐγνωμοδότησεν ὅτι τίποτε δὲν θὰ κάμω ἐὰν δὲν κατηγορήσω τὸ Πολίτευμα ὡς ἐλεεινὸν καὶ δὲν βαπτίζω παιδιὰ. Ἀπὸ ὅλας αὐτὰς τὰς ἀρχὰς ἐκράτησα καὶ τι τὸ ὁποῖον δὲν ὀρίζεται, τὸ ὁποῖον εἶνε ἔτσι, ἀλλὰ εἶνε καὶ ἄλλοιως.

Αὐτὸ τέλος πάντων τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται πολιτικὴ καὶ τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς ἀσχοῦς τοῦ Αἰόλου. Σήμερον ἔχω κόμμα. Αὐριον μπαίνω εἰς τὴν Βουλὴν. Μεθαύριον ποιοὺς ἡξεύρει τί συμβαίνει. Ὁ Φραισινὲ εἰς τὴν Γαλλίαν δὲν ἦτο εἰδικὸς διὰ τὸ ὑπουργεῖον ποῦ ἐπῆρε καὶ ὅμως τὸ ἐπῆρε. Τὸ δόγμα τῶν εἰδικῶν ἔχει σκουριάσει. Εἶσαι νέος; Εἶσαι καὶ εἰδικός.

— Δὲν ἔχεις ἄλλη δουλειά;
— Ἐκαμα ἄλλοτε τὸ λάθος νὰ σπουδάσω ἱατρικὴν.

— Ὡστε τὸ ἐπάγγελμά σου εἶνε...

— Ἡ πολιτικὴ. Δὲν ἔχεις ἰδέαν αὐτῆς τῆς μέθης. Ὁ Κλέων καὶ ὁ Καῦλδιος τῆς ἀρχαϊότητος ἦσαν δημεγέρται ἀστειότατοι ἀπέναντι τοῦ τελευταίου σημερινοῦ ὑποψηφίου τῆς Ἑλλάδος. Πολιτικὴ δὲν εἶνε ὁ Λόγος. Εἶνε ἡ κραυγὴ, εἶνε καὶ αὐτὴ ἡ βραχνάδα ὅταν γνωρίζουν οἱ ἐκλογεῖς σου ὅτι τὴν ἀρπάζεις περιοδεύων, εἶνε ἡ χειραψία, εἶνε ἡ σιγαλὴ κουβέντα, εἶνε τὸ χέρι, τὸ πόδι, τὸ νεῦμα. Μία τέχνη τῆς ὁποίας τὰς ἀσυλλήπτους λεπτότητας δὲν θὰ αἰσθανθῇς ποτέ, καὶ τι λεπτότερον καὶ ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴν ἐνὸς ἀρχαίου ἀγάλματος. Ἀκόμη περισσότερον δὲν θὰ ἐννοήσης τί εἶνε ἡ δίψα τοῦ πλήθους. Κάτω ἀπὸ τὰ παραθύρα μου εἶδα ἐγὼ, κύριε, δύο χιλιάδες ἀνθρώπους! Ἴδου πόσοι ἔγειναν οἱ 200 ποῦ μὲ ἐπεσκέφθησαν κάποτε εἰς τὴν ἐορτὴν μου.

— Καὶ ὠμίλησες;

— Ναί. Ὁμίλησα καὶ εἶπα ὅτι μὲ συγχαροῦν ποῦ δὲν ἠμπορῶ νὰ ὀμιλήσω διότι εἶμαι βραχνός.

— Περὶ τῆς Ἑλλάδος ποῖαν γνώμην ἔχετε;
Πρὶν προφθάσῃ νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ, ἐπέρασε μία λυσσῶσα διαδήλωσις, τὸν ἤρασαν εἰς τὰς χεῖρας τῆς καὶ ἐχάθη. Εἶδα τότε τὸ φέσι ἐνὸς σιωπηλοῦ ὑποδοῦλου Ἑλλήνος, ὁ ὁποῖος παρηκολούθησε τὴν συνομιλίαν μας, νὰ κινή τὴν φωνήν του μὲ ἀπερίγραφτον οἶκτον.

ΧΑΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

Ο ΝΕΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΘΗΝΩΝ ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Τῇ 4 παρόντος μηνὸς ἐξελέγη παμψηφεί ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ Προέδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σπάρτης Θεόκλητος. Ἡ ἐκλογὴ ἐγένετο ἀπορρόγως, ἐν πάσῃ ἡσυχίᾳ καὶ τάξει χωρὶς νὰ λάβωσι χώραν ἐκεῖνα τὰ σκάνδαλα καὶ οἱ θόρυβοι οἱ συμβαίνοντες συνήθως κατὰ τὴν κατάληπιν τῶν μεγάλων ἀξιομάτων, οἷον εἶναι καὶ τὸ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, τοῦ καὶ ἀρχηγοῦ τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησίας, ὁποῖους θορύβους καὶ ὁποῖα σκάνδαλα εἶδομεν συμβάντα ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰς ἐκλογὰς καὶ τοῦ Γερμανοῦ καὶ τοῦ Προσκόπου. Τὸ ἀπόρρογόν τῆς ἐκλογῆς ὀφείλεται εἰς τὴν ὑπέροχον καὶ ἀνεγνωρισμένην καὶ ἀναμφισβήτητον ἀξίαν τοῦ Θεοκλήτου, ὅστις εὐθὺς μετὰ τὴν κενωθεῖσαν θέσιν τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν ἐκλυσσε τὴν προσοχὴν πάντων ἐν Ἑλλάδι καὶ ὁμοφώνως ἐνεδεικνύετο ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης ὡς ὁ καταλληλότερος πάντων τῶν ἱεραρχῶν διὰ τὸ μέγα ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι παράδοξον, ὅτι εὐρέθησαν ἐν τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ σύμφωνοι ταχέως καὶ οἱ Συνετοί καὶ ἡ Κυβέρνησις καὶ ὁ ἀνώτατος ἡμῶν ἀρχὸν καὶ προσέβησαν ἀμέσως οἱ μὲν Συνετοί ἐν τῇ πρώτῃ συνεδριάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου εἰς τὸ νὰ προτείνωσι αὐτόν, ἡ δὲ Κυβέρνησις εἰς τὸ νὰ ὑποβάλῃ αὐτὸν τὸν περὶ τοῦ διορισμοῦ τοῦ διτάγματος, ἡ δὲ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς εἰς τὸ νὰ ὑπογράψῃ αὐτό.

Υπάρχονσι μὲν καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀρχιερεῖς διακεκομμένοι ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' ὁμολογουμένως οὐδεὶς ἐξισοῦται κατὰ τὴν ἀξίαν πρὸς τὸν Θεόκλητον, ὅστις ἀναντιρροίως ἔχει ὑπὲρ πάντα ἄλλον πάντα τὰ προσόντα ἀξίου Μητροπολίτου καὶ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Διότι πρῶτον εἶναι ἀνὴρ καλῶς θεολογικῶς πεπαιδευμένος σπουδάζας ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ καταρτισθεὶς ἄριστα ὅσον ἐλάχιστοι τῶν κληρικῶν ἡμῶν. Τὴν παιδείαν του ταύτην ἔδειξεν, ὅτε ἐδίδασκε ὡς καθηγητὴς ἄλλοτε εὐδοκίμως ἐν τῇ Ἱερατικῇ Σχολῇ Τριπόλεως τὰ θεολογικὰ μαθήματα. Ἐπειτα δὲ γενόμενος ἀρχιεπίσκοπος Σπάρτης ἀπὸ τοῦ 1892 ἀπέδειξε σπανίαν διοικητικὴν ἱκανότητα, τακτοποιήσας τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς του, ὑποβαλὼν ὑπὸ πειθαρχίαν αὐστηρὰν τοὺς ἱερεῖς αὐτῆς, ὃν τὸν ἀριθμὸν ἠλάττωσεν εἰς 160, ἐνῶ εἶχε 400, μηδένα νέον ἱερέα χειροτονήσας μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἄλλων, ἵνα οἱ περιλειπόμενοι ὀλίγοι ὄντες δύνανται νὰ ζήσωσιν ἀξιοπρεπῶς, καὶ εἰσαγαγὼν τάξιν καὶ κοσμιότητα εἰς τὰς ὑπ' αὐτὸν Μονὰς, ἐνῶ συγχρόνως ἀπέφυγε νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὰ πολιτικὰ κόμματα καὶ δὲν ἐπέτρεψε ποτὲ εἰς τοὺς πολιτικούς τῆς ἐπαρχίας του νὰ ἐπεμβαίνωσιν εἰς τὰ ἀρχιερατικά του δικαιώματα καὶ καθήκοντα. Τὸν λαὸν ἀφ' ἐτέρου ἐδίδασκε πάντοτε κηρύττων, νουθετῶν καὶ καθοδηγῶν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀρετῆς, ἥς παράδειγμα παρείχε τὸν βίον του, βίον σεμνὸν καὶ αὐστηροτάτης ἠθικῆς. Ἡ περὶ τῆς ἀρετῆς του πεποίθις ἦτο γενικὴ ἐν Σπάρτῃ καὶ καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν. Τοῦτο δὲ ἐδίδοι μεγάλην βαρύτητα εἰς τοὺς λόγους του καὶ πάντες ἤκουον προθύμως τὰς νουθεσίας του καὶ τὰς προτροπὰς του. Διὰ τοῦτο ὁ λαὸς ἐθεώρει αὐτὸν ὡς πνευματικὸν πατέρα του καὶ πάντες ἔσπευδον πρὸς αὐτόν, ὁ μὲν ζητῶν συμβουλὴν, ὁ δὲ παρηγορίαν, ὁ δὲ ἀνακούφισιν τῆς τεταραγμένης ψυχῆς του, ὁ δὲ βοήθειαν ἐν ταῖς ἀνάγκαις του, καθόσον ἦτο προθυμώτατος πάντοτε εἰς τὸ βοηθεῖν τοὺς πτωχοὺς, εἰς οὓς ἐσχόραζε καὶ μισθὸν καὶ πάντα τὰ εἰσοδήματα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς του.

Τοιοῦτος εἶναι ὁ πρὸ μικροῦ ἀναβιβασθεὶς εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν θρόνον Ἀθηνῶν καὶ τὴν Προεδρείαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἱεράρχης, ἀξίος κατὰ πάντα τῆς περιβλεπτοῦ θέσεως, εἰς ἣν ἀνέβησαν αὐτὸν οἱ ἀομιλδοὶ ὅτινες πάντες εἶναι ἀξιοὶ ἐπαίνου ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ταύτη, καὶ Συνετοί καὶ Κυβέρνησις, ὅτι ὁ σεβασμιώτατος Θεόκλητος θέλει ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς προσδοκίας πάντων καὶ θέλει φανῇ ἀξίος τῆς φήμης του. Νὰ μεταβάλῃ σήμερον χαρακτηριστὰ καὶ ἀπό αἰστοῦ ποιμέναρχου, ὁποῖος μέχρι τοῦδε ἀπεδείχθη, νὰ δειχθῇ ἀντίπαλος ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ποιμαντορίας, εἶναι ἀδύνατον. Ὁ Θεόκλητος δὲν πρόκειται νῦν νὰ δοκιμασθῇ. Ἐδοκιμάσθη ἤδη καὶ δὲν εἶναι δυνατόν εἰ μὴ νὰ βαδίσῃ καὶ νῦν τὴν εὐθείαν καὶ καλὴν ὁδόν, ἣν μένει τοῦδε ἐβιάσεν. Ἡμεῖς δὲν ἀμφιβάλλομεν διὰ ταῦτα, ὅτι οὐ μόνον τὰ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν θὰ διευθετηθῇ καλῶς, εἰσάγων τάξιν, πειθαρχίαν καὶ κοσμιότητα εἰς τὸν κλήρον αὐτῆς καὶ τοὺς μοναχοὺς, ἀλλ' ὅτι καὶ ὡς πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου θὰ συντελέσῃ, ὥστε ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα νὰ ἀνυψῶνται ὁ κληρὸς ἡμῶν, νὰ μορφωθῇ ὡς δεῖ, καὶ νὰ συντηρη-

ται αξιοπρεπώς. Ίνα επανορθωθῇ τὸ καταπεσὸν γόητρον αὐτοῦ καὶ ἀποζητήσῃ τὴν ἡθικὴν ἐκείνην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ λαοῦ ἥτις εἶναι ἀναγκαία, ὅπως χρησιμεύσῃ αὐτῷ καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ διὰ τοῦ παραδείγματός του ὡς πνευματικὸς αὐτοῦ ὁδηγὸς ἐν τῇ ὁδῷ τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς.

Τοῦτο περιμένοντες μετὰ πεποιθήσεως καὶ εὐχόμεθα ὀλοφύχως.

Α ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΚΑΤΑ τηλεγράφημα τῆς «Ἀκροπόλεως» ἐκ Βερολίνου, ὁ σοφὸς βυζαντιολόγος κ. Κρουμβάχερ εἰς ἀνακοίνωσίν του ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ὁμίλησε περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ἐν Ἑλλάδι. Ἡ ἀπόπειρα, εἶπε, τῶν καθαρωνόντων πρὸς ἀνάστασιν τῆς ἀτιμιζούσης γλώσσης εἶναι καθαρῶς σισύφειος ἐργασία. Ἡ διγλωσσία θέλει διχοτομήσῃ τὸ ἔθνος. Ὁφείλονται διὰ τοῦτο ἀνδριάντες εἰς τὸν Ψυχάρην καὶ Ροῖδην, τοὺς ἀναστηλωτάς τῆς δημώδους, καὶ ὅχι ὕβρεις. Ἀμφότεροι πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ἀντάξιοι τῶν ἡρώων τοῦ Εἰκοσίου. Τὸ γλωσσικὸν ζήτημα ἐπείγει περισσύτερον καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ στρατιωτικόν. Ἐάν δοθῇ εἰς αὐτὸ ὁρθὴ λύσις, ὁ ἑλληνισμὸς θὰ κυριεύσῃ τὴν Ἀνατολήν.

Ἐνας ξένος ἀκόμη, φιλέλλην, μᾶς δίδει τὸ σύνθημα τῆς ἀναγεννήσεως. Καὶ ἡ γνώμη του, γνώμη ἐπιστήμονος σοβαροῦ, διαρκῶς ἐγκύπτουτος εἰς τὴν μελέτην τῆς Ἑλλάδος, ἰδίως τῆς μεγάλης ἐποχῆς τοῦ Βυζαντινισμοῦ, εἶναι πολὺτιμος καὶ τοιαύτη πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ ὅλους. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι δὲν θὰ στηθῇ ἀνδριάς εἰς τὸν κ. Ψυχάρην. Δὲν εἶναι πρῶτος αὐτὸς ὁ ἐπαναστάτης, προηγήθησαν ἄλλοι. Ὁ Σολωμὸς συνέδεσε τὸ ζήτημα στενωτέρον μετὰ τὸ ἔθνος. Ἀλλὰ βεβαίως εἰς τὸν κ. Ψυχάρην. Δὲν εἶναι εὐγνώμον πρὸς τὸν κ. Ψυχάρην διὰ τὴν ὥθησιν τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τὴν γλῶσσαν. Ἄν ὁ δρόμος τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ δὲν εἶναι ὁ ὁρθός, ὁδηγεῖ ὁμως ἐμμέσως εἰς τὴν λύσιν τοῦ σοβαροῦ ζητήματος.

Ο πρὸ τινων μηνῶν λόγος τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου Β' κατὰ τὸν ὁποῖον ἀνεκίρυσσε τὴν παγκόσμιον ὑπεροχὴν τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος, ἐπροκάλυπεν ἐκ μέρους τοῦ Γάλλου Ἰακώβου Μορλάν διεθνὲς δημοψήφισμα διατυπωθὲν οὕτω:

Ποία εἶναι ἡ γνώμη σας περὶ τῆς γερμανικῆς ἐπιρροῆς ὑπὸ ἔποψιν ἐν γένει πνευματικῇ;

Ἡ ἐπιρροὴ αὕτη ὑφίσταται ἀκόμη καὶ δικαιολογεῖται διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς;

Τὸ δημοψήφισμα ἐξήτει τὰς διαφόρους γνώμας εἰδικώτερον: Ἰὸν ἐπὶ τῆς Φιλοσοφίας καὶ Φιλολογίας, Ἰὸν τῆς Κοινωνιολογίας καὶ Πολιτικῆς οἰκονομίας, Ἰὸν τῶν Καλῶν τεχνῶν, Ἰὸν τῆς Στρατιωτικῆς τέχνης, Ἰὸν τῆς γερμανικῆς ἐπιρροῆς ἐκτός τῆς Γαλλίας.

Ἰδοὺ ἀποσπάσματα τινῶν ἐκ τῶν δοθεισῶν ἀπαντήσεων αἱ ὁποῖαι ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸν «Ἐρμῆν τῆς Γαλλίας».

Τουλιέντα Ἀδάμ:

Ἡ πολιτικὴ καὶ ἐμπορικὴ ἐπιρροὴ τῆς Γερμανίας ἔβαιναν αἰξουσα ἀπὸ τοῦ 1866 καὶ 1870. Ἀπ' ἐναντίας ἡ πνευματικὴ τῆς ἐπιρροὴ δὲν ἔπαυσε καταπίπτουσα. Διὰ τὴν ἀναγνωρίσασιν τῆς ἐπιρροῆς τῆς Γερμανίας ἐπὶ τοῦ γαλλικοῦ πνεύματος, πρέπει ν' ἀνατρεφώμεν εἰς τὸν Ρενάν καὶ τὸν Ταιν ἡτοὶ ἀπὸ τοῦ 1850—1870.

Ἡ ἐπελθούσα ἐν ἑθρῳπῃ ἀντίδρασις κατὰ τῆς γερμανικῆς ἐπιρροῆς ἤρχισε πρὸ 30 ἐτῶν. Τὰ ἀποτελέ-

σματα τῆς ἐφάνησαν περὶ τὸ 1899 καὶ ἡμποροῦμεν νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι κατὰ τὰ 20 τελευταῖα ἔτη, οὔτε ἓνας σοφός, οὔτε ἓνας ἱατρός δὲν ἐξῆλθεν ἀπὸ σχολῆν γερμανικὴν, ἐν ᾧ ὁ Βρανδὲς ἀνέφερε μεταξὺ ὅλων τῶν ευρωπαϊκῶν κρατῶν σοφοὺς καὶ καλλιτέχνας οἱ ὅποιοι ὀφείλονται εἰς τὴν γαλλικὴν ἐπιρροὴν.

Λανθάνονται πολὺ οἱ ἀποδίδοντες ἐπιρροὴν πνευματικὴν εἰς τὴν νικητρίαν Γερμανίαν τοῦ 1870.

Ἡ Γερμανία εἶχε ἀνεγνωρισμένην τὴν ὑπεροχὴν εἰς τὴν μουσικὴν. Σήμερον εἶναι σχεδὸν τελείως πτωχὴ εἰς προϊόντα μουσικά, δραματικά καὶ συμφωνικά. Ἐχει τὸν Ριχάρδον Στράους ὅστις εἶναι ἀπλῶς ἐνδιαφέρον μουσικός. Οἱ λοιποὶ εἶναι ἀπολύτως μετριότητες.

Μαυρίκιος Μπαρρές:

Τὸ ζήτημα δὲν λύεται μετὰ ὀλίγας γραμμῆς. Ἐν τούτοις θὰ ὑποβάλω εἰς τοὺς ἀναγνώστας σας μερικὰς σημειώσεις σχετικὰς μετὰ τὸ θέμα:

Ὁ Γάλλος σπουδαστὴς χάνει μετὰ τὴν γερμανικὴν ἐκπαίδευσιν, ἥτις ἀναπτύσσει κυρίως τὴν μνήμην εἰς βάρος τῶν λοιπῶν διανοητικῶν δυνάμεων. Ὁ γαλλικός ἐγκέφαλος, ἐάν ἐπιβαρύνεται καὶ κοιράζεται, ἀποβάλλει τὰς λεπτάς του ιδιότητας. Χάνομεν τὴν διακρίνουσαν ἡμᾶς εὐκρίνειαν καὶ ἀμβλύνεται τὸ δημιουργικὸν μας πνεῦμα.

Ὁ Γερμανὸς μαθητὴς στερεῖται ἀτομικὴν ἰδέαν, διάνοιαν δυναμένην νὰ περιλάβῃ τι ἐν τῷ συνόλῳ, ἢ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ ἐσώτατον τῶν πραγμάτων. Δὲν αἰσθάνεται τὴν καλλονὴν, ἀλλὰ διδάσκεται καὶ μανθάνει τὰ στοιχεῖα αὐτῆς ὡς κανόνας. Τὸ πᾶν δι' αὐτὸν ἔγκειται εἰς τοὺς κανόνας καὶ τὰς ἐξαιρέσεις. Δι' αὐτὸν, γεγονότα, χρονολογία, νόμοι, τύποι, ματαιολογία, ἀλλὰ ποτὲ ἡ ζωὴ τῶν πραγμάτων ἢ ζωτικὴν ἀπέραντον καὶ σοφὸν μηχανισμόν· ἀλλ' ἡ καρδία του, ἡ φαντασία του δὲν κινεῖται.

Ὅσοδήποτε ἡ γερμανικὴ μέθοδος θριαμβεύει σήμερον εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν. Εἰσάγεται παντοῦ. Ἀλλὰ τί ἀποφέρει εἰς τὴν ἱατρικὴν; Μοῦ λέγουσι ὅτι δὲν φαίνεται διόλου κατάλληλος διὰ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν μας. Δὲν βοηθεῖ διόλου τὸ γαλλικὸν πνεῦμα οὔτε ἀντικαθιστᾷ τὴν ἐφευρετικότητά μας.

Θέλετε νὰ ρίψωμεν ἐν βλέμμα εἰς τὴν μεταφυσικὴν καὶ εἰς τὸν περίφημον ἰδεαλισμὸν τῶν Γερμανῶν; Ὁ Γερμανὸς ἀμφιβάλλει πάντοτε, δὲν σταματᾷ εἰς μίαν ἰδέαν... (Ἐκ τούτου ὁ προτεσταντισμὸς του ὅστις ἀριθμεῖ τόσας αἰρέσεις ὅσους καὶ πιστοὺς). Αὕτη ἡ ἀμφιβολία, διὰ τὸν Γάλλον, εἶναι κατὰ ἀόριστον, κυμαινόμενον, νεφελῶδες. Πράγματι εἶναι σκέψις ὅχι ὠρισμένη. Αὐτὸ ἀνευρίσκομεν φυσικὰ καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν τόσον μπερδευμένην, ἀνακριβῆ κυμαινόμεν. Πόσον λυποῦμαι τὸ χαριτωμένον πνεῦμα τῶν κατοίκων τοῦ Μέρς, τὸν στερεὸν ἐγκέφαλον τῶν Ἀλσατῶν ποὺ δηλητηριάζονται μετὰ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν ὁμίχλην, μετὰ αὐτὴν τὴν γλῶσσαν καὶ μετὰ τὴν σκέψιν αὐτὴν. Οἱ ἀληθινοὶ Γερμανοὶ λέγουσι ὑπερηφάνως: «Ἀλλὰ, αὕτη ἡ αἰωνία ἀμφιβολία εἶναι πρόοδος» δὲν σταματῶμεν ποτὲ ὅπου εὐρισκόμεθα ζητοῦμεν πάντοτε κατὰ ἄλλο εἶμεθα αἰώνιοι ἐρευνῆται.»

Καὶ ὁμως κάποιοι Γερμανὸς καθηγητὴς εἶπε: «Εἶναι πολὺ περίεργον. Εἰς κάθε συνέδριον, ἀφ' οὗ ὅλοι ὁμιλῶσιν, περιμένουν, κουρασμένοι, τὸν Γάλλον ῥήτορα, ὅπως μετὰ τὴν ἐξοχὴν διαύγειαν τῆς γλώσσης του, παρουσιάσῃ τὸ ὅλον. Χωρὶς αὐτὸν θὰ ἔμεναν εἰς ἓνα χάος».

Γεώργιος Βρανδὲς:

Τὸ ζήτημα, ἄξιον πολλῆς σκέψεως, εἶναι ἐκ τῶν δυσκολωτέρων.

Νομίζω ὅτι εἰς τὰ μαθηματικά οἱ Γάλλοι ἔχουν τὴν πρώτην θέσιν, εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας εἶναι κατὰ

Ο ΤΥΠΟΣ

«NEON ΑΣΤΥ» 8 Νοεμβρίου:

Ἐν χειρόγραφον τοῦ Πονκβίλλ Εἰς τὴν παρισινήν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ τῆς Φιλολογίας ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Λαῖρ ἔκαμεν ἐνδιαφέρουσαν ἀνακοίνωσιν περὶ τῆς αἰχμαλωσίας εἰς τὴν ὁφείλουεν τὴν συγγραφὴν τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας τοῦ ἀειμνήστου φιλέλληρος. Ὁ κ. Λαῖρ τὴν ἀνακοίνωσίν του ἔκαμεν ἐπὶ τῇ βάσει χειρογράφου τινὸς τὸ ὁποῖον ἀνεκάλυψε μίαν ἡμέραν εἰς ἐν παλαιοπολεῖον.

Τὸ χειρόγραφον τὸ ὁποῖον ἀνέδιδε βαρεῖαν ἀπόπνοιαν ὑγρασίας, ἐγράφη κατὰ τὸ 1805, δηγείται δ' ἐν αὐτῷ ὁ πρῶτος ἱερεὺς καὶ ἔπειτα χειρουργὸς τοῦ στρατοῦ τοῦ Ναπολέοντος ἐν Αἰγύπτῳ, πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐπὶ τέλος ἀκαδημαϊκός, πῶς συνέληφθη αἰχμάλωτος εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ἡ κλονισθεῖσα ἐν Αἰγύπτῳ ὑγεία του τοῦ ἐπέβαλλε ν' ἀφήσῃ τὴν γῆν τῶν Φαραῶ καὶ ἐπεβίβασθῃ τοῦ πλοίου «Παναγία τῶν Μαύρων Ὁρέων» κατευθυνόμενος εἰς Τουλῶνα.

Δυστυχῶς ὁ κυβερνήτης τῆς φρελοῦκας δὲν ἦτο πολὺ ἱκανὸς καὶ τὸ πλοῖον εὐρέθη εἰς τὴν Ἀδριατικὴν, ὅπου ἐν βαρβαρικὸν πειρατικὸν ἐτέθη εἰς καταδιώξιν του. Οἱ πειραταὶ ἤρχισαν κανονιοβολοῦντες ἐνθ' οἱ τῆς φρελοῦκας δὲν εἶχον ὅπλα ν' ἀπαντήσουν. Φυσικῶτα λοιπὸν συνέληφθησαν, ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ πειρατής, ἐλευθερωθεὶς ἄλλοτε ὑπὸ τῶν Γάλλων ἀπὸ τὴν φυλακὴν, ἦτο κεκρηγμένος φίλος τῆς Γαλλίας καὶ οἱ αἰχμάλωτοι δὲν ἔτρεχον κανένα κίνδυνον, μέχρις ὅτου μίαν πρωΐαν εὐρέθησαν εἰς τὸ Ναυαρίνον ἐξ ἀδεξιότητος καὶ τοῦ δευτέρου πλοιάρχου.

Εἰς τὸ Ναυαρίνον ὁ Πονκβίλλ ἔτυχε πολλῶν περιποιήσεων καὶ ἐπὶ τέλους ἐστάλη εἰς τὴν Τριτοπολίτσιν ὑπὸ τῷ βῆν πρὸς τὸν πασσᾶν τοῦ Μωρέως.

Καθ' ὁδὸν ὁ Πονκβίλλ ἔμαθε τὴν ἑλληνικὴν λέξιν «ποταμός» καὶ τέλος ἐφθασεν εἰς Ἀνδρίτσαιναν, ὅπου τὸν ὑπεδέχθησαν διὰ λιθοβολισμῶν, κατόπιν δὲ τοῦ ἔδωσαν ὡς κατὰλμα τὴν οἰκίαν μιᾶς γυναικὸς ἡ ὁποία τὸν ἀπεκάλει ἑλληνιστὴ διὰ τῆς λέξεως, ἡ ὁποία ἀπὸ τὰ κερασφόρα ζῶα μετεπλήθησαν εἰς κοινωνικὴν σημασίαν. Ἡ γυνὴ αὕτη—τὸ χειρόγραφον δὲν ἀναφέρει διὰ τί—ἐφώναζεν, ὅτι ἐπρεπε νὰ τοῦ κόψουν τὸ κεφάλι, ὅσκις δὲ τοῦ ἐρριπτε ἓνα κομμάτι ψωμί, τοῦ ἔλεγε:

—Τρῶγε, σκυλόφραγκε!

Ἐπὶ τέλους ὠδηγήθη εἰς Τρίτολιν, ὅπου ἠΐθεσε τὸ λεξιλόγιόν του καὶ ἐκεῖθεν μετενεχθῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν αἰχμάλωτος, ψάλλον εἰς τὸ μεταξὺ τὸ κάλλος καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν ἑλληνίδων διδασκαλισσῶν του.

Ὅταν ὁ Πονκβίλλ ἀφῆθῃ ἐλεύθερος, εἶχε πλέον καταζητῆ τελείως ὑπὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἐστάλη πρόξενος εἰς τὰ Ἰωάννινα, ἔπειτα δὲ εἰς τὰς Πάτρας, καὶ ἐπὶ τέλους ἐπιστρέψας εἰς Παρίσιους, ἀπέθανεν Ἀκαδημαϊκός. Ἐπὶ τοῦ τάφου του ἡ ἐπιγραφή κατὰ τὸ ἥμισυ γαλλικὴ καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ λατινικὴ. Τελειώνει διὰ δύο στίχων τοῦ Ὀμήρου εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Ἀχιλλεὺς ἔχει ἀντικατασταθῇ διὰ τοῦ «Πονκβίλλε».

Τὸ «ΑΣΤΥ» τῆς 10 Νοεμβρίου ἐδημοσίευσεν ὠδὴν τοῦ συνεργάτου μας κ. Παύλου Νισβάνα πρὸς τὴν πριγκίπισσαν Ἑλένην ἐκ τῆς ὁποίας ἀποσπῶμεν τὴν τελευταίαν στροφὴν:

«Ἐδῶ ὅπου Σὲ ἔδρηγε ὁ ξανθὸς νυμφίος, οἱ παλαιοὶ θεοὶ φρουροὺν ἀκόμη τὴν γῆν τῶν λευκῶν μαριμάρων, τὰ ὁποῖα ἐγονιμοποίησεν ἡ πνοὴ τῶν καὶ αἱ ῥο-

δολοκληρίαν ἴσοι πρὸς τοὺς Γερμανοὺς. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι τὰ γερμανικὰ πανεπιστήμια ὑπερέχουν ὡς πρὸς τὴν μεθοδικὴν ἐκπαίδευσιν. Ἰσως καλλίτερον παντὸς ἄλλου γνωρίζει ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς, ἀπὸ ἓνα μαθητὴν μετρίως διανοίας νὰ παρασκευάσῃ ἄξιον ἐργάτην. Ἡ γαλλικὴ ἐκπαίδευσίς μου φαίνεται καταληλνότερα διὰ τοὺς ταλαντούχους σπανίους πάντοτε.

Εἰς ὅ, τι σχετίζεται πολὺ ἢ ὀλίγον πρὸς τὴν τέχνην, — τὴν τέχνην τοῦ γράφειν ἱστορίαν, τὴν βιοτεχνίαν κλπ.—ἡ γαλλικὴ ὑπεροχὴ εἶναι νομίζω ἀναμφισβήτητος. Ὁ διευθυντὴς ἐνὸς Νορβηγικοῦ μουσεῖου ἔλεγε μίαν ἡμέραν: «Ποῖος κυττάζει ἓνα πηροῦν γερμανικὸ ἂν στὸ πλάϊ εὐρίσκειται ἓνα πηροῦν γαλλικόν;» Καὶ εἶχε δίκαιον.

Εἶμαι θανμαστής πολλῶν Γερμανῶν καλλιτεχνῶν, εἶμαι θαυμαστής καὶ φίλος ὅλων τῶν καλλιτέρων συγγραφέων τῆς Γερμανίας καὶ τῆς γερμανικῆς Λυτρίας. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι καὶ αἱ δύο φιλολογίαί μαζὴ δὲν ἡμποροῦν νὰ ὑποστοῦν τὴν σύγκρισιν πρὸς τὴν γαλλικὴν εἴτε εἰς τὸ μυθιστόρημα εἴτε εἰς τὸ δράμα, μολονότι τὸ γαλλικὸν δράμα δὲν εὐρίσκεται ἐν ἀν-θήσει Κανένας γλυπτὴς Γερμανὸς δὲν ἡμπορεῖ νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν Ροδέν.

Δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν ὅτι εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ τέχνη καὶ ἡ φιλολογία ἀναπτύσσονται ἐλευθέρως, ἐν ᾧ εἰς τὴν Γερμανίαν αἰσθάνεσθαι βαρύνουσιν καθ' ἡμέραν περισσότερον μίαν ἀνωτέραν ἐπιρροὴν. Ἡ γλυπτικὴ τοῦ Βερολίνου εἶναι ἡ γλυπτικὴ ἡ ἀρέσκουσα εἰς τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ αὐτοκράτωρ βραβεύει ἐργα φιλολογικὰ καὶ ἀκυρόνει βραβεῖα δοθέντα εἰς συγγραφεῖς ὑπὸ συναδέλφων τῶν ἰδε καὶ Χάουπτριαν. Πρὸ τινος ὁ αὐτοκράτωρ ἐξεφράσθη δημοσίᾳ κατὰ τῆς συγχρόνου τέχνης. Πάντοτε ὑπάρχουν πιθανότητες ἡ ἐλευθέρᾳ τέχνη νὰ εἶναι ἀνωτέρα τῆς αὐλικῆς τέχνης.

ΘΕΑΤΡΟΝ

Τὸ ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ-ΘΕΑΤΡΟΝ ἐπανελάβε τὰς παραστάσεις του μετὰ τὸ «Ὀνειρον θερινῆς νυκτός» τοῦ Σαίξπηρ, τὸ ὁποῖον ἠκολούθησεν ἡ «Φούσκα» τῶν Μεγιάκ καὶ Ἀλεβύ.

ΠΙΝΑΚΙΑΕΣ

Η «Ἀσπρος.—Τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο, τὰ ἑλληνικὰ χωρία οἱ καθαρῶς ἑλληνικοὶ συνοικισμοὶ τῆς Β. Βουλγαρίας ἐξαφανίζονται. Καὶ πρὶν καταστραφῶσιν ὁλοτελῶς καὶ μείνουν μία μόνον ἀνάμνησις, ὡς τελευταῖον σπινθήρα λάμψεως ρίπτουν μίαν κραυγὴν διαμαρτυρίας καὶ ἐν βλέμμα ἱκετευτικὸν πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Σήμερον εἶναι ἡ σειρὰ τῆς «Ἀσπρου, τοῦ ἑλληνικωτάτου αὐτοῦ χωριοῦ τῆς Μαύρης θαλάσσης. Οἱ χωρικοὶ βλέπουν, μετὰ τὰ τελευταῖα γεγονότα κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν Βουλγαρίᾳ, τὸν κίνδυνον ἀπειλητικώτερον καὶ ἀποφασίζουν νὰ φύγουν. Ζητοῦν λοιπὸν παρὰ τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως νὰ τοῖς ἐπιτραπῇ νὰ μετακινήσιν εἰς μίαν ἐπαρχίαν τοῦ Κράτους. Ἀρὰ γὰρ ἡ αἴτησις αὕτη θὰ εὕρῃ καλῆτέραν τύχην ἀπὸ τὰς ἄλλας αἰτήσεις κατὰ καιροὺς ἀπυθύνθησαν πρὸς τὴν Ἑλλάδα εἰς ὁμοίας περιστάσεις ὑπὸ ἑλληνικοῦ συνοικισμοῦ τοῦ ἐξωτερικοῦ; Ἰσως ὁμως πάλιν αὐτὴν τὴν φορὰν τινέτων μεγαλοκτηματιῶν τῆς Θεσσαλίας ἐγκαταστήσουν τοὺς δυστυχεῖς Ἀσπριώτας εἰς τὰς γαῖας των, τὰς ἐρήμους ἐργατῶν τῆς γῆς καὶ ἔτσι δὲν ἀφήσουν νὰ συγχωνευθῇ μετὰ λαὸν ξένον καὶ μάλιστα ἀντίπαλον, ἓνα μέρος ἀδελφῶν μας τόσο καλῶν φιλονόμων καὶ ἐργατιζών.

δοδάκτυλοι θέαναι εύλογούν της καλλονής τὸ ἄνθος. Ἡ Περσεφόνη ἀναβαίνει ἀκόμη ἀπὸ τὸν Ἄδην πρὸς τὰ φίλτρα τοῦ γλαροῦ ἔαρος καὶ ἡ Δήμητρα ἀπολί-
ζει τὴν γῆν μετ' ἀνθὸς εἰς τὸ πέρασμά της. Εἰς τὴν γῆν αὐτὴν δὲν εἶσαι ξένη. Ὁ ἀόρατος χορὸς τῶν Ἀθηναίων παρθένων Σὲ ἐγνώρισεν εἰς μίαν μακρὴν αὐγὴν, διότι ἔφερες μαζί των τὰ κανὰ τῶν θυσίων εἰς τὴν πομπὴν τῶν Παναθηναίων, καὶ μαζί των ὕφανες τὸν χρυσοῦν πέπλον τῆς Παρθένου. Καὶ αἱ λευκαὶ κόραι τοῦ Εὐεχθεῖου κινοῦν τὰ θεῖα χεῖλη, ἐνῶ ἡ ἀκτὶς τοῦ Ἡλίου φιλεῖ τὴν αἴθρην τοῦ μετώπου σου. «Χαῖρε, ὦ ἀδελφὴ! Ἡ πατρίς μας εἶνε ἡ πατρίς σου.»

Οἱ «ΚΑΙΡΟΙ» τοῦ Λονδίνου ἐνσχέσει μετ' ὁ ἀπα-
σχολῶν τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Οξφόρδης ζή-
τημα περὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ὡς προαιρετικοῦ
μαθήματος ἢ μὴ, γράφουν:
Ἡ ἀληθὴς δύναμις ἥτις ἄγει εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν
τῆς ἑλληνικῆς ὡς υποχρεωτικῆς διὰ τὰς ἐξετάσεις
εἶναι ἡ πανταχοῦ αἰχμαλωσία κατανόησις τοῦ ὅτι καθ'
ὅσον εὐθύνεται ὁ ὄγκος τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, ἡ
εἰδίκευσις τῶν σπουδῶν καθίσταται ὁλοκλήρως ἐπιτακτι-
κότερα.

Οὐδεὶς ἄνθρωπος δύναται νὰ γίνῃ κύριος τοῦ ὅλου
παρὰ μόνον ἐλαχίστου μέρους τοῦ πεδίου τῶν γνώσεων
ἐάν δὲ θέλῃ νὰ εἰσχωρήσῃ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν εἰς
μέρος τοῦ αὐτοῦ δέοντος ἀρχίῃ παιδιόθεν διευθύνων τὰς
μελέτας του πρὸς τὸ ἰδιαίτερον τμήμα πρὸς τὸ ὁποῖον
ὁδηγοῦνται αὐτὸν αἱ φυσικαὶ του ὁρέξεις καὶ κλίσεις.
Διὰ τὴν φιλολογίαν ἐν τῇ ὑψίστῃ αὐτῆς ἐννοίᾳ ἡ
ἑλληνικὴ πάντοτε θὰ παρεχῇ τὸ ἄριστον καὶ ὑμέ-
στατον θεμέλιον. Ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη ἔχει σήμερον ἐφ' ἡ-
μῶν ἀπαιτήσεις ὁποίας οὐδέποτε πρότερον εἶχε, καὶ
εἶνε τόσον ζηλότυπος ὅσον καὶ ἡ φιλολογία. Δύναται
ν' ἀναπτύξῃ τινὰς τῶν ὑψίστων ἰδιοτήτων τῆς ἀν-
θρωπίνης διανοίας μετ' ἰσὴν ἐπιτυχίαν, ἔργον δὲ παν-
τὸς μεγάλου Πανεπιστημίου εἶναι νὰ παρῶσιν εἰς τὴν
ἐπιστήμην ἀνευ περιορισμῶν πᾶσαν εὐκολίαν ὅπως
ἀνταμείβῃ τοὺς ἐραστάς της.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Θερμότητα ὑπεδέχθησαν αἱ Ἀθῆναι τὸν ποίγκρητα
Νικόλαον καὶ τὴν ποίγκρητισσαν Ἑλένην κατὰ τὴν
ἀφίξιν των τὴν 10 Νοεμβρίου.

Ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος ἀποκαλεῖ πλέον μετ' ὄνομα
«Περσεύς» τὸ χάλκινον ἀγάλμα τῶν Ἀντικυθήρων.

Αἱ συναυλίας τῶν μαθητῶν τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν
θὰ δίδονται ἐφέτος δωρεάν.

Ὁ κ. Λάζαρος Σῶχος μετέβη εἰς Χαϊρώνειαν χά-
ριν τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ «Λέοντος τῆς Χαϊρωνείας».

Προσεχῶς δημοσιεύομεν εἰς τὰ «Παναθηναῖα» ὡ-
ραίαν μελέτην τοῦ ἐν Νεαπόλει ἡμετέρου συνεργάτου

κ. Γουλιέλμου Φελίτσε Δαμιάνη περὶ τῶν συγχρόνων
Ἰταλῶν ποιητῶν.

Ἡ Ρωσικὴ Μονὴ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος εἰς
τὸ «Ἅγιον Ὄρος» παρήγγειλεν εἰς τὸν Ἕλληνα γλύ-
πτην Φιλίπποτην μαρμαρίνον εἰκονοστάσιον διὰ τὴν
ἐκκλησίαν τῆς Μονῆς.

Ἐντὸς τοῦ Νοεμβρίου θὰ ἐφορτασθῇ ἡ πεντηκοντα-
ετηρίς τῆς φιλολογικῆς δράσεως τοῦ κ. Ἀγγέλου
Βλάχου.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων».

— ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου —

Εκ προηγουμένων εἰσφορῶν... Δρ. 772 20
Γ. Χεζίμογλους Ξάνθη... » 10
Π. Π. Ἐλευθεριάδης Μιτυλήνη... » 8
Δρ. 790 20

NEA BIBLIA

ΛΥΡΙΚΑΙ ΠΟΙΗΣΕΙΣ ὑπὸ Κωνσταντίνου Μισση-
λίδου, (Ἀθῆναι 1902 τυπογραφεῖον Π. Λεωνή).

Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ ΤΟΥ Κ. Θ. Π. ΔΗΛΑ-
ΓΙΑΝΝΗ μέρος Β'. (Ἀθῆναι 1902 τυπογραφεῖον
«Νομικῆς», Α. Χ. Βεργιανίτου σχ. 16ον σελ. 160
δρ 1.

ΜΕΛΕΤΑΙ περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ἑλ-
ληνικοῦ λαοῦ ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου, Παροιμίαι τόμος
Δ. [Βιβλιοθήκη Μαρασλή 184-187]. Ἐν Ἀθήναις
τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1902.

ΤΙΜΟΛΟΓΙΟΝ τῶν ἐκδοτικῶν καταστημάτων Μπὲκ
Μπάρι. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου
1902.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ τοῦ πανελληνίου ἱατρικοῦ συνεδρίου,
ἐκδιδόμενα ἐπιμελείᾳ Μ. Μαγκάκη. Σπ. Κοντολέον-
τος, Γω. Καρδαμάτη, Κ. Παπαγιάννη, Κ. Μαυράκη.
Τόμος πρῶτος. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελ-
λαρίου 1902.

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΡΘΡΑ, (1878-1902) ὑπὸ Σπ. Π.
Λάμπρου. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου
1902.

ΤΑ ΑΝΘΗ, ὑπὸ Θ. Δὲ Χελδράτχ (Σύλλογος πρὸς
διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων—Ἀθῆναι 1902, τυπογρα-
φεῖον «Εστία» Κ. Μάισερ καὶ Ν. Καργαδούρη σχ.
16ον σελ. 110—δραχ. 0. 40).

Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου ἐν Ἀθήναις.

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Καλλιτεχν. Διακοσμητικὸς Οἰκοδομῶν

Ἀδελφοὶ Ρόδιοι, ὁδὸς Βουλῆς, 8.

Κολώνια

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου, 67.

Κοιμώδεις Κυριῶν

Κ. Βελισσάριος, Λεωφόρος Πανεπιστημίου, 4.

Ἐδωδιμοπωλεῖα

Ι. Κ. Ἀσπιώτης, ὁδὸς Κολοκοτρώνη, ἔναντι Βουλῆς, 3

Ἀποκλειστικὴ ἀποθήκη τῶν φημισμένων ἐγχωρίων κον-
σερβῶν: χορταρικά, ὀπώρα, τουρσιά κλπ.

Modes

Ερμεῖον, Γαλλίδες ράπτρια, ράπτει, τὰ καλ-
λίτερα φορέματα, ὅλοι οἱ νεωτερισμοί.

Καπνοπωλεῖα

Γεώργ. Ἀλεξίου, Σταδίου 21 — Ἐρμού 21.

Μαυροροζαυλεῖα

Ιωάννης Γ. Χαλδούσης ὁδὸς Πανεπιστημίου 67

Ζαχαροπλαστεῖα

Ζαχαροπλαστεῖον Γιαννάκη ὁδὸς Πανεπιστημίου

Γαλακτοκομεῖα

Ι. Χρυσάκη, ὁδὸς Φιλελλήνων 4.

Α. Τριανταφυλλίδου, ὁδὸς Ἡπείρου 67.

ΛΟΥΚΟΥΜΙΑ ΣΥΡΟΥ Παρὰ τὸ Ἐθνικὸν Τυπογρα-

ΤΕΙ'Α ΛΙΠΤΟΝΟΣ φεῖον, ὁδὸς Σταδίου, 54.

ΚΑΙ ΧΑΛΒΑΔΟΠΗΤΕΣ Π. ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΣ

“Η ΑΜΟΙΒΑΙΑ,, ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΔΙΑ Β. ΜΑΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Γραφεῖα 36 — ὁδὸς Σταδίου — 36

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Δ. Ν. ΒΟΥΓΙΟΥΚΑΣ

Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Ἑταιρίας Διαχειρὼν τῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ
Δημοσίου χρέους ὑπεργύων προόδων, Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου

Ν. Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝ

Υ) Διευθυντὴς Ἐτ. Διαχ. τῶν Μονοπωλίων

Δ. Α. ΒΟΡΕΣ

Υ) Διευθυντὴς τῆς Ἑταιρ. Marmor Limited

Ι. Α. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ

Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου

Γ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝ

Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Ἑταιρίας

ΕΠΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Μ. Βολανάκης, ἐργοστασιάρχης, Ι. Κουμανοδότης, τμηματάρχης τοῦ ὑπουργείου τῶν
Οικονομικῶν, Γ. Χωματιανός, γραμματεὺς ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν

Διάρκεια ἀσφαλείας 12 ἔτη — Καταβολαὶ ἐπὶ 10 ἔτη

Διὰ μηνιαίας καταβολῆς δραχ. 5 ἐπὶ 10 ἔτη εξασφαλίζει τὴν κεφαλαιὸν περιουσίαν δραχμῶν
1200. Σημαντικὴ ἀποζημίωσις ἐν περιπτώσει θανάτου.

Καταβολαὶ ἀπὸ 5 δραχ. καὶ ἄνω κατὰ μῆνα

Διὰ πλείονας πληροφορίας ἀπευθυντέον εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ἑταιρίας.

ΜΕΓΑ ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΠΟΙΕΙΟΝ

Γ. ΣΤΡΑΤΗ

37 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 37

Τὸ πανελληνίου φήμης Μέγα Βασιλικὸν Ὑ-
ποδηματοποιεῖον Στρατὴ πλουτισθὲν διὰ μα-
λακῶν δερμάτων παντὸς εἴδους ἁ-
ρίστης ποιότητος ἐκ τῶν μεγαλειτέρων
βιομηχανικῶν καταστημάτων Ἀγγλίας, Γαλ-
λίας καὶ Ἀμερικῆς ὑπόκειται τῇ πολυαριθμῶ
αὐτοῦ πελατεῖᾳ τὴν ἐκπλήρωσιν παντὸς γού-
του καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ ἰδιοτροποτέρου
πελάτου. Εἶναι τὸ μόνον δεδοκιμασμένον
καταστήμα, ὅπερ κατώρθωσε μετὰ τὰς παν-
τοειδεῖς αὐτοῦ φόρμας νὰ ἐπιτύχῃ τὴν τε-
λείαν ἐφαρμογὴν συνδεδεμένην μετὰ τῆς
στερεότητος καὶ Παρισινῆς κομψό-
τητος καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς δυσαναλόγους καὶ
πάσχοντας ἐκ κἄλων πόδας.

Πιστότατον μαρτύριον τῶν ἀνωτέρω τυγ-
χάνει ἡ πολυπληθὺς αὐτοῦ πελατεία.

Ἐπίσης φέρει εἰς γνώσιν τῶν κκ. ἀξιωμα-
τικῶν, ὅτι ἐφθασαν ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταστη-
μάτων τὰ καταλλήλοτα δέρματα διὰ
μπότες.

ΣΤΟΙ Γ. ΜΠΑΛΑΣΚΑ ΟΔΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ 4.

ΜΠΕΡΤΑΣ μήκος 80 % δρ. 30

ΜΠΕΡΤΑΣ » 90 % » 35

ΜΠΕΡΤΑΣ » 100 % » 40

ΜΠΕΡΤΑΣ » 110 % » 46

ΜΠΕΡΤΑΣ » 120 % » 50

Ἐπίσης καὶ διὰ τοὺς κκ. ἀξιωματικούς ἐπινώτια μετὰ χρῶμα
κεκονισμένον (bleu ciel) καὶ μετὰ τιμὰς μόνον ἐπὶ πλέον
πέντε δραχμῶν τῶν πολιτῶν μετὰ τὸν πῆχυν δρ. ὀκτώ (8).
Ἀποστέλλομεν δέγματα δωρεάν παντὶ τῷ αἰτοῦντι.

POLEMY BROTHERS

GENERAL - TICKET AND TOURIST AGENCY

2 PILHELLENES STREET 2

KENTRIKH APIOΘHKH IAMATIKΩN GENERAL DEPOT OF MINERAL
YΛATΩN "ΣAPIZHΣ ANΔPOY,,. Πώλη- WATERS "SARIZA ANDROS,, Sold
σις εἰς δαμτζάνας καὶ φιάλας σφραγιζόμενας in bottles and damezeannes.
ἐπὶ τῆς πηγῆς διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ Δήμου. Always fresh, brought from Andros
Πρόσφατα, ὡς κομίζόμενα δις τῆς ἐβδομάδος. twice a week.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ

ΑΔΕΛΦΟΙ ΠΟΛΕΜΗ

2 — Ὀδὸς Φιλελλήνων — 2

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Κεφάλαιον 20.000.000 — Ἀποθεματικὸν 13.500.000

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΙ ΚΟΝΔΥΛΟΦΟΡΟΙ

STYLOGRAPH & FOUNTAIN PENS

Ἐκομίσθη μεγάλη συλλογὴ Ἀμερικανικῶν κονδυλοφόρων, εἰς διαφόρους ποιότητας, διὰ τῶν ὁποίων ἅπαξ πληρουμένων γράφονται 2,000 λέξεις.

Αἱ τῆς συνήθους ποιότητος με πένναν, τιμῶνται ἀπὸ 1 μέχρι 3 δραχμῶν ἑκαστος, συνιστῶνται δὲ ἰδιαίτερος εἰς τοὺς κ. κ. σπουδαστάς, διότι ἀντικαθίσταται ἡ πέννα καὶ οὕτω καθίστανται διαρκεῖς.

Οἱ τῆς καλητέρας ποιότητος ἔχουσι πένναν χρυσοῦν, ἥς ἡ αἴχμη προστατεύεται ὑπὸ ἀδάμαντος τιμῶνται δὲ ἀπὸ 20 μέχρι 50 δραχμῶν ἑκαστος.

Πάλλης καὶ Κοτζίας

Χαρτοπώλαι, ὁδὸς Ἑρμοῦ

